

Otpornost Europske monetarne unije na šokove simetrije i mogućnosti uspostave optimalnog valutnog područja

Šimpraga, Sergej

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:387133>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-27**

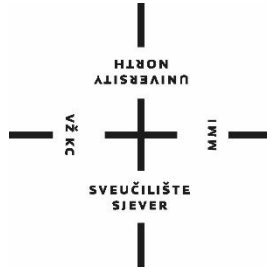

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN

DIPLOMSKI RAD br. 469/PE/2024

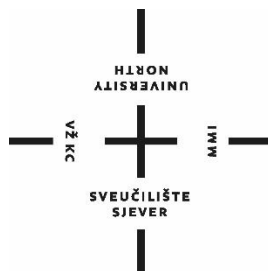
OTPORNOST EUROPSKE MONETARNE UNIJE
NA ŠOKOVE SIMETRIJE I MOGUĆNOSTI
USPOSTAVE OPTIMALNOG VALUTNOG
PODRUČJA

Sergej Šimpraga

Varaždin, ožujak 2024.

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN

Studij Poslovne ekonomije

DIPLOMSKI RAD br. 469/PE/2024

**OTPORNOST EUROPSKE MONETARNE UNIJE
NA ŠOKOVE SIMETRIJE I MOGUĆNOSTI
USPOSTAVE OPTIMALNOG VALUTNOG
PODRUČJA**

Student:

Sergej Šimpraga, struc. spec. oec.

Mentor:

prof. dr. sc. Petar Kurečić

Varaždin, ožujak 2024.

ZAHVALA

Za moje roditelje Miljenka i Borku.

Za moju ženu Dinu.

Za mentora, prof. dr. sc. Petra Kurečića, koji me kroz ovaj proces vodio svojim stručnim savjetima.

Za znanost i sekularni humanizam!

„In the meantime we have the same job we always had, to say as thinking people and as humans, that there are no final solutions, there is no absolute truth, there is no supreme leader, there is no totalitarian solution that says that if you will just give up your freedom of inquiry, if you will simply abandon your critical faculties, a world of idiotic bliss can be yours. We have to begin by repudiating all such claims – grand rabbis, chief ayatollahs, infallible popes, the peddlers of surrogate and mutant quasi-political worship, the dear leader, great leader, we have no need for any of this“ - Christopher Hitchens (Texas Freethought Convention, 8. listopada 2011)

SAŽETAK

Prije sedamdeset godina nastala je Europska unija s ciljem ekonomskog i političkog ujedinjenja europskih zemalja, a odlukom Europskog vijeća potkraj 80-ih začeta je ideja europske monetarne unije koja će poslije rezultirati stvaranjem eurovalute i europodručja zbog ojačanja monetarne politike.

Ovaj rad bavit će se nastankom i analizom europske monetarne unije, razvitkom europodručja te trećom fazom nastanka europske monetarne unije – uvođenjem i održivošću eura kao europske valutne jedinice.

Rad se sastoji od šest osnovnih cjelina pri čemu će se u prvom dijelu rada definirati pojmovi europske monetarne unije te analizirati organizacija monetarnih politika. Drugi dio bavi se pojmovima eurozone, stvaranjem europodručja, značajem Europske središnje banke te njezinim utjecajem na održivu stabilnost eurozone i valute. Treći dio rada temeljit će se na empirijskoj analizi. Četvrti dio analizirat će percepciju ispitanika o provođenju monetarne politike, utjecaju uvođenja jedinstvene valute te koliko će to utjecati na životni standard. U petom djelu dat je kratki pregled sličnih provedenih istraživanja na području RH, dok se posljednja cjelina odnosi na donošenje zaključak rada.

Ključne riječi: Europska unija, euro, europska monetarna unija, eurozona, optimalno valutno područje

SUMMARY

Seventy years ago, the European Union was created with the aim of economic and political unification of European countries, and by the decision of the European Council at the end of the 80s, the idea of a European monetary union was conceived, which would later result in the creation of the euro currency and the euro area, which was aimed at strengthening monetary policy.

This paper will deal with the creation and analysis of the European monetary union, the development of the euro area and the third phase of the creation of the European monetary union—the introduction and sustainability of the euro as a European currency unit.

The paper consists of six basic units, where the first part of the paper will define the concepts of the European monetary union and analyze the organization of monetary policy. The second part deals with the concepts of the Eurozone, the creation of the Eurozone, the importance of the European Central Bank and its influence on the sustainable stability of the Eurozone and the currency. The third part of the paper will be based on empirical analysis. The fourth part will analyze the examinees perception of the implementation of monetary policy, the impact of the introduction of a single value and how much it will affect the standard of living. In the fifth part, a brief overview of similar research conducted in the territory of the Republic of Croatia is given, while the last part refers to the conclusion of the work.

Keywords: European Union, Euro, European Monetary Union, Eurozone, Optimal currency area

Prijava diplomskog rada

Definiranje teme diplomskog rada i povjerenstva

ODJEL	Ekonomija		
STUDIJ	Poslovna ekonomija		
PRISTUPNIK	Sergej Šimpraga	MATIČNI BROJ	0130179995
DATUM	12.02.2024.	KOLEGIJ	Ekonomika i politika međunarodne razmjene
NASLOV RADA	Otpornost Europske monetarne unije na šokove simetrije i mogućnosti uspostave optimalnog valutnog područja		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	The resistance of the European monetary union to symmetry shocks and the possibility of establishing an optimal currency area		
MENTOR	Petar Kurečić	ZVANJE	prof.dr.sc..
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. prof.dr.sc. Anica Hunjet, predsjednica Povjerenstva		
	2. doc.dr.sc. Dijana Vuković, članica		
	3. prof.dr.sc. Petar Kurečić, član		
	4. prof.dr.sc. Goran Kozina, zamjenski član		
	5. _____		

Zadatak diplomskog rada

BROJ 469/PE/2024

OPIS
Prije sedamdeset godina nastala je Europska unija s ciljem ekonomskog i političkog ujedinjenja europskih zemalja, a odlukom europskog vijeća krajem 80-ih začeta je ideja europske monetarne unije što će kasnije rezultirati stvaranjem Euro valute i euro područja što je imalo za cilj ojačanje monetarne politike. Ovaj rad bavit će se nastankom i analizom europske monetarne unije, razvitkom Euro područja te trećom fazom nastanka europske monetarne unije – uvođenjem i održivošću eura kao europske valutne jedinice.

Cilj rada :

- utvrditi će se postoji li pozitivna percepcija ispitanika o EU, provođenju monetarne politike, utjecaju uvođenja jedinstvene valute te o utjecaju uvođenja Eura na životni standard.
- utvrditi će se razmjeri informiranosti ispitanika o uvođenju Eura i povezanim procesima te kako to utječe na percepciju ispitanika.
- istražiti će se kako razlike među ispitanicima prema određenim sociodemografskim kriterijima utječu na percepciju o uvođenju eura i povezanim procesima.

ZADATAK URUČEN 12.02.2024.

Potpis mentora
Petar Kurecic

Sadržaj

1.	Uvod	1
1.1.	Predmet i cilj rada.....	1
1.2.	Struktura rada.....	2
2.	Teorijski pregled literature	2
2.1.	Europska unija tijekom 20. stoljeća.....	3
2.2.	Europski monetarni sustav.....	4
2.3.	Povijest i organizacija Europske monetarnije unije.....	8
2.4.	Monetarni suverenitet i analiza eurozone	13
2.5.	Europska središnja banka	17
2.6.	Monetarna integracija i šokovi simetrije	21
2.7.	Mundellov teorem.....	25
2.8.	Teorija optimalnog valutnog područja.....	29
2.9.	Europska monetarna unija kao optimalno područje - europske krize, ekonomske politike i inflacije	32
3.	Empirijska analiza	36
3.1.	Predmet i cilj istraživanja	37
3.2.	Hipoteze istraživanja	37
3.3.	Metodologija istraživanja	38
3.4.	Ograničenja empirijske analize.....	39
3.5.	Obrada rezultata.....	40
3.1.	Zaključak empirijskog istraživanja.....	48
4.	Logistička regresija.....	49
4.1.	Obrazovanje.....	51
4.1.1.	Procjena pozitivnog utjecaja uvođenja eura	52
4.1.2.	Procjena uvođenja eura na izvor financiranja.....	52
4.1.3.	Procjena uvođenja eura kao službene valute te smanjenje valutnih rizika.....	52
4.1.4.	Procjena ekonomskog usmjerenja u Republici Hrvatskoj	52
4.1.5.	Procjena ekonomskog razvoja u Republici Hrvatskoj nakon ulaska u EU	53
4.1.6.	Procjena utjecaja uvođenja eura na turizam	53
4.1.7.	Procjena utjecaja ulaska u eurozonu te mogućnosti dugoročne stabilnosti	53

4.1.8. Procjena utjecaja Europske unije kao stabilizacijskog čimbenika u sprječavanju globalnih ekonomskih kriza.....	54
4.2. Radni status.....	54
4.2.1. Procjena pozitivnog utjecaja uvođenja eura	55
4.2.2. Procjena uvođenja eura na izvor financiranja.....	55
4.2.3. Procjena uvođenja eura kao službene valute te smanjenje valutnih rizika.....	56
4.2.4. Procjena ekonomskog usmjerenja u Republici Hrvatskoj	56
4.2.5. Procjena ekonomskog razvoja u Republici Hrvatskoj nakon ulaska u EU	56
4.2.6. Procjena utjecaja uvođenja eura na turizam	56
4.2.7. Procjena utjecaja ulaska u eurozonu te mogućnosti dugoročne stabilnosti	57
4.2.8. Procjena utjecaja Europske unije kao stabilizacijskog čimbenika u sprječavanju globalnih ekonomskih kriza.....	57
4.3. Prihodi.....	57
4.3.1. Procjena pozitivnog utjecaja uvođenja eura	58
4.3.2. Procjena uvođenja eura na izvor financiranja.....	59
4.3.3. Procjena uvođenja eura kao službene valute te smanjenje valutnih rizika.....	59
4.3.4. Procjena ekonomskog usmjerenja u Republici Hrvatskoj	60
4.3.5. Procjena ekonomskog razvoja u Republici Hrvatskoj nakon ulaska u EU	61
4.3.6. Procjena utjecaja uvođenja eura na turizam	61
4.3.7. Procjena utjecaja ulaska u eurozonu te mogućnosti dugoročne stabilnosti	62
4.3.8. Procjena utjecaja Europske unije kao stabilizacijskog čimbenika u sprječavanju globalnih ekonomskih kriza.....	62
4.4. Okruženje.....	63
4.4.1. Procjena pozitivnog utjecaja uvođenja eura	64
4.4.2. Procjena uvođenja eura na izvor financiranja.....	64
4.4.3. Procjena uvođenja eura kao službene valute te smanjenje valutnih rizika.....	65
4.4.4. Procjena ekonomskog usmjerenja u Republici Hrvatskoj	65
4.4.5. Procjena ekonomskog razvoja u Republici Hrvatskoj nakon ulaska u EU	65
4.4.6. Procjena utjecaja uvođenja eura na turizam	65
4.4.7. Procjena utjecaja ulaska u eurozonu te mogućnosti dugoročne stabilnosti	66
4.4.8. Procjena utjecaja Europske unije kao stabilizacijskog čimbenika u sprječavanju globalnih ekonomskih kriza.....	66

4.5.	Zaključak logističke regresije	66
5.	Slična istraživanja javnog mijenja	69
6.	Zaključak	71
	Popis literature	73
	Internetski izvori	73
	Popis grafikona	74
	Popis tablica	75
	Prilozi	76

1. Uvod

Europska monetarna unija predstavlja jedan od najznačajnijih integracijskih procesa u povijesti Europske Unije te ključni korak prema ostvarenju zajedničke ekonomske politike unutar europskog kontinenta. Osnovana Maastrichtskim ugovorom 1992. godine, je rezultat težnji zemalja članica za postizanjem monetarne stabilnosti, povećanjem konkurentnosti te jačanjem zajedničkog ekonomskog identiteta unutar EU. Zajednička valuta Euro postala je simbolom ekonomske integracije i političke solidarnosti među državama članicama.

Međutim, put ka uspostavi Europske monetarne unije nije bio bez izazova. Jedno od ključnih pitanja s kojima se suočavala Europska Unija bilo je određivanje optimalnih uvjeta pod kojima bi zajednička valuta mogla uspješno funkcionirati. U tom kontekstu, teorija optimalnog valutnog područja igra ključnu ulogu u analizi prikladnosti i održivosti jedinstvene monetarne politike za različite ekonomske regije.

Kroz ovaj diplomski rad, istražiti ćemo kako je Europska Unija primijenila teoriju optimalnog valutnog područja u procesu stvaranja Europske monetarne unije te kako su se njezine zemlje članice nosile s izazovima i preprekama na putu prema zajedničkoj valuti. Kroz dubinsku analizu povijesnog razvoja monetarne unije, kao i aktualnih ekonomskih trendova unutar eurozone, nastojat ćemo sagledati postignuća i izazove ovog integracijskog procesa te procijeniti perspektive za budućnost Europske monetarne unije u kontekstu globalnih ekonomskih promjena i izazova.

Teorija optimalnog valutnog područja predstavlja ključni koncept u ekonomskoj teoriji koji proučava uvjete pod kojima je uspostava zajedničke valute optimalna ili poželjna za skupinu zemalja ili regija. U kontekstu Europske unije, teorija optimalnog valutnog područja je od iznimne važnosti prilikom analize procesa stvaranja Europske monetarne unije i uvođenja eura kao zajedničke valute.

1.1. Predmet i cilj rada

Ovaj rad ima za cilj utvrditi percepciju ispitanika o Europskoj Uniji, provođenju monetarne politike, utjecaju uvođenja jedinstvene valute te o utjecaju uvođenja Eura na životni standard. Također cilj je utvrditi kanale informiranja ispitanika o uvođenju Eura i povezanim procesima te

istražiti će se kako razlike među ispitanicima prema određenim sociodemografskim kriterijima utječu na percepciju o uvođenju eura i povezanim procesima.

Predmet rada je istraživanje percepcije ispitanika države članice Unije o provođenju monetarne politike, utjecaju uvođenja jedinstvene valute te koliko će to utjecati na životni standard, na gospodarstvo RH na osjećaj dugoročne stabilnosti i ekonomske sigurnosti. Na osnovi provedene ankete dobiti ćemo uvid u način na koji ispitanici prihvaćaju i razumiju širenje valutnog područja, provođenja monetarne politike te novonastale političke, gospodarske i ekonomske slike države.

1.2. Struktura rada

Kroz šest glavnih poglavlja koja čine ovaj rad pokazati ćemo kako je nastala ideja o udruživanje zemalja Europe nakon 2. Svjetskog rata, što je dovelo do stvaranja Monetarne unije, koje su teorijske pretpostavke za optimalno valutno područje. U nastavku rada analizirati ćemo podatke dobivene anonimnom anketom na slučajnom uzorku o percepciji ulaska Republike Hrvatske u eurozonu te o razumijevanju slučajnog uzorka ispitanika o povezanim procesima uvođenja eura i posljedicama tih procesa. Osim deskriptivnog pregleda dobivenih rezultata, napravljena je logistička regresija kako bi definirali razlike u percepciji prema sociodemografskim grupama ispitanika te jesu li su hipoteze potvrđene ili opovrgnute nakon obrade dobivenih podataka računanjem Cronbach Alpha koeficijenta. Posljednji dio je donošenje zaključka temeljem dobivenih rezultata.

2. Teorijski pregled literature

Europa se povijesno, kulturalno i gospodarski promatra kao zaseban kontinent iako geografski čini cjelinu s Azijom. Tijekom povijest granice Europe pokušale su se postaviti u okviru centralnih zemalja Europe koje su imale najjaču aristokratsku ili demokratsku moć, gospodarski razvitak, te povijesnu tradiciju i vrijednost. Sama Europa nositelj je svih vrijednosti još iz doba Antike, te je razvitkom društva, industrijskim procvatom i gospodarskim postignućima gradila

svoju teritorijalnu vrijednost koja se i danas nadograđuje s ciljem očuvanja vrijednosti na kojima je nastala¹.

2.1. Europska unija tijekom 20. stoljeća

Ulaskom u 19.stoljeće pojavila se težnja društva ka stvaranju demokratskih vrijednosti, a tehničke inovacije i gospodarski razvoj omogućili su stvaranje europske dominacije u svijetu, što je rezultiralo Prvim svjetskim ratom 1914. godine, kada su se svjetske velesile nadmetale tko ima veće industrijsko postignuće, gospodarski razvitak te tko je postao svjetska politička velesila. U nekoliko pokušaja nastojalo se formirati europsko jedinstvo novonastalih država nakon Prvoga svjetskog rata, no neuspješno, i izbio je Drugi svjetski rat 1939. godine kada već ojačane zemlje nastoje dominirati Europom, a ideja stvaranja jedinstvene unije zamijenjena je masovnim pogubljenjima, stvaranjem koncentracijskih logora i bombardiranjem europskog teritorija².

Nakon završetka Drugog svjetskog rata pa do samog osnutka Europske unije koju poznajemo danas nastojala se održati socijalna vrijednost društva, želio se potaknuti gospodarski razvitak i otkloniti ideja podijeljena kontinenta te je težnja za demokratizacijom postala temelj stvaranja Unije. Iako je ideja o Europskoj uniji nastajala još od 1951. godine kao rezultat suradnje šest poslijeratnih zemalja (Njemačke, Belgije, Italije, Francuske, Nizozemske i Luksemburga) s ciljem postizanja gospodarske integracije i međunarodne suradnje, formalno je formirana 1. studenoga 1993. godine kada stupa na snagu Ugovor o Europskoj uniji, poznatiji pod nazivom Ugovor iz Maastrichta, koji je do danas temelj razvitka Unije, održavanja gospodarske, ekonomske i monetarne politike³.

Danas je Europska unija poznata kao savez 27 zemalja članica koje svojim sudjelovanjem nastoje održati stabilnost Unije, razvitak gospodarstva i što stabilnije ekonomije. Kako bi se postigla jedinstvena gospodarska stabilnost sa samim osnutkom Unije, nastala je ideja o

¹ Kuća europske povijesti, (2016.), Kako je nastajala Europa, < <https://historia-europa.ep.eu/hr/stalni-postav/kako-je-nastajala-europa> > [pristupljeno: 1. 9. 2022.]

² Kuća europske povijesti, (2016.), Kako je nastajala Europa, < <https://historia-europa.ep.eu/hr/stalni-postav/europa-u-rusevinama> > [pristupljeno: 1. 9. 2022.]

³ Europska unija, (2022.), Službene stranice Europske unije, Povijest EU-a, < https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu_hr > [pristupljeno: 1. 9. 2022.]

implementiranju gospodarske slike koja je rezultirala stvaranjem Europske monetarne unije koja do danas ima sve više zemalja članica, tako da eurozona postaje težnja sve više zemalja Unije⁴.

Ovaj rad temeljen je na analizi nastanka Europske monetarne unije, stvaranja eurozone i kompleksnosti sustava primjene eura kao platežnog sredstva u sve većem broju članica Europske unije.

Referirajući se na dosadašnja istraživanja o nastanku eurozone, analizom razvitka europodručja te ekonomske politike Europske unije rad će obuhvatiti istraživanje optimalnog valutnog područja na području Europske unije, primjenu eura u zemljama članicama te koliko je primjena i održivost eura utjecala na gospodarski poredak i razvoj u Europskoj uniji općenito. Radom će se nastojati predočiti realna analiza eura kao platežnog sredstva, njegova održiva vrijednost u Europskoj uniji te koliko utječe na svjetsko gospodarstvo s obzirom na druge dominantne valute u svijetu.

S obzirom na to da je Hrvatska također s 2023. godinom ušla u eurozonu te postala dijelom Europske monetarne unije, ovim će se radom analizirati i primjena eura u svim zemljama članicama koje su uvele euro kao glavno referentno platežno sredstvo, koliko je to utjecalo na gospodarstvo i ekonomsku politiku zemlje te koliko je održiva primjena te politike s obzirom na dosadašnja iskustva i razvoj zemalja koje su članice eurozone.

2.2. Europski monetarni sustav

Europska unija zajednica je gospodarski i politički osnaženih zemalja koje su nakon velikih gubitaka poslije dva svjetska rata stvorile zajednicu čiji je osnovni cilj povećati ekonomsku, gospodarsku i političku snagu Europe. Gospodarska međuovisnost i jedinstvenost tržišta postali su osnovni pokretači održavanja stabilnosti zemalja koje su dio Europske unije, obećavajući aspekt toga zemljama koje su trebale postati članicama i inspiracija za sve one zemlje koje nisu imale gospodarski i politički poredak kakvom je težila Unija. Zemlje koje su začele ideju o Europskoj uniji uspješno su gradile unutarnje kvalitetno tržište, koje je ojačano sa sve većim brojem članica,

⁴ Europska unija, (2022.), Službene stranice Europske unije, Zemlje koje koriste euro, <https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/euro/countries-using-euro_hr> [pristupljeno: 1. 9. 2022.]

i postalo je konkurencija velikim svjetskim tržištima koja su se formirala nakon Drugog svjetskog rata, kao što su SAD, Kina i Rusija (nekadašnji SSSR). Kao takvo tržište zemlje su otkrivale mnogo potencijala koji se i danas nadograđuje i stvara veću vrijednost članica u gospodarskom i ekonomskom segmentu, što je najodrživiji ustroj politike današnjice. Kao takva, Europska unija uspjela je održati vrijednost raznih područja politike od onih povezanih sa zdravljem, socijalnom politikom, okolišem, klimom, pravosuđem i sveobuhvatnu vanjsku politiku čiji je osnovni cilj održati povezanost s vanjskim tržištima, te učesće u globalnom ekonomskom poretku⁵.

Osim boljeg životnog standarda, bolje gospodarske i ekonomske slike zemalja članica, kvalitetnijeg jedinstvenog tržišta sa slobodom kretanja, ukinutih granica i slobode stvaranja socijalne sigurnosti, jednim od značajnijih napredaka i osnovnih pokretača održavanja stabilne ekonomije smatra se uvođenje jedinstvene europske valute – eura. Kako bi Europska unija zadržala te vrijednosti te nadogradila transparentnost i demokracijski pristup koji su zasnovani prošlog stoljeća, osnovan je Europski parlament koji potpomaže koherentniji rad svih europskih institucija i održava političku vrijednost svih zemalja članica na korist svih svojih građana te u suradnji s Europskim vijećem i Vijećem Europske unije stvara stabilnu sredinu za razvijanje ekonomske i političke vrijednosti svih zemalja predstavljajući njihove vrijednosti pojedinačno. Osim demokratskog pristupa politike Europske unije, potiče se sudjelovanje svih građana u kreiranju stabilne politike, što utječe i na njihovu kvalitetu života te bolje standarde⁶.

Nakon mnogo godina neprijateljstva, netrpeljivost i sukoba te želje za dominacijom 50-ih godina prošloga stoljeća, Istok i Zapad Europe ujedinio se s ciljem očuvanja mira, uspostave zajedničkog tržišta uz održivo gospodarstvo i jedinstvenu ekonomiju koja ne bi činila razliku među pojedinim zemljama, građanima ili državama članicama, nego bi zajedničkim sudjelovanjem ciljano predstavila snažno tržište koje globalno može konkurirati svim dominantnim snažnim gospodarstvima. Osnivanjem institucija i uspostavljanjem međunarodnih organizacija njegovalo bi se političko jedinstvo, ekonomski i gospodarski rast i rješavali bi se zajednički problemi i promjene nastale u zemljama članicama, zajedno uz uzajamnu podršku. Kvaliteti odnosa zemalja članica išla je u prilog stabilnost unutarnjeg tržišta te uspostava kvalitetne suradnje vanjskog tržišta, pri čemu su se stvarali međunarodni ciljevi i zadržavala stabilnost unutarnje politike.

⁵ Ured za publikacije Europske unije, (2021.), Europska unija - što je i što čini <<https://op.europa.eu/webpub/com/eu-what-it-is/hr/>> [pristupljeno: 8. 9. 2022.]

⁶ Udruga Meritokrat, (2022.), Zašto postoji Europska unija? <<https://meritokrat.hr/fipo/europska-unija/zasto-postoji-eu>> [pristupljeno: 9. 9. 2022.]

Države članice koje pripadaju Uniji suverene su i neovisne, ali stvaranjem Unije i ulaskom u zajednicu osnovni je cilj bio postaviti jedinstven sustav od kojega će svaka članica imati korist te uspješan demokratski, politički i gospodarski rast. Odluke o posebnim pitanjima zajedničkog interesa donosile su se na razini cijele zajednice te se vrijednost koju je zajednica predstavljala na globalnoj razini odražavala na svaku zemlju članicu⁷. Kako bi cijela Unija imala značaj za svoje članove, ali i za ostale zemlje svijeta, osnovana su četiri osnovna tijela koja predstavljaju vrijednosti Unije kao europske snažne zajednice s visokom tolerancijom i prihvaćanjem suvremene i suverene politike: Europski parlament koji zastupa građane, Europsko vijeće koje definira političke ciljeve Unije, Vijeće Europske unije koje predstavlja vlade država članica te Europska komisija koja predstavlja vrijednosti i interese Unije u cjelini⁸.

Ono što je započelo s ekonomskom integracijom, postalo je politička, ekonomska i gospodarska zajednica koja je rezultirala jakim savezom zemalja čiji je cilj uspostava cjelokupne sinergije, održivost vrijednosti koje Unija zagovara u unutarnjoj i vanjskoj politici, zadržavanje ciljeva aktivnosti na području zdravlja, snažnije gospodarstvo, odluke za klimatske promjene, europsku demokraciju, trgovinu i održivost valutnog područja, što uvelike utječe na vanjsku i unutarnju politiku. Europsko vijeće jedna je od glavnih institucija Europske unije koja utvrđuje opći smjer političkih prioriteta i štiti vanjsku politiku, te potpomaže Europskoj komisiji kao glavnoj instituciji EU-a u održavanju stabilne ekonomske monetarne unije⁹.

Europski monetarni sustav nastao je kao jedinstven prikaz ekonomske integracije i predstavlja monetarnu politiku nastalu koordiniranjem više zemalja članica s ciljem da bude prilagodljiv svim političkim, ekonomskim i gospodarskim potražnjama svake zemlje članice pojedinačno te da bude prihvatljiv na razini svih zemalja članica jednako. Europski monetarni sustav nastaje kao rezultat jednakog tržišta unutar granica Unije zbog globalne održivosti u području trgovine i suradnje s ostatkom svijeta, što je vidljivo kroz primjenjivu vanjsku politiku.

Zbog održavanja funkcionalnog tržišta proizvoda i usluga stvara se ideja o stvaranju univerzalne valute koja bi pridonijela stabilizaciji tržišta kapitala te sjedinila unutarnje tržište koje

⁷ Udruga Meritokrat, (2022), Zašto postoji Europska unija? Temeljne vrijednosti Unije/ciljevi Unije < <https://meritokrat.hr/fipo/europska-unija/zasto-postoji-eu> > [pristupljeno: 9. 9. 2022.]

⁸ Europska Unija, (2022.), Službene stranice Europske unije, Vrste institucija i tijela, < https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/types-institutions-and-bodies_hr > [pristupljeno: 9. 9. 2022.]

⁹ Ured za publikacije Europske unije, (2021), Europska unija - Što je i što čini < <https://op.europa.eu/webpub/com/eu-what-it-is/hr/> > [pristupljeno: 09. 9. 2022.]

ne bi variralo s obzirom na različitu vrijednost pojedinačnih valuta. Ideja o monetarnoj uniji ponajprije je bila ona o stvaranju stabilne valutne vrijednosti kako ne bi došlo do narušavanja zajedničkog tržišta, što je od samog početka bio velik izazov kod stvaranja Unije (Kandžija, V. i Host A., 2001., Europski monetarni sustav. Izvorni znanstveni rad, Zagreb 1263-1264)

Da bi Europska monetarna unija zadržala svoju stabilnost, bilo je potrebno realizirati njezin ustroj kroz tri faze. Stoga je trebalo prije svega povećati suradnju svih središnjih banaka članica Unije kako bi se postigla sloboda kapitalnih transakcija i efikasnija ekonomska konvergencija koja će se s vremenom pokazati kao idealna mjera kvalitete uporabe univerzalne valute na širem europskom području. Nakon stjecanja povjerenja svih središnjih banaka moglo se krenuti u realiziranje sinkroniziranije monetarne politike koja ni u jednom trenutku ne narušava stabilnost gospodarstva, trgovine i vanjske politike, a i kod nestabilnosti može aktivno reagirati s ciljem očuvanja stabilne valute koja će biti nositelj vanjske i unutarnje politike. Samo ojačanje monetarne politike trebalo je rezultirati stvaranjem neovisnosti svih središnjih banaka zemalja članica koje će moći samostalno biti nositelji valute koja bi ih ujedinila istodobno im dajući vrijednost jednaku za sve članice. Sama monetarna politika trebala je rezultirati uvođenjem jedinstvene valute – EURA, što se naposljetku i dogodilo s trećom fazom realizacije Europskog monetarnog sustava kada se 1. siječnja 1999. godine aktivno provodila monetarna politika u svim središnjim bankama zemalja članica, što je trebalo dovesti do stabilnosti i rasta unutarnje politike i ekonomije u cijeloj Uniji. Tako su se postupno sve zemlje Europske unije obvezale usvojiti monetarnu politiku i prihvatiti jedinstvenu valutu kako bi cijela trgovina, poslovanje i gospodarstvo funkcioniralo na jednoj valuti te bi se time smanjili troškovi među zemljama članicama, lakše bi se tržišno uspoređivale cijene, došlo bi do stabilnosti cijena na unutarnjem tržištu i lakše bi se trgovalo s ostatkom svijeta, što bi u konačnici poboljšalo opću gospodarsku stabilnost i učinkovitije financijsko tržište¹⁰.

Kako bi se izbjeglo periodično variranje gospodarskih procesa, mijenjanje vrijednosti proizvoda i usluga te definiralo stabilno vrednovanje unutar europodručja, začela se ideja o stvaranju jedinstvene valute poslovanja i ulaganja koja će održati gospodarsku stabilnost i jednostavnije i transparentnije trgovanje uz manje rizika. Time bi se potaknula kvalitetnija trgovina s realnijim vrijednostima, što bi osiguralo bolje cijene, no omogućilo bi i prednosti na globalnoj razini poput privlačenja ulaganja te promicanje trgovine da bi unutarnje gospodarstvo moglo

¹⁰ Europska središnja banka, (2022.), Ekonomska i monetarna unija
< <https://www.ecb.europa.eu/ecb/history/emu/html/index.hr.html> > [pristupljeno: 9. 9. 2022.]

profitirati. Unutarnje gospodarstvo tako bi postalo stabilnije te bi moglo komparirati drugim zemljama svijeta, što bi povećalo uvoz i izvoz, a ne bi potaknulo nagle gospodarske promjene u unutarnjoj i vanjskoj trgovini, što je prisutno zbog utjecaja ostalih svjetskih gospodarstava¹¹.

2.3. Povijest i organizacija Europske monetarnije unije

Osnovni je cilj Europske unije postizanje jedinstva i postavljanje zajedničkih vrijednosti u svim državama članicama kako bi se stvorio jedinstven pravni i ekonomski sustav u kojemu bi svi građani zagovarali i štitili iste vrijednosti. Europska unija ima zadatak promicati te vrijednosti, stoga je svoje jedinstvo prije svega započela uspostavljanjem kompaktne gospodarske politike, uspostavljanjem tržišne slobode uvođenjem slobode kretanja radnika i razmjene usluga, proizvoda, robe i kapitala među zemljama članicama, što je rezultiralo jedinstvenim unutarnjim tržištem. Sa stabilnim gospodarskim razvojem i napretkom svake zemlje članice moguće je utjecati i na ostale segmente europskog napretka te održavanje pozitivne političke strategije među svim zemljama Europske unije, što stvara produktivnu komunikaciju na svjetskoj razini s drugim svjetskim gospodarskim silama. Iako samu monetarnu politiku svaka zemlja provodi samostalno, zbog boljeg očuvanja gospodarstva i politike Europske unije, postizanja stabilnosti cijena te produktivne trgovine razvija se ideja monetarne unije koja bi održavala stabilnost u svim segmentima poslovanja i razvoja država zasebno i same Unije¹².

Europska monetarna unija zajednički je projekt usklađivanja ekonomske i monetarne politike s ciljem uvođenja jedinstvenog monetarnog područja na prostoru Europe i danas zauzima većinu europskog kontinenta. Sama ideja nastala je 1992. godine, ali začetci se razvijaju sredinom prošlog stoljeća, i uvođenjem zajedničke valute povezanost zemalja članica postaje važna na globalnoj razini. Nakon 90-ih godina prošlog stoljeća kada je započeta suradnja nacionalnih središnjih banaka kako bi se uspostavio stabilan odnos koji bi trebao rezultirati uspostavljanjem univerzalnog valutnog područja, započelo je zbližavanje monetarnih politika svake članice

¹¹ Europska Unija, (2022.), Službene stranice Europske unije, Što su prednosti eura?

< https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/euro/benefits_hr > [pristupljeno: 9. 9. 2022.]

¹² Udruga Meritokrat, (2022.), Zašto postoji Europska unija? Treći cilj: zdravo gospodarstvo i uključenost

< <https://meritokrat.hr/fipo/europska-unija/zasto-postoji-eu> > [pristupljeno: 9. 9. 2022.]

pojedinačno. Zbog potpune liberalizacije započelo je koordiniranje monetarnih politika koje bi rezultiralo jednom valutom za cjelokupno područje, a što bi poboljšalo gospodarski, ekonomski razvitak i politički napredak Europe u cijelosti. Središnje banke svake pojedine članice dodatan novac kreiraju samo na osnovi eura, nove valute Unije, te se postavljaju temelji Europske središnje banke, nadnacionalne monetarne institucije koja regulira odnose europskim tečajnim mehanizmom jednako u svim državama članicama koje su prihvaćanjem nove valute počele stvarati eurozonu¹³.

Potkraj Drugog svjetskog rata brojili su se veliki gubitci, svjetsko gospodarstvo bilo je narušeno, BDP je bio u opadanju, proizvodnja i industrija oslabjele su, pa je poslijeratni svjetski ekonomski poredak rezultirao uspostavom političkih, ekonomskih i trgovinskih veza među najznačajnijim državama. U državi New Hampshire u Sjedinjenim Američkim Državama održan je sastanak svjetskih lidera o stanju Europe nakon opustošenosti koja je uništila gospodarstvo i ekonomiju u Europi, ali i utjecala na globalnu krizu. Tijekom sastanka dogovoreno je uspostavljanje monetarnog sustava koji bi čvrstom valutom održavao ravnotežu međunarodne trgovine, povećavajući potražnju, a smanjujući deflaciju¹⁴.

Jedinstvena valuta, euro, koja je danas postala dio svakodnevnog života građana Unije, osim što jača Europu, na međunarodnoj razini ima primaran zadatak održati razvoj gospodarstva, ujednačiti trgovanje i olakšati provođenje vanjske politike svim državama članicama, što bi trebalo rezultirati jedinstvenim europskim tržištem koje može financijskim transakcijama konkurirati globalnim i dominantnim tržištima. Čelnici država Europske unije započeli su stvaranje ideje ekonomske i monetarne unije davne 1969. godine na sastanku u Haagu, gdje je luksemburški premijer predstavio plan formiranja takve vrste unije s ciljem postizanja liberalizacije kretanja kapitala jer se jedino tako moglo omogućiti učinkovito ulaganje u postojeće gospodarstvo te promicati ideju jedinstvene valute koja će pridonijeti velikoj ulozi Europske unije kao globalnog aktera svjetskog tržišta. To je igralo veliku ulogu pogotovo u razdoblju kada nakon svjetske krize Sjedinjene Američke Države nameću dolar u vrlo nestabilnom financijskom okruženju, što onemogućuje realizaciju ideje stvaranja monetarnog sustava s eurom kao glavnom valutom u više zemalja. Gospodarsko stagniranje na svjetskoj razini nije pridonosilo stabilnosti razvijanja ideje,

¹³ Enciklopedijahr., (2022.), Europska i monetarna unija, < <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=69898>> [pristupljeno: 11. 9. 2022.]

¹⁴ Economypedia, (2022.), Sporazumi iz Bretton Woodsa, < <https://hr.economy-pedia.com/11039597-bretton-woods-accords>> [pristupljeno: 11. 9. 2022.]

pa će tako sam začetak Europske monetarne unije morati pričekati sve do 1988. godine kada je napokon usvojena ideja jedinstvenog tržišta na području Europe, no da bi ideja bila održiva, bilo je potrebno potaknuti konverziju postojećih valuta jer stabilnost deviznih tečajeva u neovisnoj monetarnoj politici bila je nemoguća, čak i u samoj teoriji. Pod predsjedanjem Jacquesa Delorsa, tadašnjeg predsjednika Europske komisije, donesena je odluka uvođenja monetarne unije koja se trebala provoditi u tri faze kako bi se bolje uskladila novonastala ekonomska politika¹⁵.

Delors je u lipnju 1988. godine osnovao odbor koji je trebao proučavati efikasnost realizacije i provođenja ideje ekonomske i monetarne unije te što je ona trebala predstavljati za građane država članica. Europsko vijeće imalo je cilj stvoriti ekonomsku i monetarnu uniju koja će biti trajno održiva, a godinu dana nakon toga uspješno je predstavljena ideja monetarne unije koja je uz dorade i doradene aktivnosti zaživjela do danas. Prijedlogom je definirana i Središnja banka svih država članica Unije što je bilo važno za promicanje vrijednosti valute koja je trebala biti nositeljem stabilnosti cijena, ujednačenosti gospodarstva i kvalitete trgovanja na europskoj razini. S potvrdom odbora da se može krenuti u realizaciju i odrediti program europske monetarne unije započela je prva faza formiranja Unije kakvu poznajemo danas¹⁶. Realizacija ideje nastale potkraj 80-ih godina prošlog stoljeća naišla je na puno prepreka, bilo je potrebno izmijeniti Ugovor o osnivanju Europske ekonomske zajednice¹⁷, što je rezultiralo zaključnim pregovorima o ugovaranju stvaranja poretka Europske unije 1. studenoga 1993. godine¹⁸.

Sa stvaranjem europske i monetarne unije nije se stalo do danas i, premda predstavlja dugotrajan proces koji traje već tri desetljeća, posljednja je faza pri kraju i fiksiranje tečaja valute trebao bi zaokružiti cjelokupan cilj realiziranja nastanka unije začet davnih 50-ih godina prošlog stoljeća kada je sve bilo tek u oporavku nakon velike globalne krize i kada je rat opustošio Europu te doveo u pitanje održivost ideje o jedinstvu europskog kontinenta. Stabilizacija eurovalute trebala bi pridonijeti stabilnijoj gospodarskoj slici Europe koja i uz sve napore i vanjske utjecaje ne bi smjela gubiti na važnosti.

¹⁵ Scheinert, C. (2021.) Europski parlament – Informativni članci o Europskoj uniji, Povijest ekonomske monetarne unije, <<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/79/povijest-ekonomske-i-monetarne-unije>> [pristupljeno: 11. 9. 2022.]

¹⁶ Europska središnja banka, (2022.), Delorsov odbor (1988. i 1989.) <<https://www.ecb.europa.eu/ecb/history/emu/html/index.hr.html>> [pristupljeno: 11. 9. 2022.]

¹⁷ Europski parlament, službene stranice (2022.) Ugovor iz Rima (EEZ) <<https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/hr/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-rome>> [pristupljeno: 11. 9. 2022.]

¹⁸ Scheinert, C. (2021.) Europski parlament – Informativni članci o Europskoj uniji, Povijest ekonomske monetarne unije, <<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/79/povijest-ekonomske-i-monetarne-unije>> [pristupljeno: 11. 9. 2022.]

Dolar, konkurira europskoj valuti, ali upravo smanjena disproporcija između dviju valuta može pridonijeti stabilizaciji eura koji se sve više koristi u europskim zemljama. S obzirom na to da vanjski utjecaji, globalna gospodarska kriza, ratovi i pad trgovine i industrijskog razvoja mogu utjecati na vrijednost valuta, potrebno ih je stabilizirati kako bi se monetarna politika pravilno provodila u svim državama članicama. S tim se ciljem i krenulo u osnivanje Europskog monetarnog instituta 1994. godine, kada je trebalo ojačati suradnju središnjih banaka te provesti jedinstvenu monetarnu politiku u cijeloj Europi. (Kandžija, V. i Host A., (2001.), Europski monetarni sustav. Izvorni znanstveni rad, Zagreb 1268-1272)

Posljednja faza uređenja monetarne unije započela je 1. siječnja 1999. godine i najvažniji je segment realizacije bio definiranje deviznih tečajeva s ciljem stvaranja stabilne valute koja će biti primjenjivana na području cijele eurozone te pripajanje pojedinačnih središnjih banaka članica Europske unije eurosustavu. Da bi se došlo do ove posljednje i najvažnije faze, bilo je potrebno eliminirati sve granice zemalja članica Unije kako bi opskrba robom i održavanje tržišta mogli funkcionirati neovisno o gospodarskoj i ekonomskoj politici suverenih članica.

Pojedinačno stanje valute neke zemlje može varirati s obzirom na kapital i profit, stoga je primjena jedinstvene valute bila uvelike važna jer se tako stvaralo povoljnije financijske uvjete koji su omogućavali trgovački razvoj, profitabilnije investicije i izvoz kapitala. Zbog pojave dodatnih troškova u trgovanju i pojave intenzivne amortizacije troškova dolazi do razlike u valutnim vrijednostima domaćeg novca država članica, te je došlo do pojave potražnje vanjskih financijskih sredstava. Povećanje poslovne konkurencije, težnja stvaranju profita i kapitala olakšali su ekspanziju financijskih uvjeta i troškova. S ciljem očuvanja autonomnog tržišta bez različitih ekspanzija na pojedinim područjima i zbog očuvanja valutnih vrijednosti teži se stvaranju zajedničke ekonomske politike kako ne bi samo jedna zemlja dominirala i potaknula ubrzano kretanje kapitala na području cijele Unije, istaknutu deflacionističku politiku te različit ekonomski razvitak. Loši ishodi toga bili bi niski tečajevi domaćih valuta, nepoželjno kretanje kapitala te ekspanzija kamatnih stopa, što je nepoželjno u zemljama koje imaju isti cilj i sredstva održivosti. Upravo zbog toga bilo je potrebno izbjeći nepredvidljivu modifikaciju valutnih vrijednosti i postići integriranu konvertibilnost fiksnog tečaja jedne valute, u ovom slučaju eura. Postavljanje jedne valute na jednom tržištu omogućuje realnije prikazivanje vrijednosti na unutarnjem tržištu i realniju konkurenciju na vanjskom tržištu. (Kandžija, V. i Host A., (2001.), Europski monetarni sustav. Izvorni znanstveni rad, Zagreb, 1264-1266)

Da bi se postalo članicom Europske monetarne unije, potrebno je ispuniti mnogobrojne kriterije, od uspostave učinkovite ekonomske politike i usklađivanja nacionalnih politika, održavanja niske inflacije, zadržavanja nižeg deficita od BDP-a, ispunjavanja uvjeta gospodarskog razvoja do održavanja stabilne javne financijske slike uz snažan i održiv rast svake pojedine članice Unije¹⁹.

Fiksiranjem valutnih vrijednosti u europskoj monetarnoj uniji može se postići realnija slika i uvid u odnos eura i američkog dolara. Tako nastaje realnija usporedba dvaju gospodarstava te je vidljiva varijacija ekspanzija vrijednosti dviju valuta. Time je definirana i zajednička ekonomska politika svih zemalja članica, pri čemu je monetarna politika dobila dodatnu dimenziju, no i sama konvergencija koja je postala zavisna o strukturi pojedinačnih gospodarstava kao sastavnom dijelu velike zajednice u kojoj su integritet i održivost jedinstvene monetarne politike izazov. (Kandžija, V. i Host A., (2001.), Europski monetarni sustav. Izvorni znanstveni rad, Zagreb, 1274-1276)

Opstanak europske monetarne unije ne bi bio održiv bez najznačajnijih monetarnih institucija kao što je Europska investicijska banka, osnovana s ciljem da podupire financijski Uniju, usklađuje ravnomjeran financijski razvoj država članica te u svjetskoj bankarskoj politici zastupa interese same Unije. U održivosti financijske stabilnosti neizostavan značaj ima i Europska banka za obnovu i razvoj, koja održava financijsku stabilnost Europske unije na globalnoj razini te potpomaže u rješavanju financijskih problema, što je nemoguće realizirati bez održivog Europskog monetarnog fonda koji je nositelj inicijative uspostave monetarnog jedinstva održivoga na svjetskoj razini²⁰.

Iako je proces stvaranja sigurne i održive europske monetarne unije kompleksan i dugotrajan, posljednja je faza stvaranja takve unije europska ekonomska suverenost čiji su nositelji sve članice. Upravo zbog toga se Europska unija može smatrati jednom od najjačih i najodržavanijih unija u europskoj povijesti sa zadržanim originalnim međunarodnim okvirima, unutarnjim i vanjskim politikama koje mogu nadjačati tenzije i konflikte te poticati evoluiranje na svjetskoj razini zadržavajući suvremenost ukorak s velikim gospodarskim silama. (Kandžija, V. i Host A., (2001.), Europski monetarni sustav. Izvorni znanstveni rad, Zagreb 1280-1281)

¹⁹ Europska središnja banka, (2022.), Upravljanje EMU-om
< <https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/europe/emu/html/index.hr.html> > [pristupljeno: 11. 9. 2022.]

²⁰ Vuković I. i Vizjak A., (2001.) EUROPSKA MONETARNA UNIJA- Retrospektiva, trenutno stanje i perspektiva, PDF (315-316) < <https://hrcak.srce.hr/file/324851> > [pristupljeno: 11. 9. 2022.]

2.4. Monetarni suverenitet i analiza eurozone

Eurozona je područje svih europskih zemalja koje su ulaskom u Europsku monetarnu uniju prihvatile uvjete Unije te njezinu službenu valutu – euro. U ovom trenutku Austrija, Španjolska, Belgija, Slovenija, Cipar, Slovačka, Estonija, Portugal, Finska, Njemačka, Francuska, Nizozemska, Malta, Litva, Luksemburg, Latvija, Njemačka, Irska, Grčka, Italija te Hrvatska od 01. siječnja 2023. imaju službenu valutu euro, a u finalnim pregovorima za ulazak u eurozonu imaju je Bugarska, Češka, Mađarska, Rumunjska, Švedska i Poljska²¹.

Trenutačno ne koriste sve države članice službenu valutu, pa je cilj Unije formiranje jedinstvene valute za cijelo područje Europe koje je dio Unije. Službeni je naziv eurozone, kojim se koristi i Europska središnja banka, europodručje, a želja je Unije da u sljedećim godinama cijela Europa bude jedinstvena u gospodarstvu, trgovini, ekonomiji i politici. Politiku Monetarne unije provodi Europska središnja banka koja definira karakteristike europodručja te putem institucijskih tijela regulira monetarnu vlast u svim državama članicama, pa tako države koje ne pripadaju europodručju ne mogu biti zastupljene u tim tijelima, provoditi monetarnu politiku ni donositi odluke o euru. Iako je Europa kontinent s preko 50 država, nisu sve dio Europske unije i ne pripadaju sve europodručju ili nisu ušle u eurozonu. Stoga, postoji Europska unija koja se sastoji od 27 zemalja, pri čemu nisu sve ispunile uvjete za ulazak u eurozonu te dobile mogućnost uvođenja jedinstvene valute. Da bi mogle prihvatiti uvjete eurozone i provoditi politiku europske monetarne unije, potrebno je lokalnu politiku dovesti na razinu Europske unije. Tek tada bi države mogle prihvaćati uvjete ulaska u eurozonu²².

Europska središnja banka određuje monetarnu politiku cijele zone s osnovnim ciljem održavanja inflacije pod kontrolom. S tim ciljem nastoji povezati cijelu Europu te, iako za valutnu uniju nema zajedničkog upravljanja i fiskalne politike, uz ministre financija država eurozone provodi monetarnu politiku u pojedinačnim državama članicama. Nastoji približiti beneficije korištenja jedinstvene valute te podrškama gospodarstvu i trgovini zemljama članicama omogućuje ekonomsku reformu. Nakon što je začeta ideja o ekonomskoj i europskoj monetarnoj uniji, uspostavljena je odredba stvaranja zajedničke unije koja se sastoji od središnjeg bankarskog sustava, zajedničke ekonomske regije i valute koja će omogućiti gospodarsku i ekonomsku

²¹ Europska unija, (2022.), Službene stranice Europske unije, Zemlje koje koriste euro,

< https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu_hr > [pristupljeno: 17. 9. 2022.]

²² Economypedia, (2022.), Eurozona, < <https://hr.economy-pedia.com/11030298-euro-zone> > [pristupljeno: 17. 9. 2022.]

stabilnost za cijelu eurozonu koja bi trebala postati jedna od najjačih i najvećih ekonomskih regija svijeta. Iako neke zemlje žele zadržati vlastitu monetarnu politiku sa svojom valutom zbog očuvanja unutarnje politike, da bi pristupile eurozoni, moraju ispuniti konvergencijske uvjete koji bi trebali rezultirati održivim tečajem s prosječnom inflacijom cijele Unije, stabilnošću cijena i zdravim javnim financijama s najboljim učinkom u unutarnjoj i vanjskoj politici. Primarni je uvjet za održiv tečaj usvajanje eura kroz stabilnost deviznog tečaja unutar dvije godine i pravilnu integraciju jedinstvene valute. Zemlje koje usvoje jedinstvenu valutu profitiraju prije svega jer dobivaju podršku moćnih gospodarstava, što ojačava i unutarnje gospodarstvo, samim time i niže kamatne stope za strana ulaganja, što je postalo jedna od osnovnih motivacija za ispunjavanje uvjeta članica država, i profitabilniji izvoz za najslabije razvijene zemlje Europske unije. Tako je u jačim gospodarstvima omogućen izvoz inflacije kroz povećan poslovni i financijski ciklus, gdje se pojavila prednost veće potražnje i proizvodnje za manje novca i ulaganja. Ipak, uz sve motivacije i poticaje, neke zemlje nisu uspjele izbalansirati omjer BDP-a i duga, zadržati visok deficit bruto domaćih proizvoda i žele zadržati ovlasti nad vlastitom monetarnom politikom pa ostaju samo dijelom Europske unije. Europska središnja banka teži podupirati sve članice da kontrolirane provode vlastitu monetarnu politiku kako bi profitirale na području unutarnje politike, prepoznale benefite jedinstvene valute na cijelom europodručju i time ojačale Uniju u cjelini. (Eichengreen, B. J. (1997.). European monetary unification. Theory, practice and analysis. Cambridge: MIT Press. 24-26)

Europska unija i monetarna politika koju provodi najveći je politički eksperiment prošlog stoljeća koji je rezultirao stvaranjem zajednice država koje su nakon ratnog razdoblja morale stvoriti zajedničko održivo tržište koje će s jednom valutom uspješno obnoviti destabilizirano europsko gospodarstvo, ekonomiju i tržište u cjelini nakon dva svjetska rata. Stvaranjem Europske unije stvarala se i jedinstvena suradnja u politici država razorene Europe i imalo je to učinak ugovaranja obrambene ekonomske politike s jednim središnjim bankarskim sustavom i slobodom kretanja kapitala među državama članicama, što bi dovelo do pozitivna rezultata u poticanju profitabilnije trgovine te uklanjanja fluktuacije devize i manjih cijena. Suverenitet država članica nije trebao biti narušen, a načelo učinkovitosti provedbe unutarnje monetarne politike nije trebalo biti prevelika prepreka u održavanju pravnog poretka Europske unije. Vanjski suverenitet nije trebao biti upitan s obzirom na to da je svaka zemlja nezavisna i ravnopravna s drugim članicama Unije. Izazov za svaku zemlju pojedinačno bilo je uspostavljanje veze s Europskom središnjom

bankom i ispunjavanje uvjeta za uvođenje jedinstvene valute. S tom promjenom postavljalo se pitanje gubitka nacionalnog suvereniteta i zadržavanja nacionalnog identiteta jer, uz stanovništvo, teritorij i pravni poredak, osnovno je obilježje države provođenje vlasti i nezavisna monetarna politika. I dok su neke zemlje – Andora, Crna Gora, Kosovo i San Marino – neovisno o pripadnosti europodručju uvele euro kao službenu valutu, neke su ostale izostavljene iz eurozone, zbog čega je postavljen uvjet ulaska i konvergencije tečaja domaće valute. Mnoge nedoumice nastale su kada se počelo uspoređivati vrijednost eura i američkog dolara koji utječe na valute svih drugih jakih gospodarstava i na promjene novčanih vrijednosti drugih valuta. Pri uvođenju eura kao jedinstvene valute sve države članice moraju definirati svoju unutarnju monetarnu politiku i održati monetarni suverenitet. (Grauwe de, P. (2000.). Economics of monetary union. Oxford: Oxford University Press, 6. poglavlje)

Primarna je diskusija pri konvergenciji valuta u državama članicama održiv devizni tečaj koji se mjeri prema cijeni dobara na razini cijele Unije i cijeni proizvoda izraženoj u domaćoj valuti. Što je cijena domaće valute slabija naspram eura, to su proizvodi jeftiniji u eurozoni, a oglednost povećanog izvoza potaknut će i rast BDP-a. Rast BDP-a omogućuje obnovu i rast gospodarstva zemlje članice, što pridonosi kvalitetnijem učešću u Uniji, ojačanoj trgovini i boljem standardu života. Osigurana gospodarska stabilnost i ojačana trgovina mogu i u vrijeme najvećih kriza održati ekonomiju stabilnom. Takvim se analizama pristupilo nedavno za vrijeme pandemije koronavirusa kada je bilo potrebno izbalansirati mjeru očuvanja gospodarstva i potaknuti ekonomski rast istodobno održavajući mjeru funkcionalnog zdravlja. Ulazak u eurozonu omogućuje državama članicama samostalno provođenje unutarnje monetarne politike, održavanje vanjske monetarne politike u sinergiji s ostalim članicama snažnom i produktivnom s naglaskom na fiskalnu politiku. Ako bi došlo do bilo koje krize u jednoj od članica eurozone, Europska središnja banka moći će djelovati u skladu s poslovnim ciklusima, pojavom ekspanzije i recesije²³.

Prelaskom na jedinstvenu valutu svaka zemlja članica koja ulazi u eurozonu susreće se s osnovnim pitanjem – oslabljuje li prihvaćanje eura monetarni suverenitet države i koliki je postotak nastanka valutnog rizika, gdje bi vrijednost domaće valute mogla varirati, što nikako ne bi išlo u prilog unutarnjoj monetarnoj politici te bi gospodarstvo i politika pojedine države mogli doživjeti pad. Ipak, i sama Središnja europska banka navodi kako uvođenjem jedinstvene valute

²³ Sovulj, L., (2021.), Financijski klub – Monetarni suverenitet i euro, < <https://finance.hr/monetarni-suverenitet-euro/> > [pristupljeno: 17. 9. 2022.]

članice mogu postati dominantnije naspram onih koje ju nemaju. Transakcijski troškovi među zemljama, tržište rada, trgovina i poslovanje nailaze na zapreke, kao što su povećani troškovi supstitucije domaće valute, troškovi trgovine zbog primjene različitih valuta pri izvozu i uvozu, te je stoga Unija postupno vršila prijelaz na jedinstvenu valutu kako bi se tržište moglo prilagoditi korekcijama tečajnih promjena jer tako se najviše mogao izbjeći tečajni rizik. Jednim od osnovnih rizika pri mijenjanju valute i stvaranju povećanog tečajnog rizika pokazala se mogućnost vođenja unutarnje samostalne monetarne politike, višak prihoda nad rashodima, susret s tranzicijskim problemima za zemlje gdje vlada velika nezaposlenost, mali broj investicija, izvoz u stagnaciji naspram velikog uvoza, nerješavanje vanjskog duga, što se može i analizirati u trenutačnom ulasku Hrvatske u eurozonu. Svi ti problemi predviđeni su još u realizaciji izmjene glavne valute, što je započelo 90-ih godina prošlog stoljeća kada se nastojala realizirati ideja univerzalne valute na području Europske unije i kada se uračunalo i maksimalno kvantificiralo sve moguće rizike. Ipak, bilo je potrebno uskladiti monetarnu politiku Unije s unutarnjim politikama svake pojedine države članice koja bi pristupala eurozoni. Ostaje pojam stabilnosti eura kao otvoreno pitanje zbog same konkurentnosti na stranim tržištima gdje američki dolar dominira i diktira svjetsku trgovinu, pa je koncentrirana ideja Unije na postavljanju funkcionalne tržišne privrede, gdje ne bi trebalo doći do prevelike razlike u kamatnim stopama s prijelazom na euro, trebala održati čvrst tečajni aranžman te umanjiti rizik prevelikih proračunskih deficita. Pojam suvereniteta vlastite monetarne politike zadržava se kao velika nedoumica u tom prijelaznom razdoblju kada država članica odbacuje svoju valutu i uz potporu Središnje europske banke nastoji izbalansirati unutarnji i vanjski dug, postaviti sebi za cilj konkurentnost na unutarnjem tržištu kako bi bila dostupna vanjskom tržištu i potpori vanjskih ulagača te kako bi se time pokazala i kao jaka karika za cijelu Uniju. Osnovni problemi koji bi se potencijalno mogli pojaviti pri gubitku vlastite valute uključuju održavanja balansa između fleksibilnosti plaća i zaposlenosti, dok je istodobno potrebno riješiti probleme otplate dugova, postići fleksibilnost tržišta rada, povećati dohodak i smanjiti nezaposlenost. Ipak i takve promjene mogu rezultirati rastom kamatnih stopa i narušavanjem financijskog sustava, što izaziva devalvaciju postojeće valute naspram one dominantnije, u ovom slučaju eura²⁴.

Dok se Europa i danas bori s gospodarskim i financijskim krizama, potrebno je stabilizirati gospodarstvo svake od pojedinih država članica kako bi se zaštitila europska integracija i potaknuo

²⁴ Nikić, G., (2001.), Smijemo li se odreći monetarnog suvereniteta?, (1410-1415)
< <https://hrcak.srce.hr/file/45187> > [pristupljeno: 17. 9. 2022.]

gospodarski rast i razvoj cijele Unije. Tako se može očuvati cjelovitost cijele eurozone jer užurban pristup zacjeljivanja ne može osnažiti unutarnje tržište ili otvoriti konkurenciju i mogućnosti za vanjsko tržište, s čim bi se postigao trajan temelj održive budućnosti u Uniji. Tijekom dugotrajne gradnje odnosa s vanjskim gospodarstvima, postizanjem uravnotežena gospodarskog razvoja te s ciljem veće zaposlenosti i društvenog napretka, uvođenje eura bio je logičan ishod formiranja stabilne europske monetarne politike. Pri tome ne profitiraju samo Europska unija ili jače države članice nego i sve države članice na sada konkurentnom i moćnom području Unije. Pri tome sve države članice moraju poticati kvalitetu upravljanja na europskoj i svjetskoj razini kako bi se izbjegli šokovi u gospodarstvenoj politici te bi svaka zemlja trebala biti u stanju odgovoriti na probleme koji nastanu. Trenutačno je najveći problem europodručja prevelika divergencija, gdje pojedine zemlje imaju veće i dominantnije tržište s visokom zaposlenosti, što negativno konkurira zemljama članicama u kojima se javljaju problemi nezaposlenosti koja varira i ugrožava stabilnost cijele Unije. Stoga bi i pojedine zemlje trebale krenuti s održivom i primjerenijom politikom s pokrenutim ciljanim reformama da bi gospodarstvo postalo fleksibilno i konkurentno²⁵.

Koliko će primjena eura i uvođenje jedinstvene valute na području sve više država članica Europske unije imati učinka, vidjet će se u skoroj budućnosti kada se u pojedinim zemljama članicama uoči profitabilnost u unutarnjoj politici, ne samo na području gospodarstva i trgovine nego i u životnom standardu, te kako će to utjecati na inflaciju koja varira s obzirom na svjetsku gospodarsku situaciju i vanjske utjecaje i koliko će primjena univerzalne valute omogućiti razvoj svake države članice pojedinačno unutar Unije. Do tada se možemo samo nadati da začeta ideja jedinstvene monetarne politike neće narušiti postojeće vrijednosti suvereniteta koji svaka država članica donosi s ulaskom u Uniju.

2.5. Europska središnja banka

Središnja banka centralni je bankovni sustav svake zemlje kojemu je uloga provođenje profitabilne ekonomske politike, vođenje kreditne i devizne politike s ciljem očuvanja unutarnje i

²⁵ Euro sistem, Središnja europska banka – službene stranice, (2022.), Doprinos europske ekonomske i monetarne unije, stranica 4, < <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/5presidentsreport.hr.pdf> > [pristupljeno: 17. 9. 2022.]

vanjske politike uz održavanje stabilnosti valute. Središnje banke omogućuju deponiranje punovrijednog novca osiguravajući uz depozit cirkuliranje novca u gospodarstvu i trgovini s ciljem održivog cirkuliranja i emitiranja novca, pa time postaje kreditnim osloncem u bankovnom sustavu neke države. Kroz Središnje banke sve banke osiguravaju kreditnu sposobnost i likvidnost, što u konačnici znači protočno gospodarstvo i osiguranu trgovinu, samim time i stabilniju ekonomiju i nacionalnu valutu²⁶.

Središnja banka upravlja valutom države ili skupine država, Unijom, te nadzire novac u opticaju zbog održavanja stabilnosti u svim bankama te države ili unije. Definiranje kamatne stope u sklopu monetarne politike važan je segment Središnje banke jer kao javno tijelo utječe na stjecanje dobiti, kreditne tokove u gospodarstvu, što je važno za postizanje stabilnosti cijena. Ako dođe do posudbe novca ili problema s likvidnošću, poslovne banke uz posjedovanje državnih ili korporacijskih obveznica mogu zatražiti pomoć Središnje banke kako bi imale osigurano jamstvo za cirkuliranje novca u bankovnom prometu. Tako Središnja banka postaje glavnim jamcem potpomažući održavanje stabilnosti financijskog sustava poslovnih banaka jer osigurava funkcioniranje platnog sustava i definira financijske instrumente da bi gospodarstvo neke države ili unije bilo održivo na korist svih građana²⁷.

Europska unija formirala je Europsku središnju banku kao sastavni dio stvaranja monetarne politike, čime su zemlje eurozone, u ovom trenutku njih 19, usvojile euro kao svoju valutu te time osigurale svoje mjesto u eurozoni provodeći profitabilnu monetarnu politiku Europske unije. Tako je kapital Europske središnje banke postao kapital središnjih banaka svih zemalja članica. Europska središnja banka nalazi se u Frankfurtu (Njemačka), s trenutačnom predsjednicom Christine Lagarde, te provodi jedinstvenu monetarnu politiku Europske unije kao nadnacionalna monetarna institucija čiji je osnovni interes održavanje politike otvorenog tržišta, promoviranje ideja jedinstvene monetarne politike Europske unije u svijetu, te eskontnu politiku koja bi svoj utjecaj imala na ponudu i potražnju novca u unutarnjoj i vanjskoj monetarnoj politici Unije. Trenutačan kapital Europske središnje banke iznosi oko četiri milijarde eura, ali svakim novim ulaskom države članice u eurozonu kapital se povećava jer su nove članice obvezne omogućiti

²⁶ Matic, S., (2022.), Moj bankar.hr, Središnja banka < <https://www.moj-bankar.hr/Kazalo/S/Sredi%C5%A1nja-banka> > [pristupljeno: 24. 9. 2022.]

²⁷ Europska središnja banka, (2015.), Što je središnja banka, < <https://www.ecb.europa.eu/ecb/history/emu/html/index.hr.html> > [pristupljeno: 24. 9. 2022.]

udio u vlasništvu uz uvjet da nadzor pojedinačnih banaka ovisi o nadzoru nacionalnih monetarnih vlasti²⁸.

Europska unija kao zajednica opstala je zbog utjecajnih djelovanja svih segmenata u jednoj cjelini, te formiranjem Europske središnje banke kao neovisnog sustava. Za osnovni cilj postavili su promoviranje i provođenje jedinstvene monetarne politike sa što stabilnijim cijenama koje mogu konkurirati svjetskim gospodarstvima. Sve države članice imaju obvezu provoditi monetarnu politiku Unije i predstavljati eurozonu čiji su član na nacionalnoj razini kako bi se postigli zajednički ciljevi stabilnosti, rasta i razvitka, održivog gospodarstva i trgovine gdje bi stabilna ekonomija omogućila sigurniju i stabilniju budućnost svih građana Unije. Europska središnja banka pridonosi stabilnosti cijena i održivu gospodarstvu, pa je stoga neovisna jedinica Unije, a njezina neovisnost definirana je Ugovorom i Statutom s ciljem očuvanja monetarne politike Europske unije. Ugovorom i Statutom Unije definirano je da Europska središnja banka ne smije biti pod utjecajem nijednog drugog tijela ili institucije Unije i nijedne vlade država članica da bi svi financijski segmenti Europske središnje banke bili nezavisni od onih Europske unije. Ujedno je time definiran proračun Europske središnje banke neovisno o proračunu same Unije, kako bi kapital glavne banke europodručja bio stabilan u svim godišnjim razdobljima, neovisno o krizi ili monetarnoj politici pojedinih država članica, te kako ne bi bio pod utjecajem nijednog tijela javne vlasti.

Europska središnja banka ima ovlasti propisati mjere primarnog cilja očuvanja stabilnosti cijena koje će rezultirati produktivnim tržištem i održivim gospodarstvom, kako država članica, tako i cijele Unije. Politička i financijska neovisnost Europske središnje banke ključna je jer je temelj monetarnog sustava eurozone koja bi na globalnoj razini trebala održati stabilnost cijena da bi se stabilnost gospodarstva, unutarne ekonomije i politike pozitivno odrazila na cijelu Uniju koja ima jedinstvenu monetarnu politiku sigurne budućnosti i održive gospodarske politike²⁹.

Neovisne središnje banke trebale bi biti pozitivan pokazatelj kako odvojenost od monetarne politike ima važan utjecaj na sveopću analizu monetarne politike država ili cijele Unije te se tako stvara temelj stabilnom vođenju državnih poslova povezanih s održavanjem kvalitetne trgovine, visokog BDP-a, niske stope inflacije i kamata. Ako središnja banka nije neovisna, pojedine vlade

²⁸ Enciklopedija.hr, (2022.), Europska središnja banka, < <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=18656> > [pristupljeno: 24. 9. 2022.]

²⁹ Europska središnja banka, (2022.), Neovisnost, < <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/independence/html/index.hr.html> > [pristupljeno: 24. 9. 2022.]

ili pojedinci mogu utjecati na kamatne stope prema vlastitim nahodjenjima s ciljem postizanja kratkoročnih uspjeha i promjena, populariziranja vlastitih politika ili pridobivanja novca od same banke s ciljem ojačanja gospodarstva ili poboljšanja trgovine. To bi imalo dugoročne loše posljedice na cjelokupno gospodarstvo, ekonomiju i poslovanje države ili cijele Unije. Europska središnja banka ima obvezu sve svoje odluke i razloge predstavljati i objašnjavati građanima Unije u tromjesečnim kvartalima preko Odbora za ekonomsku i monetarnu politiku Europskog parlamenta gdje i zastupnici parlamenta mogu sudjelovati u raspravi o donošenju odluke u ime građana Unije³⁰.

Neovisnost Europske središnje banke velika je prednost zbog kvalitetnijeg, vjerodostojnijeg i učinkovitijeg djelovanja Europske unije koja bi se zahvaljujući takvom funkcioniranju monetarne politike i ekonomije trebala lakše nositi s izazovima vanjske i unutarnje politike, gospodarskih oscilacija na globalnoj razini, prioritetnije i svjesnije se baviti financijskim troškovima ekspanzije monetarne politike. Već pri samom formiranju Europske središnje banke donesena je odluka o njezinoj neovisnosti o svim drugim institucijama i tijelima Europske unije, ponajviše zbog iskustva s gospodarskom i političkom situacijom nakon sloma socijalizma i potrebe za stvaranjem što više nezavisnih središnjih banaka na području Unije kako bi se lakše usvojila ideja slobodnog tržišta kakvo je bilo do tada karakteristično najviše za zapadno gospodarsko i tržište³¹.

Retrospektivno se može reći kako je neovisnost Europske središnje banke postala osnovni uvjet za uspostavljanje stabilnije ekonomske politike Europske unije. Rezultat neovisnosti pokazao se funkcionalnim, operativnim i metodološkim, pa je vođenje monetarne i ekonomske politike postalo inspiracijom za postizanje održivog rasta i razvoja. Pokazalo se, da bi se postigao bolji učinak na makroekonomiju cijelog područja, stabilnost Središnje banke i opću razinu cijena, potrebno je koristiti tu neovisnost kao glavnu mjeru za bolju ekonomsku situaciju³². Ta činjenica pokazala se kao dobar ishod za jača gospodarstva država članica Europske unije, poput Njemačke, koja je bila mjerilo postavljanja uvjeta monetarne politike Europske unije u nastanku. Takozvani „njemački model“ temeljio se na stabilnosti cijena, neovisnosti vođenja monetarne politike i zabrani direktnog financiranja države, zbog čega se Bundesbanka, njemačka centralna banka,

³⁰ Europska središnja banka, (2017.), Zašto je ESB neovisan?,

< https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/explainers/tell-me-more/html/ecb_independent.hr.html > [pristupljeno: 24. 9. 2022.]

³¹ Ćorić, T., (2010.), Zbornik Ekonomskog fakulteta Zagreb, Mjerenje nezavisnosti središnje banke, < <https://hrcak.srce.hr/file/87514> > str. 120, [pristupljeno: 25.9. 2022.]

³² Ćorić, T., (2010.), Zbornik Ekonomskog fakulteta Zagreb, Mjerenje nezavisnosti središnje banke, < <https://hrcak.srce.hr/file/87514> > str. 126, [pristupljeno: 25. 9. 2022.]

pokazala najjačom bankom s velikom financijskom i monetarnom stabilnosti, prihvatljivim fiksnim tečajem i sposobnosti samostalnog reagiranja na gospodarske izazove prošlog stoljeća te sve nove izazove koje bi gospodarske krize, varijacije svjetskih tržišta i inflacije mogle izazvati u budućnosti³³.

Učinkovitost odcjepljenja Europske središnje banke od svih ostalih institucija za sada se pokazala dobrim odabirom u formiranju ekonomske i monetarne politike Europske unije, a održivost valute ide ukorak sa stabilnošću cijena, što je jedna od glavnih zadaća Europske središnje banke. Izazovi poput gospodarske krize, pojava inflacije, stabilno proširenje eurozone, odlučnost za održavanjem produktivnog gospodarstva te unutarnje i vanjske monetarne politike s vremenom će pokazati koliki je uspjeh neovisne središnje banke u Uniji.

2.6. Monetarna integracija i šokovi simetrije

Integracija u području ekonomije znači povezivanje organizacija temeljenih na gospodarskim, trgovinskim i poslovnim aspektima s ciljem jačanja financijske, tržišne i proizvodne moći jedne ciljane grupe zbog očuvanja nacionalnih i transnacionalnih sustava, koje mogu tvoriti nekoliko poduzeća, država ili grupa. Inspiracija za formiranje takvih udruženja uglavnom leži u ciljanom ekonomskom planu s definiranim planovima smanjenih troškova, stvaranja konkurentnosti na većim tržištima i naposljetku formiranje jedinstvenog tržišta s težnjom ka zajedničkoj ekonomskoj politici. Primjer najpoznatijih i najkompaktnijih povezivanja su državne integracije zasnovane na jedinstvenosti gospodarskih institucija i planova, pokretljivosti trgovinskih, proizvodnih i financijskih čimbenika, sve utemeljeno na međudržavnim ugovorima sudionika integracijskog saveza. Integracija država članica Europske unije nastala je regulacijom pravnih, političkih, ekonomskih, kulturnih i društvenih integracija stvarajući preduvjete za jedinstvenu ekonomsku i monetarnu politiku koja može komparirati svjetskim gospodarstvima i politikama³⁴.

Integracija u ekonomiji može se podijeliti na vertikalnu i horizontalnu. Vertikalna je integracija povezivanje svih segmenata poslovanja s ciljem opstanka većeg opsega ekonomije uz

³³ Oračić, D., (2018.), Ideje.hr., Monetarna politika - Njemački zahtjevi za monetarnom stabilnošću eurozone, < <https://ideje.hr/njemacki-zahtjevi-za-monetarnom-stabilnoscu-eurozone-razuman-strah-od-hiperinflacije-ili-dogmatsko-gusenje-proizvodnje-i-radnih-mjesta/> > [pristupljeno: 25. 9. 2022.]

³⁴ Enciklopedija.hr., (2022.), Integracija, < <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=27582> > [pristupljeno: 9. 10. 2022.]

smanjenje međuprocasa i transakcijskih troškova te bolju isplativost poslovanja. Takva vrsta integracije omogućava proširenje prodaje/uvoza/izvoza te stjecanje tržišne moći³⁵. Horizontalna integracija je više koncentrirana na komplementarnost pojedinačnih kvaliteta održavajući ih kompatibilnima kako bi se realizirala što adekvatnija ekspanzijska strategija i poboljšala konkurentnost³⁶.

Integracija država odražavala je ideju organiziranog i funkcionalnog tržišta gdje su osigurani preduvjeti za kvalitetno i sigurno tržište uz osigurano jamstvo intervencije. Europska unija nastala je na temelju jedinstvene ideje o očuvanju proaktivnog gospodarskog plana i razvijene ekonomije ujedinjenih država s jednakim pravima i sudjelovanju u Uniji. Ipak, postoje rizici zbog kojih je upitan opstanak same zajednice, poput narušavanja harmonije i upravljanja ekonomske i monetarne politike zbog utjecaja pojedinaca ili interesnih grupa s ciljem postizanja umjetne demokratske kontrole. Upravo zbog toga nastao je ugovor u Maastrichtu kako bi izgradnja novog uređenja politike uz formiranje nezavisnih institucija osigurala siguran transfer i finalizirala provođenje gospodarske politike na području Unije³⁷.

Izazove koji se pojavljuju u smislu stvaranja ekonomske i monetarne unije čine ekonomska kriza, recesija, oslabljena i neprofitabilna trgovina, nameti i financijski troškovi te učinak valutne vrijednosti u prelaznom razdoblju konvergencije. Ostaje pitanje vrijednosti takve konvergencije i pojave asimetričnih šokova u ekonomiji te dolazi li do te izmjene valuta zbog konsolidacije monetarnih sustava ili želje zemalja da poboljšaju trgovinu među sobom s mogućnošću manje primjenjivih troškova koji se u tom razdoblju mogu izbjeći te u budućnosti osigurati profitabilniju monetarnu ekonomiju. Također se može u razmatranje uzeti u obzir i činjenica da nekada zemlje u takvim savezima predviđaju formiranje monetarne unije s ciljem očuvanja nacionalnog gospodarstva i umanjavanja valutne krize jer je zajednički rad s eventualnim gubitcima profitabilniji za održavanje gospodarski, politički i ekonomski jake unije. Unutar takve unije ne postoji centraliziran već jedinstven i ujednačen pristup vođenju monetarne politike.

³⁵ Economypedia, (2022.), Vertikalna integracija, < <https://hr.economy-pedia.com/11031070-vertical-integration> > [pristupljeno: 9. 10. 2022.]

³⁶ Economypedia, (2022.), Horizontalna integracija, < <https://hr.economy-pedia.com/11036827-horizontal-integration> > [pristupljeno: 9. 10. 2022.]

³⁷ Brüggemann, M.; Kleinen von Königslöw, K., (2007.), 'Let's talk about Europe'. Explaining vertical and horizontal Europeanization in the quality press, 3-4, < <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/24972/1/538518294.PDF> > [pristupljeno: 9. 10. 2022.]

Očekivani ishod konvergencije bio bi koristan novim članovima unije i poticao bi zdravije gospodarsko i političko okruženje te bi problemi poput deficita državnog proračuna, inflacije, preopterećenost državnim dugom te opći politički pritisci s ciljem očuvanja monetarne politike bili lakše prevladani i mjereni na razini cijele unije. Europska unija postala je inspiracija i drugim zemljama sa slabijim valutama da formiraju uniju koja bi im ojačala gospodarstvo i usmjerila rast trgovine na vanjsko konkurentnije tržište. (Brkić, L., 2004., Dinamika europske integracije danas, 79-82)

Jedna od poznatih unija ona je koja povezuje zapadnoafričku i centralnoafričku ekonomsku i monetarnu zajednicu sa osam/šest zemalja koje koriste svoju jedinstvenu valutu CFA franak, no zasebno provode monetarnu politiku nezavisno jedna od druge³⁸.

Europska ekonomska i monetarna unija može se analizirati kroz autoregresivnu analizu simetrije šokova ponude i potražnje između zemalja eurozone i ostalih zemalja Europske unije.

Ne računajući razdoblje tranzicije i dinamičke prilagodbe u Uniji, rezultati šokova simetrije vidljivi su najviše među zemljama najvećih gospodarstava, poput Italije, Njemačke i Francuske, sa zemljama Srednje i Istočne Europe. Predviđanja su da bi trenutačnom dinamikom ekonomije i vođenjem gospodarske politike sve gospodarski stabilne zemlje Unije trebale održati dominaciju u eurozoni naspram manjih zemalja koje bi u skorjoj budućnosti trebale, ili već jesu, uvele euro kao svoju valutu. Pri tome se stvara optimalno valutno područje s naglašenim troškovima koji su niži što je veća simetrija pojedinih šokova. Šokovi potražnje i ponude mogu ostaviti različite učinke na gospodarstvo, ali dominantniji šokovi trebali bi biti oni potražnje jer dovode do viših ciljeva u gospodarskoj politici u kratkom roku. Mogućnost identifikacije šokova definira važnost faktora troškova pri formiranju valutne unije. Simetrični šokovi uzrokuju ekonomske troškove u valutnoj uniji ako dvije ili više zemalja pogodi jednak šok, a proizvodnja, izmjena plaća i cijena različiti su po pojedinačnoj zemlji te se time poništava ekonomski učinak, zbog čega dolazi do neravnoteže među zemljama, dolazi do pojave međunarodne konkurentnosti i nastaju neželjeni troškovi.

Monetarnu politiku provodi svaka država za sebe, no sve zemlje provode zajedničku ekonomsku i monetarnu politiku te nastoje povezati aspekte svojih gospodarstava kako bi se izbjegli šokovi koji bi mogli narušiti cjelokupnu ekonomiju Unije. Pritom se države članice moraju

³⁸ African union commision, (2022.), About the African union, < <https://au.int/en/overview> > [pristupljeno: 16. 10. 2022.]

ponašati kao da su jedna zemlja jer za unutarnje tržište ne postoji razlika u odnosu potražnje i ponude, a ti standardi harmoniziraju i ujednačavaju rad Unije. Postavljaju se europski standardi koji vrijede za sve jednako, za sve usluge i proizvode kako bi se dobila sigurnost kvalitete i dosljednost provedene jedinstvene politike³⁹.

Ekonomski šok iznenadna je i neočekivana ekonomska varijabla koja nekom gospodarstvu remeti primarni ciklus razvoja. Šok može bit simetričan ili asimetričan. Ako se radi o simetričnom šoku, pojavit će se na cijelom području jednako se provlačeći kroz sve jedinice, sektore i područja ekonomske politike. Primjer je toga u Europskoj uniji globalna recesija koja je imala ujednačen učinak na cijelu Uniju. Na simetrične šokove, koji su uglavnom globalnog uzroka, nije moguće previše utjecati, već je potrebno na njih djelovati, pa savez zemalja kakva je Europska unija ne bi trebao imati nerješiv problem s obzirom na to da obvezu rješavanja dijele među sobom s ciljem očuvanja što stabilnije ekonomske i monetarne politike.

Kod asimetričnih šokova postavlja se pitanje održivosti s obzirom na to da nisu sve zemlje u zoni jedinstvene valute s jedinstvenom kamatnom stopom, pa je upitno koliko politika zajedničke moći može pomoći u realizaciji osiguranja eurozone i postizanja makroekonomskih ciljeva u cijeloj eurozoni izričito ako sva gospodarstva nisu usklađena. Zbog toga ostaje pitanje je li zbog asimetričnih šokova opstanak Unije upitan s obzirom na to da svaka zemlja nema jednak opticaj u ekonomskoj politici, jednako jako gospodarstvo i ne može pružiti jednak doprinos unutarnjoj politici Unije. Pri formiranju Europske monetarne unije nije bilo razgovora o tome, s obzirom na to da se tijekom formiranja monetarne politike Unije kretalo s postupnom prilagodbom na razlike u ekonomskoj strukturi koja bi mogla eventualno dovesti do asimetričnih šokova. Na samom početku činjenica je bila da, što su gospodarstva sličnija, manja je mogućnost pojave šokova i destabilizacije gospodarstva. S proširenjem eurozone pojavile su se nedoumice oko prihvatljivosti provođenja jedinstvene ekonomske i monetarne politike Europske unije zbog čega se trebalo krenuti u razradu makroekonomskih šokova uslijed potražnje i ponude usluga, s čim se najviše susreću slabije razvijene zemlje.

Pojava visokog korelacijskog koeficijenta između serije šokova u ekonomskoj politici Unije trebali bi svjedočiti visokom stupnju simetrije u ekonomskoj strukturi cijele zajednice. Ipak ostaju

³⁹ Nickel, C.; Frenkel, M., (2002.), How symmetric are the shocks and the shock adjustment dynamic between the euro area and Central and Eastern European countries? PDF 16-17,23
< <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2002/wp02222.pdf> > [pristupljeno: 16. 10. 2022.]

dva ishoda na temelju tih stavki da nema dovoljno evolucije u strukturi europskih gospodarstava i ekonomskoj i monetarnoj politici te je konvergencija neizostavna kako bi se izbjegla pojava šokova u ekonomiji Unije, ili je prikaz lažne stabilnosti realnost ekonomije Unije s privremenim učinkom na simetriju gospodarske strukture. Upravo stoga Europska unija nastoji potaknuti kompletnu međusobnu integraciju kako se ne bi dogodio neki novi šok potražnje i ponude i kako se ne bi morala primjenjivati dinamična mjera održavanja gospodarske slike u unutarnjoj monetarnoj politici da bi Unija u cijelosti opstala. Ipak, vrijeme će pokazati koliko će cjelokupna integracija Europe i ulazak svih zemalja članica u eurozonu imati efikasnosti u evoluciji konvergencije i postizanja stabilnosti valute te samog izbjegavanja pojave asimetričnih šokova koji su najmanje željeni rezultati Unije⁴⁰.

2.7. Mundellov teorem

Robert Mundell rođen je 24. listopada 1932. godine u Ontariju (Kanada). Živio je na farmi, s ocem, vojnim časnikom, i majkom domaćicom. Majka je bila nasljednica obiteljskog bogatstva, ali zbog visokih poreza nakon Prvog svjetskog rata nije im mogla priuštiti boravak u obiteljskoj kući, a otac je napustio katedru vojnog koledža nakon Drugog svjetskog rata zbog čega su se morali preseliti na zapad Kanade, u Britansku Kolumbiju. Nakon svjetskih ratova gospodarska je kriza i recesija buknuła u cijelom svijetu, Sjedinjene Američke Države oporavljale su se sporo, ali sigurno, Europa i Japan ovisili su o američkim ulaganjima, no kretali su putem obnove gomilajući trgovinske deficite sa Sjedinjenim Američkim Državama. Kanada, kao dio Britanskog Commonwealtha, trgovački je ovisila o Velikoj Britaniji koja se nastojala boriti s recesijom, devalviranjem funta u odnosu na dolar te stvaranjem vlastitog izvoza kako bi bila konkurentnija na svjetskom tržištu, zbog čega Kanada također stvara ovisnost gospodarskog opstanka o britanskom poslijeratnom sustavu. Takva je situacija potakla mladog Mundella da se počne baviti istraživanjem ekonomije, valutnih vrijednosti i, s obzirom na to da je bio nadaren za matematiku, još od mladosti odlučio se za studiranje ekonomije i slavistike na Sveučilištu British Columbia i

⁴⁰ Boone, L., (1997. – 2003.) radni dokument, Symmetry and Asymmetry of Supply and Demand Shocks in the European Union, 7-10, < http://www.cepii.fr/PDF_PUB/wp/1997/wp1997-03.pdf> [pristupljeno: 16. 10. 2022.]

Sveučilištu Washington, te je doktorirao na Massachusetts Institute of Technology. Svoje obrazovanje, istraživanje i poslije predavanja kao profesor usmjerio je ka problemima otvorenog gospodarstva osjetljivoga na promjene u međunarodnom monetarnom sustavu te promjenama u trgovini u monetarnom sustavu koji je na udaru ekonomskih razlika uzrokovanih političkim sukobima pojedinačnih ekonomskih regija⁴¹.

Reputaciju je stekao 50-ih i 60-ih godina prošlog stoljeća kada je proučavajući model zatvorene ekonomije, tipičan za američku ekonomiju, nastojao opovrgnuti nizom radova i razvijao modele ekonomske politike s ciljem realiziranja integracije globalnih financijskih tržišta. Modeli koje je Mundell predstavljao na svojim predavanjima i iznosio u svojim radovima prikazivali su promjenjivost tečaja valuta i mobilnost kapitala koji utječu na formiranje monetarne politike i ekonomskog učinka na monetarnu globalnu politiku izostavljajući fiskalnu politiku kao nemoćnu sve do trenutka primjenjiva fiskalnog tečaja. Time je dokazao da je moguće primjenjivati monetarnu i fiskalnu politiku zajedno s ciljem ostvarenja zajedničkih ekonomskih ciljeva. Tako je počeo razvijati teoriju optimalnog valutnog područja koja je dovela do zaključka da fiksni devizni tečajevi uz relativnu mobilnost kapitala i rada mogu biti dobrodošli među regijama i zemljama u ekonomskoj korelaciji. Samim time podržao je ideju fiksnog deviznog tečaja koja se razvijala na sastanku u Bretton Woodsu tvrdeći kako bi takav pristup trebao biti očuvan kao rezultat produktivnije ekonomije nakon dva svjetska rata koja je očajno trebala gospodarsku, ekonomsku i trgovinsku obnovu. Tada se počeo baviti analizom međunarodnog monetarnog sustava, te koliko je održiv na globalnoj razini, pa je previdio slom međunarodnog monetarnog sustava koji je bio neizbježan te se zbog toga povukao iz profesionalnog života. Nakon osvajanja Nobelove nagrade i stjecanja ugleda među kolegama i studentima zbog svog sudjelovanja u usvajanju jedinstvene valute koju je zagovarao, uglavnom je živio povučen život sa svojom obitelji te je rijetko dolazio u Ameriku, boraveći većinom u domu u Kanadi⁴².

Njegov je radni opus u području ekonomije opsežan, i još kao profesor ekonomije na Sveučilištu Columbia u New Yorku, na M.I.T.-u i London School of Economics postaje postdoktorski suradnik političke ekonomije, a nakon predavanja na Sveučilištu Stanford pridružuje se osoblju Međunarodnog monetarnog fonda 1961. godine. Tijekom svoje karijere bio je savjetnik

⁴¹ Nobelprize.org., Frangmyr, T., (2000.), Robert Mundell-Biographical, < <https://www.nobelprize.org/prizes/economic-sciences/1999/mundell/biographical/> > [pristupljeno: 23. 10. 2022.]

⁴² New York Times, Redburn, T., (2021.), Robert A. Mundell, a father of euro and reaganomics, dies at 88, < <https://www.nytimes.com/2021/04/05/business/economy/robert-mundell-dead.html> > [pristupljeno: 23. 10. 2022.]

nekoliko međunarodnih agencija, kao što su MMF, Svjetska banka, Europska komisija i nekoliko vlada u Europi, Americi i Kanadi. Jednim od značajnijih učešća može se smatrati uloga konzultanta Monetarnog odbora Europske ekonomske komisije 1970. godine kada je iznio svoje studije o ekonomskoj i monetarnoj uniji u Europi te predstavio reformu za međunarodnu monetarnu politiku predsjedavajući konferencijom u Santa Colombu 1971. i 1987. godine. Među ostalim, bio je autor mnogobrojnih ekonomskih teorija međunarodne ekonomije, izradio je jedan od prvih planova za stvaranje ideje zajedničke valute u Europi te je promovirao ideju kombinacije monetarne i fiskalne politike, analizirao teoriju inflacije, rasta kamata i smatra se začetnikom teorije optimalnog valutnog područja te suosnivačem ekonomije ponude. Dobio je mnogobrojne nagrade, Guggenheimovu nagradu 1971., medalju i nagradu Jacques Rueff 1983., Docteur Honoris Causa Sveučilišta u Parizu 1992., počasnog profesora na Sveučilištu Renmin u Kini 1995., nagradu za istaknutog suradnika Američkog ekonomskog udruženja 1995. i 1997. godine, te je bio članom Američke akademije znanosti i umjetnosti zbog svog doprinosa ekonomskoj politici⁴³.

Profesor Robert Mundell u svijetu ekonomije ostao je zapamćen po stvaranju modela analize ekonomije poznatog kao Mundell-Flemingov model u kojemu opisuje funkcioniranje malog gospodarstva i mogućnost otvaranja ka međunarodnoj trgovini robom, financijskom imovinom. Analiza modela vrši se kroz stvaranje monetarne i fiskalne politike na koncentriranom području. Okvir modela stabilan je i statički, i svoje korijene vuče iz proširena IS-LM modela, pri čemu dijele filozofski i metodološki pristup, oba su modela linearna i pretpostavka im je fiksna potrošačka cijena. Mundellov model prikazuje kratkoročan odnos deviznog tečaja, kamatne stope i proizvodnje fokusirajući se na njihov međusoban odnos⁴⁴. Stvaranjem modela stvorio je pristup modernoj makroekonomiji, i zbog toga su mu sve buduće generacije ekonomije zahvalne. Zbog svojega rada i učešća u analizi ekonomske politike smatra se odgovornim za formiranje Europske monetarne unije jer je potaknuo europske nacije da se odreknu svojih valuta i formiraju jedinstvenu valutu. S ciljem poticanja rastućeg gospodarstva zalagao se za maksimalne porezne stope od 25 % jer su niske stope i slabija fiskalna politika poticaj ekonomske ekspanzije, a kamatne stope i stroga monetarna politika trebali bi biti najvažniji alati u borbi s inflacijom. Takav pristup preuzeo je

⁴³ Nobelprize.org., Frangsmyr, T., (2000.), Robert Mundell-Biographical, < <https://www.nobelprize.org/prizes/economic-sciences/1999/mundell/biographical/> > [pristupljeno: 23. 10. 2022.]

⁴⁴ Bankapedia.ASSONEBB, (2019.), Mundell Fleming model, < [https://www.bankpedia.org/index_voce.php?lingua=en&i_id=114&i_alias=m&c_id=23303-mundell-fleming-model-\(encyclopedia\)](https://www.bankpedia.org/index_voce.php?lingua=en&i_id=114&i_alias=m&c_id=23303-mundell-fleming-model-(encyclopedia)) > [pristupljeno: 23. 10. 2022.]

američki predsjednik Regan 80-ih godina prošlog stoljeća smanjujući porezne stope, a visoko postavljajući kamatne stope kako bi inflacija ostala pod kontrolom.

Zbog povećanja unutarnje i vanjske neravnoteže svjetskih gospodarstava moguća je nejednakost te se postavlja pitanje koliko je Mundellov model prilagodljiv današnjim izazovima ekonomske globalne politike⁴⁵.

Mundellov model najbolji je pokazatelj odnosa otvorenog gospodarstva, vanjske trgovine i financijskih transakcija. Model je standardan makroekonomski model te najpopularniji model analize suvremene ekonomije, ipak, njegova je primjenjivost na stvarnost kretanja ekonomije upitna. Primjenjivost modela ovisi o ekonomskoj politici pojedine države gdje se primjenjuje jer neke pretpostavke o rezultatima mogu biti nerealne jer je pristup generaliziran analizom trgovine i međunarodnom mobilnošću kapitala, a najrealnije analize toga modela proizići će kroz tri aspekta: ukupnu potražnju, agregatnu ponudu i bilancu plaćanja⁴⁶.

S obzirom na to da se Mundellov model temelji na pretpostavci fiksne razine cijena i prikazuje interakciju tržišta robe i novca, može predstaviti fluktuaciju ukupnog dohotka u otvorenom gospodarstvu, što omogućuje uvid u mobilnost kapitala. Tako gospodarstvo slobodno može posuđivati iz međunarodnog kapitala tržišta po prevladavajućoj kamatnoj stopi koja je definirala kamatnu stopu unutarnje politike. Samim time kamatna stopa nije varijabla malog koncentriranog gospodarstva, a makroekonomska prilagodba realizira se samo kroz promjenu tečaja i time središnja banka neke države može varijaciju tečaja koristiti kao odgovor na promjenu ekonomskih uvjeta. Unutar takvog modela kamatna bi stopa koncentriranog područja trebala biti jednaka svjetskoj kamatnoj stopi, što je povoljno za domaće gospodarstvo s obzirom na to da kamatna stopa, iako podložna promjenama, ne može predugo ostati izvan okvira svjetske kamatna stope i poremetiti provođenje gospodarske politike prilagođene domaćem gospodarstvu. Sama razlika koja se pojavi uklanja se priljevima i odljevima financijskog kapitala, a prema Mundellovu modelu ponašanje financijskih varijacija presudno je u usvajanju tečajnog sustava neke države. Svaka bi država s obzirom na provođenje ekonomske politike trebala izvršiti prilagodbu u sustavu promjenjivog tečaja kako ne bi bila potrebna intervencija središnje banke na deviznom tržištu. Ako je domaća kamata iznad svjetske kamate, priljev kreditiranja postaje višak i domaća kamatna stopa

⁴⁵ Springer-Verlag Berlin Heidelberg, (2008.), Macroeconomic imbalances and inflation dynamics in a Mundell-Fleming-Tobin Framework < https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-540-72542-8_7 > [pristupljeno: 23.10.2022]

⁴⁶ Fleming, J.M., (1962.), Domestic Financial Policies under Fixed and under Floating Exchange Rates, IMF Staff Papers, <https://www.grips.ac.jp/teacher/oono/hp/lecture_F/lec08.htm> [pristupljeno: 23.10.2022]

ponovno raste, ili ako domaća kamatna stopa opada, dogodit će se odljev kapitala, što rezultira manjkom sredstava da se pokrije razlika⁴⁷.

2.8. Teorija optimalnog valutnog područja

Optimalno valutno područje geografsko je područje u kojemu jedna valuta dominira financijskim tržištem, definira gospodarsku i ekonomsku politiku te stvara ekonomski aranžman u kojemu postoji jedna nacionalna valuta s ciljem održanja integracije tržišta kapitala i olakšane trgovine. U analizama i radu Roberta Mundella teoretizirano je da zemlje sa snažnom gospodarskom vezom imaju najučinkovitiji ekonomski aranžman, te zbog korištenja zajedničke valute nijedna zemlja ne riskira destabilizaciju fiskalne i monetarne politike pojedinačnih gospodarstava. Prema Mundellovu modelu više je pozitivnih kriterija koji idu u korist zajedničke valute, ali primarna su briga asimetrični šokovi, koji svojim nametanjem u teoriji optimalnog valutnog područja mogu izazvati negativan učinak poput valutne krize eurozone izazvane krizom platne bilance, smanjena vrijednost nacionalne valute te akumulacija duga kao posljedica makroekonomskih razlika prije i poslije uvođenja jedinstvene valute. Mundellovim pristupom stvaranja optimalnog valutnog područja olakšava se mobilnost radne snage, smanjuju se administrativni segmenti i prepreke, kulturološka prepreka i mobilnost kapitala postaju minorni, a ponuda i potražnja među zemljama raspoređuje se na tržištu minimizirajući gospodarske šokove. Osigurani kapital u gospodarskom rastu omogućava prijenos novca u regije ili zemlje gdje je potrebno, te se stoga stvara bolji učinak poreznog prihoda. Stvaranje većeg obujma trgovine u međunarodnoj trgovini stvara dobit pri usvajanju jedinstvene valute, što podrazumijeva poticanje uspostave optimalnog valutnog područja.

Također, takav pristup može stvoriti negativan učinak na domaće tržište zbog visoke konkurencije previše istih i specijaliziranih industrija i gospodarstava. Stoga diverzificiranost proizvoda i ograničavanje specijalizacije rada rezultira s manje šokova simetrije jer su tada zemlje manje osjetljive na kriterije stvaranja šokova simetrije, a samim je time i stupanj integracije među

⁴⁷ EconomicsDiscussion.net., Karmakar, D., (2022.), Mundell-Fleming model: meaning and main message (with diagram), <<https://www.economicdiscussion.net/open-economy/aggregate-demand/mundell-fleming-model-meaning-and-main-message-with-diagram/15836>> [pristupljeno: 23. 10. 2022.]

zemljama veći. Homogenost optimalnog valutnog područja očituje se kroz kolektivni transfer fiskalne politike i održivosti jedinstvene valute jer velike razlike potiču pojavu asimetričnih i simetričnih šokova, destabilizaciju suradnje zemalja koje teže stvaranju optimalnog područja i konkuriranju globalnom trgovinskom i gospodarskom tržištu. Primjena teorije optimalnog valutnog područja manifestira se prije svega kroz prihvaćanje zajedničke valute u zemljama eurozone te koliko su primjenom takve monetarne politike kriteriji Mundellova modela doista dali rezultat⁴⁸.

Ipak, je li širenje eurozone rješenje za stvaranje stabilnijeg i optimalnog valutnog područja koje može globalno konkurirati? Pokazatelj negativnih učinaka je grčka kriza 2010. godine. Nakon 2008. godine i globalne recesije dugovi su se gomilali i grčka vlada proglasila je financijski slom tražeći pomoć Unije. Nakon što je kamata rasla, pozajmice remetile sliku na svjetskom tržištu, a Grčka tonula u financijskom, gospodarskom i trgovinskom planu, Europska unija priskočila je u pomoć osiguravajući kredit koji bi smanjio vanjski dug. Iako sve na prvu izgleda idealno, Grčka je to platila reformama i rezovima u unutarnjem gospodarstvu. Europska komisija, Europska središnja banka i predstavnici Međunarodnog monetarnog fonda kontrolirali su ishod krize. Grčka se morala pomiriti s činjenicom da će se smanjiti plaće službenicima, smanjiti mirovine i izvršiti izmjena provođenja unutarnje monetarne politike, zbog čega su često izbijali štrajkovi i pobune na ulicama velikih gradova. Ta bitka za opstanak trajala je nešto više od šest godina i 2018. godine Grčka je službeno izašla iz krize. Nakon izlaska iz krize ostaje pitanje je li tako riješeno pitanje vođenja unutarnje monetarne politike, je li potreba za stvaranjem vanjskog duga doista bila neizbježna te da je li učešće Unije doista bio spas za zemlju članicu⁴⁹.

Pri analizi optimalnog valutnog područja važno je pristupiti i analizi neizbježnih kriza koje obuhvaćaju domaća gospodarstva te utječu na cjelokupnu ekonomsku sliku, pa je upravo zbog toga upitna vjerodostojnost formiranja i širenja eurozone, uvođenja jedinstvene valute i održavanje optimalnog valutnog područja. Vjerojatnost da bi se kriza manje osjetila ili učinak na monetarnu politiku pojedinih zemalja članica bio manje razoran ostaje upitna, stoga dokaz o efikasnosti stvaranja i održavanja optimalnog valutnog područja ostaje nedorečen. Iako je prvotna ideja bila

⁴⁸ Kelly, C. R., (2021.), Investopedia.com, Optimal Currency Area, < <https://www.investopedia.com/terms/o/optimal-currency-area.asp> > [pristupljeno: 29. 10. 2022.]

⁴⁹ Papadimitriu, J, (2020.) DW.com., Nakon deset godina: Je li završena odiseja grčke ekonomije?, < <https://www.dw.com/hr/nakon-deset-godina-je-li-zavr%C5%A1ena-odiseja-gr%C4%8Dke-ekonomije/a-53215381> > [pristupljeno: 29. 10. 2022.]

da se ograniče fiskalni transferi kako bi se smanjila mogućnost narušavanja stabilnosti valutnog područja, ideja je napuštena zbog pojave vanjskih dugova i narušavanja ekonomske prohodnosti na globalnoj razini. Time je potvrđena implicirana asimetrija gospodarskih šokova koji utječu na optimalno valutno područje. Kada se pristupi analizi optimalnog valutnog područja eurozone, pojam optimalnog zapravo nije izjednačen s makroekonomskim troškovima i mikroekonomskom koristi na unutarnjem tržištu. Optimalnost se može uvijek promijeniti primjenom monetarne integracije i nepredvidljiv je rezultat neovisno o tome koliko se pokušavalo utjecati na njega. Optimalnost se nastoji predočiti kroz područje koje primjenjuje jedinstvenu valutu, jednu monetarnu fiskalnu politiku, varijabilan tečaj s obzirom na vanjsko područje te postizanje pune zaposlenosti, stabilnih internih cijena i niske inflacije. Najvažnija je karakteristika za postizanje optimalnog područja realizacija i njegovanje otvorene ekonomije s odnosom utrživog i neutrživog dobra te održavanjem fiksnog tečaja jedinstvene valute na tom području⁵⁰.

Utjecaj ekonomske politike u optimalnom valutnom području može se najbolje mjeriti kroz lokalno gospodarstvo gdje valuta utječe na ekonomski učinak određenog područja i ekonomska korist tada se može izmjeriti prema izravnoj potrošnji i primjeni te potrošnje. Ekonomska korist se pri tome mjeri kao ekonomska dobit na definiranom području djelovanja gospodarstva, a njezin se učinak obračunava kao trošak stvoren na kraju učinka. Ekonomski šok koji se javlja kao nesimetričan rezultat valutne unije koja je pogođena tim šokom stvara razliku među gospodarstvima zemalja članica. Stoga, ako jedna zemlja doživi šok, dolazi do neravnoteže koja izaziva varijaciju cijena u proizvodnji pojedinih zemalja, ekonomsku neravnotežu u trgovini i pojavu inflacije na cijelom području. Osnovna bi zadaća Unije stoga pri širenju europodručja trebala biti obraćanje pozornosti na učinkovitost prilagodbe tečajeva, pogotovo u prijelaznom razdoblju i tranziciji prihvaćanja jedinstvene valute, sinkroniziranje poslovnih ciklusa i analiza karaktera šokova koji se nameću ekonomiji, kako cijele Unije, tako i lokalnih gospodarstava⁵¹.

Upravo je Maastrichtski ugovor postavio ključne kriterije konvergencije za sve zemlje koje ulaze u valutno područje jedinstvene valute, nastojeći održati konkurenciju gospodarstava zemalja članica izbjegavajući maksimalno šokove jamčeći stabilnu konvergenciju. Nakon uvođenja eura

⁵⁰ Schelkle, W., Britannica.com, (2022.), Optimum currency area, < <https://www.britannica.com/topic/optimum-currency-area> > [pristupljeno: 30. 10. 2022.]

⁵¹ Agha, N., (2002.), Choosing the optimal area of economic impact, 2-3 PDF, < <https://repository.usfca.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1030&context=sm> > [pristupljeno: 30. 10. 2022.]

vidljivo je da zemlje članice uživaju povlastice konvergencije, niske kamatne stope, stabilan rast i razvoj monetarne politike te osiguranu stabilnost međudržavnog političkog sklada⁵².

Nakon dva desetljeća koalicije svih zemalja u Uniji, gospodarskih kriza koje su izbijale na globalnoj ili europskoj razini i stvaranja vanjskih dugova, koje je nemoguće podmiriti osim učešćem Europske unije, pokazalo se nekoliko nedostataka Europske monetarne unije, poput one osjetljivosti na asimetrične šokove, neadekvatne intervencije kod narušena optimalnog valutnog područja te razlike u gospodarskoj strukturi. Nedostatak mobilnosti radne snage i sustava transfernog plaćanja ograničava mogućnost prilagodbe Unije novonastaloj krizi. Ipak, Unija se nastoji primjenom stabilizacijskih mjera prilagoditi krizi istodobno promičući ekonomsku integraciju, fiskalnu disciplinu te održavajući širenje eurozone stabilnim i postupnim ne bi li se izbjegli bilo kakvi ekonomski šokovi koji bi u svojoj asimetriji narušili pojedinačna gospodarstva ili gospodarstvo i transparentnost trgovine cijele Unije.

Formiranjem Unije željelo se postići što stabilnije područje u kojemu će se moći primjenjivati model zajedničke jedinstvene valute koja može globalno konkurirati, no valuta se nalazi pred prevelikim pritiskom i ostaje pitanje koliko će početni ciljevi dati željen ishod u kojemu će dovoljno integrirane zemlje izdržati teret jedinstvene valute te koliko će koju zemlju pojedinačno pogoditi asimetrični šok koji će dovesti do nestabilnosti europske i monetarne politike na području eurozone⁵³.

2.9. Europska monetarna unija kao optimalno područje - europske krize, ekonomske politike i inflacije

Europska monetarna unija nastala je kao ideja ujedinjenja poslijeratnih zemalja koje su s ciljem dugoročnog opstanka formirale savez zemalja, koji se u sljedećim godinama susreo s mnogo izazova. Od same ideje, preko postizanja saveza do borbe s krizom koja je narušila gospodarsku neovisnost zemalja i postizanja stabilnog ekonomskog poretka. Od krize 2009. godine, priljeva

⁵² Nikić, G., 2001., Smijemo li se odreći monetarnog suvereniteta, 1411, <<https://hrcak.srce.hr/file/45187>> [pristupljeno: 30. 10. 2022.]

⁵³ Jager, J.; Hafner, K.A., (2013.), The optimum currency area theory and the EMU, <<https://www.intereconomics.eu/contents/year/2013/number/5/article/the-optimum-currency-area-theory-and-the-emu.html>> [pristupljeno: 30. 10. 2022.]

izbjeglica, Brexita, pandemije koronavirusa do ruske invazije na Ukrajinu, Europska unija oprezno je pristupila tim izazovima. Ekonomske nejednakosti i dosadašnja iskustva s nestabilnošću ekonomske politike potaknula su pitanja stabilnosti Unije.

Svakim izazovom Europsku uniju podsjeća se na prebrzu sklonost napretku, tako da niz vanjskih i unutarnjih uvjetovanja, rizik i akutna hitnost postaju nužni kako bi se zadržala njezina stabilnost. Iako zvučni nerealno i neočekivano, krize i odgovori na krize nekada su nužan poticaj u stjecanju razvoja europskih integracija, u razvijanju snažne ekonomske i gospodarske politike. Upravo je dovođenje zajedničke valute osnivačima i začetnicima ideje Europske unije bio potpun korak ka ekonomskoj integraciji. Integracija i uvođenje valute pokazali su se najjačim adutima ekonomske simetrije uz postizanje neograničene ekonomske i političke harmonije. Neke poteškoće, kao što je raspodjela različitih nacionalnih kultura na jednom jedinstvenom području, uspostavljanje ravnoteže unutarnjih gospodarstava, održavanje trgovine na području Unije i na globalnoj razini, čine se kao intervencijski alati na kojima je potrebno doraditi monetarnu politiku zbog očuvanja rasta i razvoja Unije⁵⁴.

Kada dođe do krize gdje je samo jedno područje pogođeno, nailazi se na probleme pada potražnje za robom, nezaposlenosti u određenoj regiji, nejednakosti u politici te inflacija, a to dovodi do pitanja bi li funkcionalnost europske monetarne politike mogla dugoročno opstati. Takva pitanja postojala su još za vrijeme pregovaranja institucija pri kreiranju europodručja, pa čak i prije konkretnih planova pri realizaciji ideje stvaranja Unije. Dužnička kriza koja je kulminirala 2009. godine smatra se neuspjehom Europske ekonomske i monetarne unije jer nije zadovoljila kriterije izvorne politike koja je bila predviđena kao oslonac u realizaciji ekonomske i monetarne politike Unije. Usponi i padovi, ekonomski šokovi simetrije koji su se regionalno pojavljivali, manifestirali su se kao prepreke u idealiziranju ideje o jedinstvenoj Uniji kakva je nastajala 60-ih godina prošlog stoljeća. Utopijski san da je Unija idealno okruženje bez previše previranja i različitih poslovnih ciklusa i nestabilne ekonomske politike pao je u drugi plan jer, iako je Unija trebala biti optimalno valutno područje koje može ublažiti gospodarsku recesiju i obuzdati inflaciju na domaćem terenu, postalo je to nemoguće. Postalo je neizbježno da će Unija

⁵⁴ Lehne, S., (2022.), Carnegieeurope.eu, The EU creative and destructive impact of crises, < <https://carnegieeurope.eu/2022/10/18/eu-and-creative-and-destructive-impact-of-crises-pub-88145>> [pristupljeno: 11. 11. 2022.]

trebati prekršiti glavni uvjet postojanja i da će dominantna gospodarstva biti nužna kako bi cijela Unija opstala u jedinstvenoj monetarnoj uniji kako je predviđeno⁵⁵.

Posljednjih godina, sa svim izazovima s kojima se Unija susrela, može se reći da je ništa ne može iznenaditi i kako je spremna na svaki izazov. Kada se stvarala ideja o zajedničkoj Uniji, predvidjelo se da će lokalna gospodarstva moći opstati, da neće biti previše vanjskog duga koji se neće moći isplatiti, da inflacija neće imati toliki utjecaj na europodručje, a monetarna će politika biti održiva, ipak, retrospektivno se naišlo na previše problema koji su na samom početku trebali biti ovladani. Ekonomske posljedice nakon krize koronavirusom, kriza s opskrbom energije zbog rata u Ukrajini, inflacija koja je pogodila cijeli svijet, globalnu ekonomiju i velika svjetska gospodarstva, rast cijena i društveni poremećaj nastali kao rezultat prevelikih previranja među vodećim državama neće se brzo okončati. Europa, osim što je u sredini svih tih zbivanja sa Zapada i s Istoka, mora se održati sa svim svojim vrijednostima unatoč unutarnjem nepovoljnom položaju u kojemu se nalazi i neizvjesnom ekonomskom i političkom položaju. Mnogi spominju Treći svjetski rat, a pogoršanje američko-kineskih odnosa ne ide u prilog transatlantskoj suradnji. pa se Europa mora osloniti na sebe kako bi se izborila sa svim preprekama. U prilog ne idu ni klimatske promjene koje dugoročno mogu narušiti osnovne dimenzije života jer bi proizvodnja hrane mogla postati ugrožena, kao i javno zdravlje, a sigurnost na globalnoj razini i migracije mogle bi biti glavne prepreke kulturološkog i ekonomskog opstanka⁵⁶.

Europska unija simbolizira mir i prosperitet starog kontinenta, no ipak su odgovori na krize posljednjih desetljeća utjecali na percepciju javnosti i potaknuli pitanja rasta i razvoja Unije.

Jugoistočno područje Unije slabije je razvijeno, nezaposlenost je veća nego u ostatku Unije, a izvoz je dvostruko manji nego uvoz, pa je zavisnost regije o ostatku Unije sigurna. Uz moguću konsolidaciju i institucionalnu reformu, gospodarski je rast optimalan te bi se euro kao jedinstvena valuta mogao održati stabilnim, no rast valutne vrijednosti daleko je od sigurne. Dugoročna je perspektiva Unije kao najznačajnije političke inovacije modernog doba neizvjesna. Danas se Unija bori s mnogobrojnim problemima i neizgledno je da može pružiti mir, stabilnost i prosperitet svojim građanima.

⁵⁵ Kelly, C. R., (2021.), Investopedia.com, Optimal Currency Area, < <https://www.investopedia.com/terms/o/optimal-currency-area.asp> > [pristupljeno: 29. 10. 2022.]

⁵⁶ Lehne, S., (2022.), Carnegieeurope.eu, The EU creative and destructive impact of crises, < <https://carnegieeurope.eu/2022/10/18/eu-and-creative-and-destructive-impact-of-crises-pub-88145> > [pristupljeno: 11. 11. 2022.]

Dugotrajna kriza najistaknutija je u provedbi monetarne politike te trenutačno gospodarsko stanje i globalno tržišno stanje ne idu u prilog. Godišnji gospodarski rast, kako unutar Unije, tako i u vanjskoj politici, u silaznoj je putanji te je strah od ponavljajuće krize iz 2009. godine neizostavan. Ekonomski slabija nego na samom početku, Unija ne predstavlja idealno utočište ni utopiju kakvom se smatrala nakon što je iscrpljeni stari kontinent bilo spreman riskirati nakon dva svjetska rata. U prilog ne idu ni niske stope nataliteta, sve manje kvalificirane radne snage, opadanje tercijarnih zanimanja, prevelika ovisnost starije populacije koja će sljedećih godina, s obzirom na trenutačne trendove, značajno rasti.

Sve više mladih ljudi iz slabije razvijenih država članica odlazi u visokorazvijene zemlje ili prekoceanske, a prevladavanje izbjeglica na jugoistoku Europe dominiralo je, kako ekonomskom i političkom scenom, tako i gospodarskom. Europska i monetarna unija predstavljala je od samih početaka stabilnu ekonomsku i političku ekonomiju i povezivanje novoujedinjenih država značilo je osnaženu uniju koja je trebala imati dugoročne stabilne planove na korist svih svojih građana, zemalja članica i regija. Europska središnja banka kao glavni alat za održavanje financijske stabilnosti bori se s održavanjem socijalne sigurnosti u cijeloj Uniji. Prilagodba na gospodarske šokove izazvane visokim stopama mobilnosti radne snage postala je nužna za dijelove koji su u recesiji. Europska unija također se našla u problemu davanja i zaduživanja, zbog čega je i sama stvorila državni dug te je, premda je euro kao jedinstvena valuta opstao u Uniji, kriza bila neminovna. Također, većina problema možda je i mogla biti izbjegnuta, no pojavila se razlika u nekim zemljama članicama koje su se nastojale natjecati s onim više razvijenijima koje imaju stabilnije i široko razvijenije gospodarstvo, pa je posljedica toga postala asimetrija u političkim ekonomijama pojedinih zemalja članica⁵⁷.

Monetarna unija povezivala je od samih početaka države na razini političkog razvoja i političkih stabilnih ekonomija te su problemi s kojima se Unija susretala proizašli iz asimetričnih ekonomskih šokova koji su se pojavili kao rezultat postizanja idealnog optimalnog valutnog područja. Zbog toga se pojavila razlika u političkoj organizaciji pojedinih zemalja članica, pa su tako raspodijeljenost definirali na koordinirana tržišna gospodarstva, poput Njemačke, Belgije, Austrije, Španjolske, Italije i Portugala, te su se one zemlje koje su još uvijek novopridošle trebale

⁵⁷ Hall, A. P., (2016.), OpenmindBBVA.com, The euro crisis and the future of European Integration, < <https://www.bbvaopenmind.com/en/articles/the-euro-crisis-and-the-future-of-european-integration/> > [pristupljeno: 12. 11. 2022.]

prilagoditi takvoj organizaciji. S dobro razvijenim strukovnim osposobljavanjem, kvalitetnom provedbom strategije za rast i razvoj, usredotočenim gospodarstvom na proizvodnju visokokvalitetne robe visoke vrijednosti i provedbom strategije rasta usmjerene na izvoz, politička ekonomija stabilnih zemalja bila je sigurna.

Zemlje koje su tek ušle u Uniju morale su se boriti s drugim preprekama, često su se oslanjale na periodične devalvacije tečaja, nisu posjedovale kapacitet koordinacije plaća na unutarnjem gospodarskom planu, pokušavale su spasiti domaću potražnju i tržište izvozom jeftine robe, no pojava inflacije plaća i cijena nije išla u prilog stvaranju jedinstvene monetarne politike, što je tim državama otežalo pristup eurozoni, pa mnoge od njih kasnije prihvaćaju jedinstvenu monetarnu politiku Unije. Takav efekt vidljiv je i na gospodarstvu Hrvatske koja je ušla u Europsku uniju tek 2013. godine, kada se obvezala uvesti euro kao svoju valutu nakon što se ispune svi uvjeti za pristup eurozoni. S obzirom na to da Hrvatska bilježi gospodarski razvoj tek od 2011. godine, može ga se okarakterizirati kao pozitivan, no ipak je ispod europske razine. Stopa nezaposlenosti varirala je od 2008. godine, ali i dalje je visoka. Državni izdatci za zdravstvo visoki su u usporedbi s drugim europskim zemljama, a kriza je nametnula deficit javne potrošnje, što je rezultiralo promjenama u javnom financiranju zdravstvenog sustava. BDP ne ispunjava željena očekivanja i rast je tek nešto vidljiviji potkraj 2021. godine. S ulaskom u 2023. godinu, Hrvatska službeno ulazi i u eurozonu, službeno će prihvatiti euro kao svoju jedinstvenu valutu te će se efekt stvaranja optimalnog valutnog područja na području Hrvatske kao članice Unije tek pokazati⁵⁸.

3. Empirijska analiza

Baš kako je Ugovorom iz Maastrichta predviđeno, Europa treba imati jedinstvenu valutu, što predstavlja potpunu integraciju i značajan uspjeh Europske Unije. U skladu sa time, ulaskom RH u Europsku uniju 01.srpnja 2013. obvezali smo po ispunjenju uvjeta pridružiti se monetarnoj uniji. Tokom 2018. godine predstavljena je strategija uvođenja eura kao službene valute. Među brojnim prednostima tu su lakša putovanja, stabilnije cijene, prekogranična kupovina, veće tržišno

⁵⁸ Bogut, M., (2022.), National library of medicine, Economic crisis, health systems and health in Europe: Country experience, <<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK447876/>> [pristupljeno: 12. 11. 2022.]

natjecanje. Ekonomski troškovi su manji a koristi veće. Trenutak uvođenja eura kao nacionalne valute prati globalna pandemija koja je u završnoj fazi sa brojnim poremećajima na globalnim tržištima, invazija Rusije na Ukrajinu što za rezultat ima visoku stopu inflacije te ozbiljnu energetska krizu. Ovakva događanja su ozbiljno ugrozile globalnu ekonomiju, manifestirajući se u nesigurnost, strah u nadolazećim godinama od potencijalno većih globalnih što ratnih što ekonomskih nesigurnosti. Sve te nestabilnosti mijenjaju percepciju građana o jedinstvenoj valuti i koristima koje uvođenje eura ima na standard građana, gospodarstvo, stabilnost i sigurnost eurozone.

3.1. Predmet i cilj istraživanja

Empirijsko istraživanje diplomskog rada koncipirano je kao anketa čiji je predmet i cilj istraživanja utjecaj uvođenja eura kao valute u Republici Hrvatskoj te koliko provođenje monetarne politike ima utjecaj na razvoj gospodarstva u zemlji koja postaje djelom eurozone.

Istraživanje ima osnovni cilj analizirati percepciju ispitanika države članice Unije o provođenju monetarne politike, utjecaju uvođenja jedinstvene valute te koliko će to utjecati na životni standard. Na osnovi provedene ankete dobiva se uvid u stavove ispitanika na prihvaćanje nove valute, razumijevanje provođenja monetarne politike te se definira udio pojedinih skupina u razumijevanju novonastale političke, gospodarske i ekonomske slike države. Tako se dobio opći uvid u shvaćanje stanovnika različitih dobnih skupina o novoprovodenoj monetarnoj politici od koje bi trebala profitirati cijela država i svi njezini stanovnici.

3.2. Hipoteze istraživanja

Hipoteza se u literaturi ekonomije obično definira kao pretpostavka ili predviđanje koje se testira kroz empirijske analize kako bi se provjerila njezina valjanost ili istinitost. To su tvrdnje ili predviđanja koje istraživači testiraju kroz empirijske studije ili eksperimente kako bi potvrdili ili opovrgnuli njihovu valjanost. Hipoteze često služe kao temelj za formuliranje istraživačkih pitanja i planiranje istraživačkih aktivnosti.

H1: Ulazak RH u monetarnu uniju imati će pozitivne učinke na životni standard, na gospodarstvo te monetarna unija je stabilizacijski čimbenik kod ekonomskih kriza.

Ovom hipotezom želi se istražiti kako ispitanici doživljavaju uvođenje eura kao nacionalne valute te kako će članstvo u monetarnoj uniji utjecati na životni standard, gospodarstvo u cjelini.

Također, istražiti će da li ispitanici doživljavaju monetarnu uniju kao sigurnosni čimbenik kod budućih ekonomskih kriza.

H2: Ispitanici podijeljeni u sociodemografske grupe različito doživljavaju ulazak RH u monetarnu uniju i sa time povezane procese.

Ovom hipotezom želi se istražiti kako sociodemografske razlike kod ispitanika utječu na percepciju ulaska RH u monetarnu uniju i sa time povezanim procesima.

3.3. Metodologija istraživanja

Izvor podataka u ovom istraživanju prikupljeni su metodom analize. Ova metoda se koristi za interpretaciju odgovora ispitanika na postavljena pitanja u svrhu istraživanja mogućih veza, uzroka među varijablama kako bi došli do određenih zaključaka. Kako bi došli do općih zaključaka korištena je induktivna metoda, tj. donošenje zaključka temeljem pojedinačnih saznanja.

Anonimni anketni upitnik služio je za prikupljanje primarnih podataka. Anonimnost osigurava objektivnost ispitanika prilikom davanja odgovora što je ključno za izvođenje što preciznijih zaključaka. Anonimni anketni upitnik se provodio putem online platforme, Google obrasca, koji je sadržavao 15 pitanja. Ukupni uzorak ispitanika je 158. Pristup anketi bio je omogućen za popunjavanje svim ispitanicima od 01. veljače 2023. do 15. veljače 2023.

Anketni upitnik sadržava sedam anketnih pitanja koje daju uvid u sociodemografske podatke ispitanika, a ostalih 8 pitanja omogućilo je stvaranje uvida o ulasku Republike Hrvatske u eurozonu te o razumijevanju pojedinih grupa ispitanika o provođenju monetarne politike. Tako se postigao širok uvid u razumijevanje trenutne ekonomske, gospodarske i političke slike koju stanovnici države članice imaju o ulasku u eurozonu. Pitanja su u bila u formi Likertove ljestvice koje se koriste za ispitivanje stavova. Ljestvica je počinjala sa 1 koja označava da se ispitanik nimalo ne

slaže sa tvrdnjom, 2 pretežito se ne slaže, ocjena 3 niti se slažem niti ne slažem, ocjena 4 slažem se i ocjena 5 u potpunosti se slažem. Rezultati su prikazani numerički i u postotcima, a za vizualnu prezentaciju podataka korišteni su grafikoni.

Također je korištena i logistička regresija analizira skupove podataka. Ispitanici su bili podijeljeni prema sociodemografskim kriterijima obrazovanja, radnog statusa, prihoda i okruženja. Analizirano je osam tvrdnji o kojima su se ispitanici izjasnili na Likertovoj ljestvici. Iz rezultata logističke regresije utvrditi će se moguće razlike prema zadanim sociodemografskim kriterijima.

Kao dodatan alat korišten je Cronbach Alpha koeficijent. Koeficijent poprima vrijednost od 0 do 1 a služi određivanju unutarnje dosljednosti provedene ankete. Stupnjevi su $\alpha \geq 0,9$ – Izvrсна unutarnja dosljednost; $0,8 \leq \alpha < 0,9$ – Dobra unutarnja dosljednost; $0,7 \leq \alpha < 0,8$ – Prihvatljiva unutarnja dosljednost; $0,6 \leq \alpha < 0,7$ – Upitna unutarnja dosljednost; $0,5 \leq \alpha < 0,6$ – Slaba unutarnja dosljednost; $\alpha < 0,5$ – Neprihvatljiva unutarnja dosljednost.

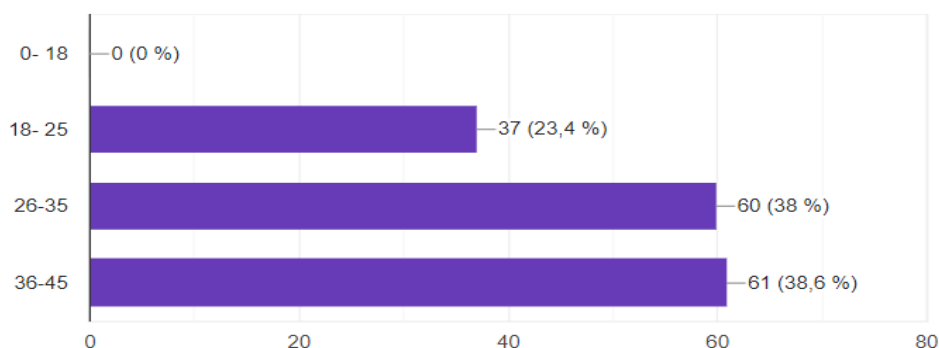
3.4. Ograničenja empirijske analize

Ograničenja koja se pojavljuju u ovoj empirijskoj analizi su manji uzorak, 158 ispitanika koji dolaze iz 11 županija na području RH. Radi toga, rezultati se ne mogu generalizirati i koristiti na EU razini. Dodatno ograničenje predstavlja manji udio mlađe populacije i manji udio starije populacije. Nedostatak može biti provođenje ankete online što potencijalno dodatno isključuje stariju populaciju. Ograničenje je i manji dio uzorka koji nije zaposlen, te samim time i uzorak ispitanika koji zarađuje od 0 do 599 EUR. Također manji je udio ispitanika koji žive u ruralnim područjima. Zbog istaknutih ograničenja teško je donositi zaključke za sve građane na području Republike Hrvatske.

3.5. Obrada rezultata

Grafikon 1. prikazuje dobnu skupinu ispitanika. Anketiranje je provedeno na 158 ispitanika, od čega 23,4 % u dobi od 18 do 25 godina, 38 % u dobi od 26 do 35 godina te 38,6 % u dobi od 36 do 45 godina.

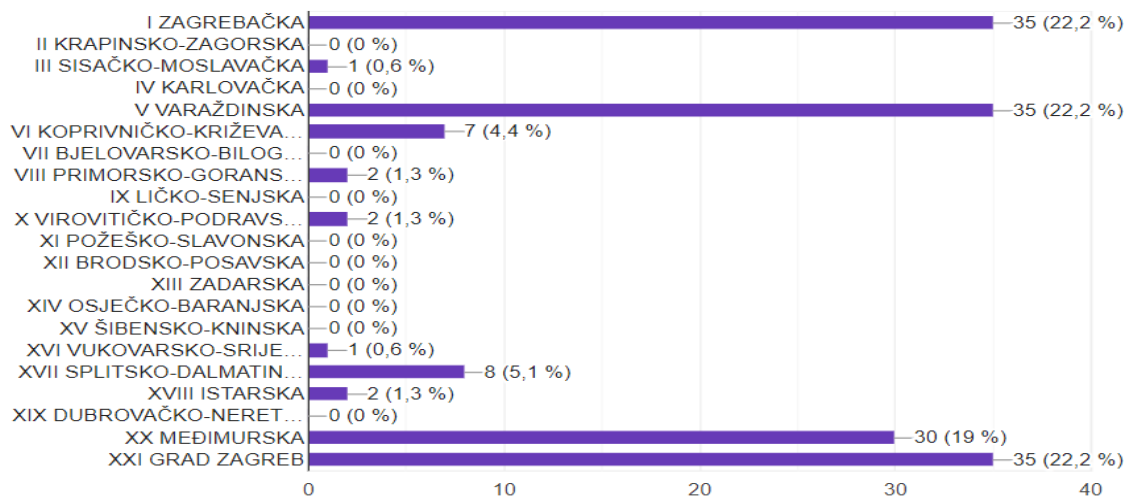
158 odgovora

Grafikon 1. Struktura uzorka prema dobnoj skupini

Izvor: Vlastita izrada autora

Grafikon 2. prikazuje županije Republike Hrvatske u kojima je provedena anketa. Od sveukupnih 158 ispitanika, najviše je ispitanika iz Grada Zagreba, Zagrebačke županije te Varaždinske županije. U sve tri županije bilo je po 22,2 % ispitanika koji su iznijeli svoje stavove o istraživanju, a u manjem omjeru sudjelovalo je i nekoliko ispitanika iz drugih županija, od čega 19 % iz Međimurske županije, 5,1 % iz Splitsko-dalmatinske županije, 4,4 % iz Koprivničko-križevačke županije te 1,3 % iz Istarske, Virovitičko-podravske i Primorsko-goranske županije. Najmanje je ispitanika bilo u Sisačko-moslavačkoj županiji, svega 0,6 %.

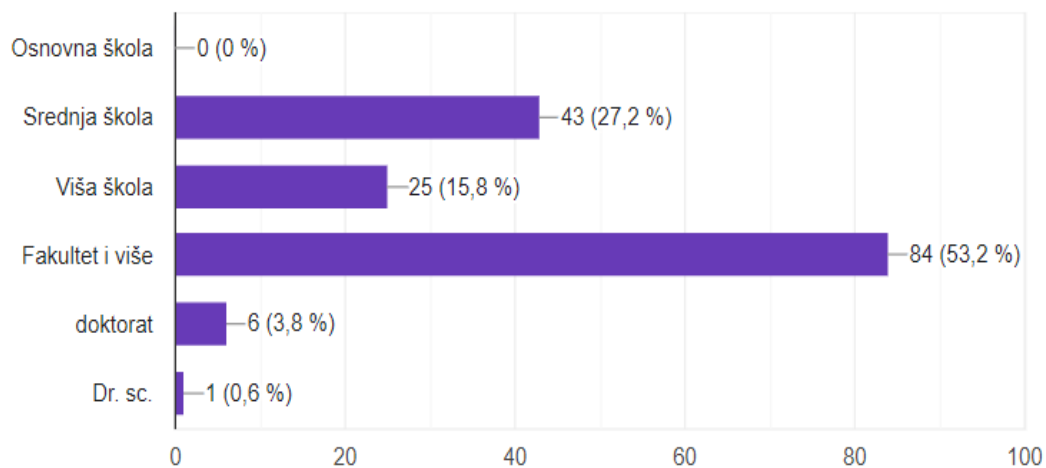

Grafikon 2. Struktura uzorka prema županijama Republike Hrvatske

Izvor: Vlastita izrada autora

Grafikon 3. prikazuje razinu obrazovanja ispitanika, pri čemu je većina ispitanika fakultetskog obrazovanja, 53,2 %, te srednjoškolskog obrazovanja 27,2 %. S višom školom bilo je 15,8 % ispitanika, a 3,8 % ispitanika posjeduje doktorat i 0,6 % titulu doktora znanosti.

158 odgovora

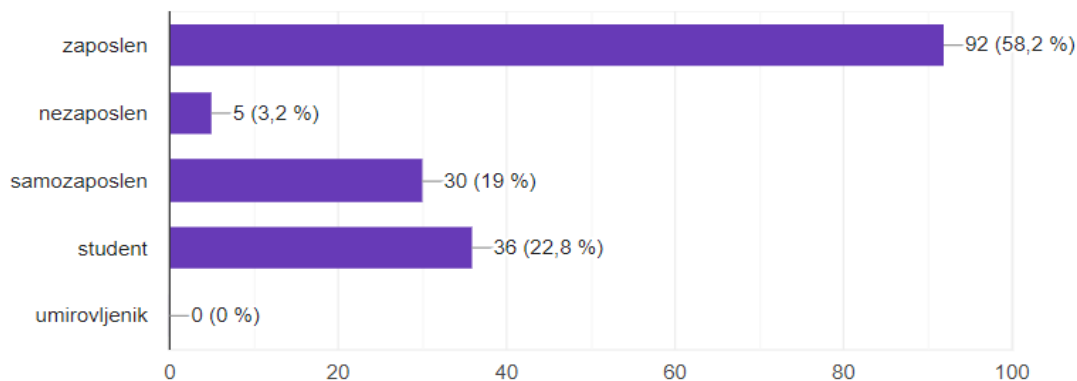

Grafikon 3. Struktura uzorka prema stupnju obrazovanja

Izvor: Vlastita izrada autora

Grafikon 4. prikazuje radni status ispitanika, od čega je 58,2 % zaposleno i 19 % samozaposleno. Status studenta ima 22,8 % ispitanika te je najmanje ispitanika nezaposleno, svega 3,2 %.

158 odgovora

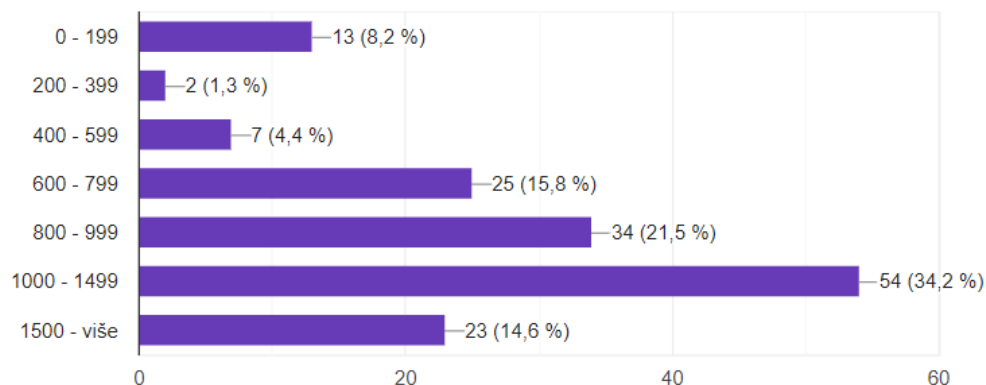

Grafikon 4. Struktura uzorka prema radnom statusu

Izvor: Vlastita izrada autora

Grafikon 5. prikazuje mjesečna primanja ispitanika u eurima. Od 158 ispitanika najviše, 34,2 % ima primanja od 1000 do 1499 eura. Mjesečna primanja od 800 do 900 eura ima 21,5 % ispitanika, a 15,8 % ispitanika ima 600 do 799 eura. Više od 1500 eura ima 14,6 % ispitanika, a 8,2 % ispitanika ima do najviše 199 eura. Mjesečna primanja od 400 do 599 eura ima 4,4 %, a najmanje ispitanika ima primanja od 200 do 399 eura, svega 1,3 %.

158 odgovora

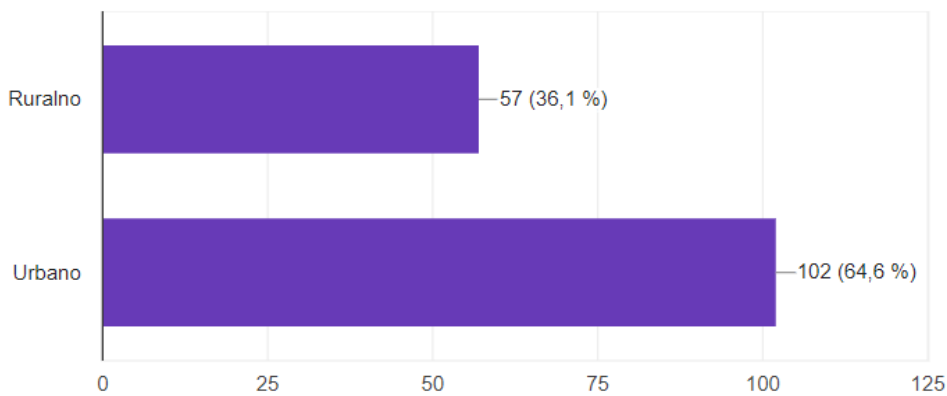

Grafikon 5. Struktura uzorka prema mjesečnim primanjima ispitanika

Izvor: Vlastita izrada autora

Grafikon 6. prikazuje okruženja u kojima ispitanici žive, od čega većina živi u urbanim sredinama (velikim do srednje velikim gradovima) 64,6 %, a 36,1 % živi u ruralnim područjima.

158 odgovora

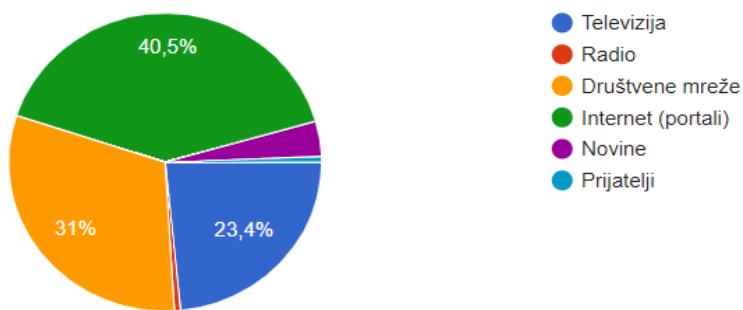

Grafikon 6. Struktura uzorka prema tipu područja

Izvor: Vlastita izrada autora

Grafikon 7. prikazuje medij iz kojega većina ispitanika prima informacije o novostima u politici u svijetu i u Republici Hrvatskoj, a najviše informacija dobivaju s internetskih portala, 40,5 %. Društvene mreže kao izvor informacija u postotku iznose 31 %, a televizija 23,4 %. Najmanje informacija ispitanici dobivaju iz novina, 3,8 %, te putem radiopostaja i prijatelja 0,6 %.

158 odgovora

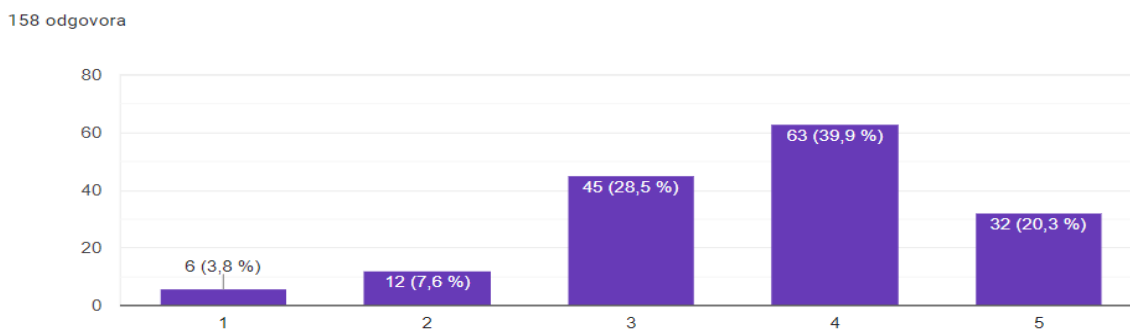

Grafikon 7. Struktura uzorka prema mjesečnim primanjima ispitanika

Izvor: Vlastita izrada autora

Nastavak analize prikazuje rezultate u odnosu od 1 do 5, pri čemu je procjena 1 mišljenje ispitanika da se ne slaže potpuno, procjena 2 da se ne slažu, procjena 3 da se potpuno niti slažu niti ne slažu, a procjena 4 pokazuje da se slažu. Procjena 5 potvrđuje potpuno slaganje s navodom.

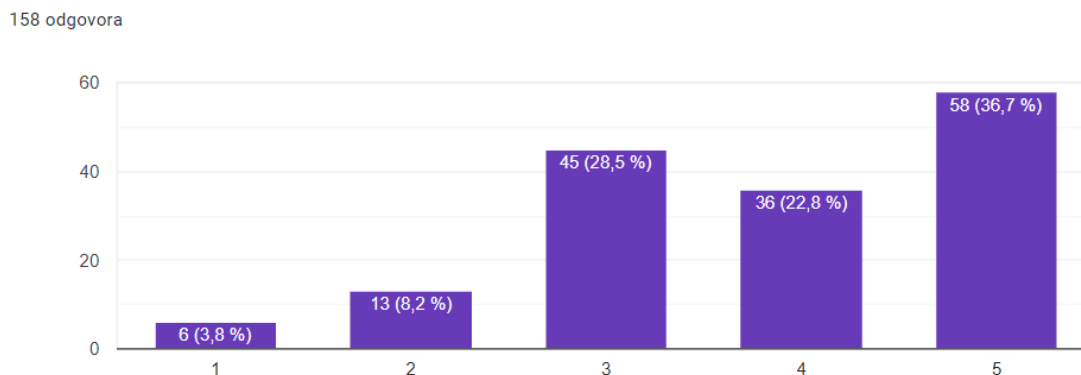
Grafikon 8. prikazuje procjenu pozitivnog utjecaja uvođenja eura, pri čemu je većina ispitanika, 39,9 %, dala procjenu 4 (slažem se), 28,5 % procjenu 3 (niti se slažem niti se ne slažem), a 20,3 % procjenu 5 (potpuno se slažem). Svega 7,6 % ispitanika dalo je procjenu 2 (ne slažem se) te 3,8 % ispitanika potpuno se ne slaže.

Grafikon 8. Procjena pozitivnog utjecaja uvođenja eura

Izvor: Vlastita izrada autora

Grafikon 9. prikazuje procjenu 158 ispitanika o uvođenju eura te njegovu utjecaju na izvore financiranja. Od 158 ispitanika 36,7 % misli kako će uvođenje eura potpuno utjecati na izvore financiranja, a 28,5 % dalo je procjenu 3. Procjenu 4 dalo je 22,8 % ispitanika, 8,2 % ne slaže se, a 3,8 % potpuno se ne slaže s utjecajem uvođenja eura na sveukupno financiranje.

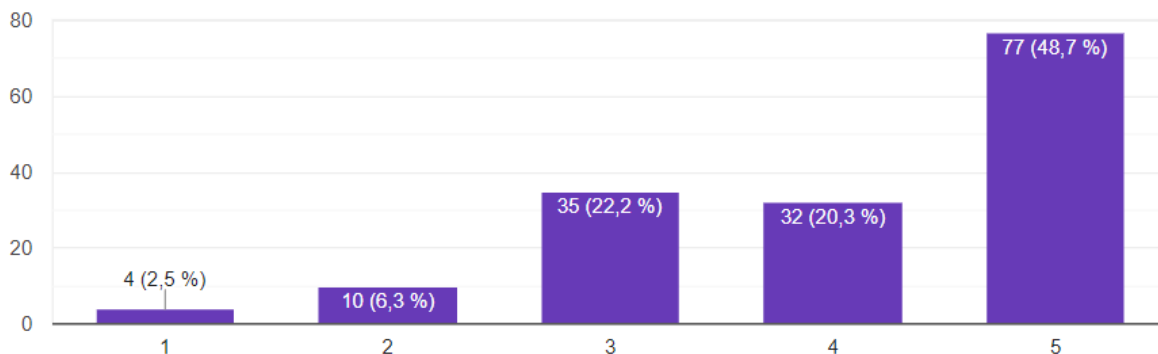

Grafikon 9. Procjena uvođenja eura na izvor financiranja

Izvor: Vlastita izrada autora

Grafikon 10. prikazuje procjenu 158 ispitanika o uvođenju eura kao službene valute te smanjenju valutnih rizika zbog toga. Pritom je 48,7 % ispitanika dalo procjenu 5 i potpuno se slaže da je smanjen valutni rizik. Procjenu 3 dalo je 22,2 %, a procjenu 4 20,3 % ispitanika. Svega 6,3 % dalo je procjenu 2, a potpuno se ne slaže 2,5 % ispitanika.

158 odgovora

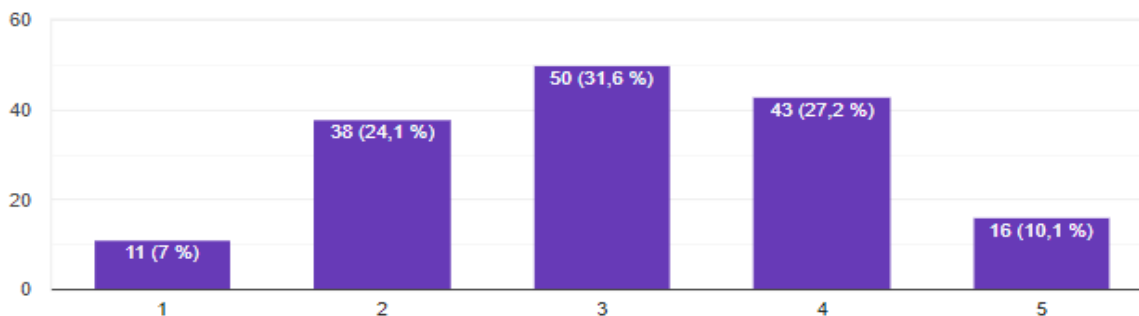

Grafikon 10. Procjena uvođenja eura kao službene valute te smanjenje valutnih rizika

Izvor: Vlastita izrada autora

Grafikon 11. prikazuje stav ispitanika s obzirom na ekonomski smjer Republike Hrvatske te koliko sveukupno donosi pozitivan ishod. Pritom je većina ispitanika dala procjenu 3 (niti se slažu niti se ne slažu), procjenu 4 27,2 %, procjenu 2 24,1 %, a procjenu 5 10,1 %. Najmanju procjenu, pri čemu se potpuno ne slažu s navodom, dalo je 7 % ispitanika.

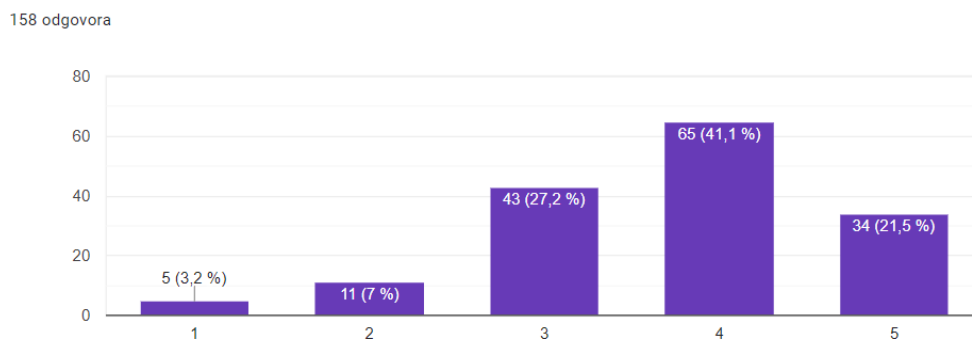
158 odgovora

Grafikon 11. Procjena ekonomskog usmjerenja u Republici Hrvatskoj

Izvor: Vlastita izrada autora

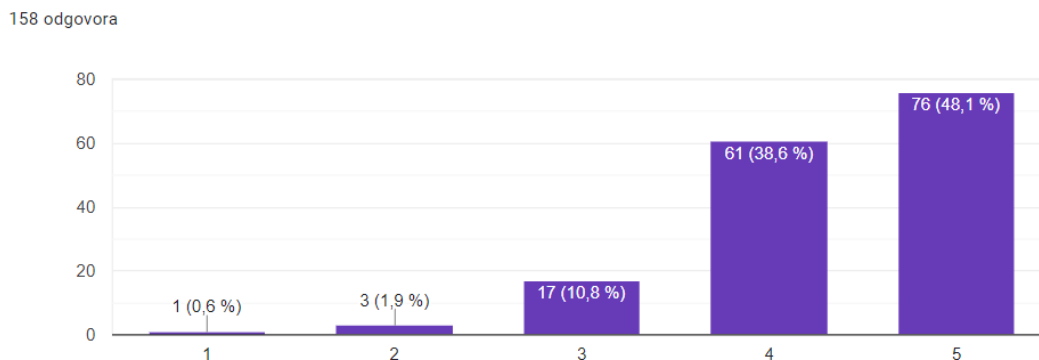
Grafikon 12. prikazuje koliko je ulazak Republike Hrvatske u Europsku uniju pozitivno utjecao na sveopću ekonomsku sliku. Većina ispitanika, njih 41,1 %, dalo je procjenu 4 te se slažu da je ulazak utjecao na ekonomsku sliku, njih 27,2 % dalo je procjenu 3, a 21,5 % potpuno se slaže te je dalo procjenu 5. Prema 7 % ispitanika, koji su dali procjenu 2, ulazak u Europsku uniju nije utjecao na ekonomiju, a 3,2 % ispitanika potpuno se ne slaže s navedenim.

Grafikon 12. Procjena ekonomskog razvoja u Republici Hrvatskoj nakon ulaska u EU

Izvor: Vlastita izrada autora

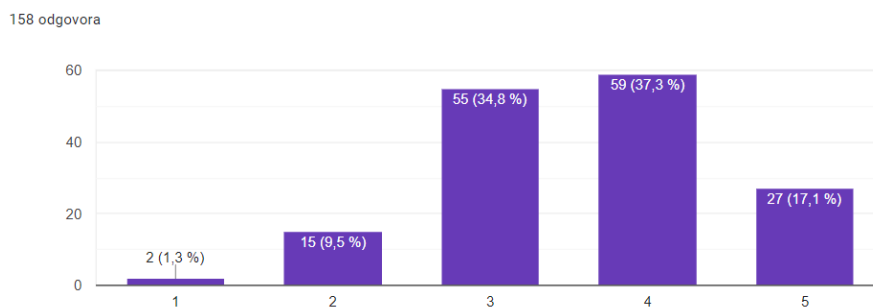
Grafikon 13. prikazuje mišljenje 158 ispitanika o utjecaju uvođenja eura na turizam, te najviše ispitanika misli da je imalo pozitivno učinke. Pritom je 48,1 % ispitanika dalo procjenu 5, a 38,6 % procjenu 4. Procjenu 3 dalo je 10,8 % ispitanika, 1,9 % procjenu 2, a procjenu 1 (potpuno se ne slaže s pozitivnim utjecajem) dalo je 0,6 % ispitanika.

Grafikon 13. Procjena utjecaja uvođenja eura na turizam

Izvor: Vlastita izrada autora

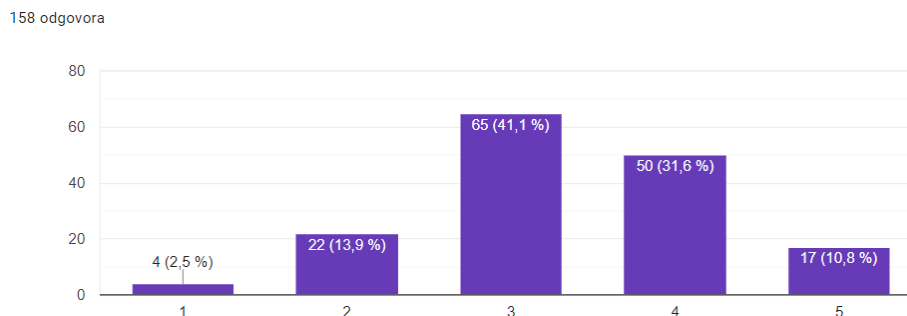
Grafikon 14. prikazuje mišljenje 158 ispitanika o jamstvu dugoročne stabilnosti gospodarstva pri ulasku u eurozonu. Većina ispitanika dalo je procjenu 4 i 3. Pritom se 37,3 % ispitanika slaže s činjenicom da bi uvođenje eura trebalo dovesti do stabilnosti, a 34,8 % ispitanika se niti slaže niti ne slaže. Procjenu 5 dalo je 17,1 %, a 9,5 % procjenu 2. Svega 1,3 % ispitanika dalo je procjenu 1.

Grafikon 14. Procjena utjecaja ulaska u eurozonu te mogućnosti dugoročne stabilnosti gospodarstva

Izvor: Vlastita izrada autora

Grafikon 15. prikazuje koliko je prema mišljenjima 158 ispitanika Europska unija stabilizacijski čimbenik u sprječavanju globalnih ekonomskih kriza. Većina ispitanika, njih 41,1 %, dalo je procjenu 3, procjenu 4 dalo je 31,6 % te 13,9 % procjenu 2. Procjenu 5 dalo je 10,8 % ispitanika (potpuno se slažu da ulazak u Europsku uniju daje obećavajuće rezultate te mogućnost sprječavanja globalnih ekonomskih kriza). Svega 2,5 % ispitanika dalo je procjenu 1.

Grafikon 15. Procjena utjecaja Europske unije kao stabilizacijskog čimbenika u sprječavanju globalnih ekonomskih kriza

Izvor: Vlastita izrada autora

Kako bi ispitali pouzdanost istraživanja, izračunat je Cronbach Alpha koeficijent. Vrijednost koeficijenta može biti o 0 do 1 gdje je $\alpha \geq 0,9$ – Izvrsna unutarnja dosljednost; $0,8 \leq \alpha < 0,9$ – Dobra unutarnja dosljednost; $0,7 \leq \alpha < 0,8$ – Prihvatljiva unutarnja dosljednost; $0,6 \leq \alpha < 0,7$ – Upitna unutarnja dosljednost; $0,5 \leq \alpha < 0,6$ – Slaba unutarnja dosljednost; $\alpha < 0,5$ – Neprihvatljiva unutarnja dosljednost. Prikupljeni podatci imaju Cronbach Alpha koeficijent od 0.919 što spada u izvrsnu unutarnju dosljednost.

Cronbach Alpha koeficijent	N čestica
0,919	8

Tablica 1. Cronbach Alpha koeficijent

Izvor: Vlastita izrada autora

3.1. Zaključak empirijskog istraživanja

Prilikom analiziranja i provođenja anonimne ankete najviše se koncentriralo na razumijevanje značaja eurozone, uvođenja eura kao zajedničke valute te koliko benefita proizlazi iz provođenja zajedničke monetarne politike u Republici Hrvatskoj. Iako je anketa bila anonimna, raspon ispitanika po dobnoj skupini bio je relativno širok kako bi se dobilo uvid u razumijevanje građana iz najaktivnijih dobnih skupina. Prema rezultatima, najaktivnije su dobne skupine ispitanika između 26 i 35 godina te 36 i 45 godina starosti s ukupnim udjelom od 76,6 % ispitanika. Također, gledalo se svakako na lokaciju ispitanika prema županiji u kojoj žive, te prema tipu lokacije, ruralne ili urbane. Ispitanici s visokim obrazovanjem dominirali su s ukupnim udjelom od 57,4 %. Na pitanje o zaposlenju ispitanici su dominantno odgovorili potvrdnim odgovorom, čak njih 77,2 %.

Ispitanici su se također izjašnjavali o mjesečnim prihodima koje ostvaruju te je na temelju njihovih odgovora zaključujemo da većina ispitanika ostvaruje prihode od 600 do 1500 i više eura, u ukupnom postotku od 86,1 %. S obzirom na dob, većinu informacija ispitanici dobiju koristeći društvene mreže i internetske portale, u ukupnom postotku od 71,5 %. Vidljivo je razumijevanje svih ispitanika o samom činu provođenju prilagodbe na novu valutu, dok su sami rezultati ispitivanja dali različite uvide na pojedina pitanja. Tako većina ispitanika misli kako će uvođenje eura u budućnosti pozitivno utjecati na financijsku situaciju, omogućiti lakši pristup izvorima financiranja te smanjiti valutne razlike koje su do sada narušavale kvalitetu gospodarske i političke ekonomske slike. Ipak većina ispitanika i dalje je ostala nesigurna što se tiče sveopćeg ekonomskog usmjerenja Republike Hrvatske kao članice Europske unije. Ostalo je pitanje očituje li se ta neodlučnost zbog trenutačne inflacije i nepovoljne globalne ekonomske slike ili je to mišljenje prevladalo zbog unutarnje politike i nepovoljne gospodarske situacije prethodne tri godine.

Ipak, analizom ankete vidljiv je optimizam pri mogućnosti stvaranja pozitivnog utjecaja Unije na bolju opću gospodarsku i političku sliku Republike Hrvatske te mogućnost održavanja dugoročne stabilnosti svih članica. Stoga preostaje dati prostora optimističnom ishodu te određeno vrijeme kako bi se potvrdilo hoće li uvođenje eura, provođenje kontroliranije monetarne politike i poboljšanje sveopće gospodarske slike dovesti do boljeg položaja Republike Hrvatske kao vjerodostojne članice Unije na korist svih njezinih stanovnika.

4. Logistička regresija

Statistička analiza dobivenih podataka odrađena je s pomoću programskog paketa SAS. Analiza podataka Likertove ljestvice (1 – potpuno se ne slažem do 5 – potpuno se slažem) i procjena omjera izgleda među različitim sociodruštvenim skupinama učinjena je logističkom regresijom s pomoću procedure GENMOD, korištenjem multinomijalne distribucije i kumulativne „logit link“ funkcije.

Ispitanici su podijeljeni prema sociodemografskim kriterijima obrazovanja, radnog statusa, prihoda, životnog okruženja.

Prvi kriterij, obrazovanje, čine dvije grupe ispitanika, srednja stručna sprema (uključuje ispitanike koji su zaokružili osnovna, srednja i viša škola) te visoko obrazovana grupa ispitanika (uključuje ispitanike koji su zaokružili fakultet i više). Drugi kriterij, radni status, čine dvije grupe ispitanika, nezaposleni (uključuje ispitanike koji su zaokružili nezaposlen, student i umirovljenik), te zaposlena grupa ispitanika (uključuje ispitanike koji su zaokružili zaposlen i samozaposlen). Treći kriterij, prihodi, čine tri grupe ispitanika, ispitanike koji mjesečno uprihode između 0 i 599 EUR, ispitanike koji mjesečno uprihode između 600 i 999 EUR te ispitanike koji mjesečno uprihode 1000 i više EUR. Četvrti kriterij, životno okruženje, čine dvije grupe ispitanika, one koji žive u urbanom okruženju te one koji žive u ruralnom okruženju.

a) Socioekonomski kriterij:

- Skupina 1 – obrazovanje (a: srednjoškolsko; b: visoko)
- Skupina 2 – radni status (a: nezaposlen; b: zaposlen)
- Skupina 3 – prihodi (a: 0 – 599 EUR; b: 600 – 999 EUR; c: 1000 – više EUR)
- Skupina 4 – okruženje (a: ruralno; b: urbano)

b) Ordinalna skala:

1. nimalo se ne slažem
2. pretežno se ne slažem
3. niti se slažem niti se ne slažem
4. slažem se
5. potpuno se slažem.

c) Anketna pitanja:

1. procjena pozitivnog utjecaja uvođenja eura
2. procjena uvođenja eura na izvor financiranja
3. procjena uvođenja eura kao službene valute te smanjenje valutnih rizika
4. procjena ekonomskog usmjerenja u Republici hrvatskoj
5. procjena ekonomskog razvoja u Republici hrvatskoj nakon ulaska u EU
6. procjena utjecaja uvođenja eura na turizam
7. procjena utjecaja ulaska u eurozonu te mogućnosti dugoročne stabilnosti gospodarstva
8. procjena utjecaja Europske unije kao stabilizacijskog čimbenika u sprječavanju globalnih ekonomskih kriza.

4.1. Obrazovanje

Podatci dobiveni anketnim upitnikom selektirani su prema kriteriju obrazovanja. Ispitanici su podijeljeni u dvije grupe, na one sa srednjoškolskim i one s visokim obrazovanjem. Odgovori na osam pitanja, tj. osam ordinalnih skala, prikazuju raspodjelu osobnih stavova o:

- procjeni pozitivnog utjecaja uvođenja eura
- procjeni uvođenja eura na izvor financiranja
- procjeni uvođenja eura kao službene valute te smanjenje valutnih rizika
- procjeni ekonomskog usmjerenja u Republici Hrvatskoj
- procjeni ekonomskog razvoja u Republici Hrvatskoj nakon ulaska u EU
- procjeni utjecaja uvođenja eura na turizam
- procjeni utjecaja ulaska u eurozonu te mogućnosti dugoročne stabilnosti gospodarstva
- procjeni utjecaja Europske unije kao stabilizacijskog čimbenika u sprječavanju globalnih ekonomskih kriza.

Skupina 1 - obrazovanje			N = 158													
a - srednjoškolsko			n = 68													
p 1	s1	p 2	s2	p 3	s3	p 4	s4	p 5	s4	p 6	s6	p 7	s7	p 8	s8	
3	1	2	1	1	1	8	1	2	1	0	1	1	1	1	1	
3	2	6	2	7	2	18	2	6	2	2	2	9	2	15	2	
24	3	23	3	22	3	27	3	27	3	5	3	31	3	34	3	
33	4	18	4	14	4	12	4	27	4	31	4	21	4	16	4	
5	5	19	5	24	5	3	5	6	5	30	5	6	5	2	5	
68	/	68	/	68	/	68	/	68	/	68	/	68	/	68	/	
b - visoko			n = 90													
p 1	s1	p 2	s2	p 3	s3	p 4	s4	p 5	s4	p 6	s6	p 7	s7	p 8	s8	
3	1	4	1	3	1	3	1	3	1	1	1	1	1	2	1	
9	2	7	2	3	2	20	2	5	2	1	2	6	2	8	2	
21	3	22	3	13	3	22	3	16	3	12	3	24	3	30	3	
30	4	18	4	18	4	31	4	38	4	30	4	38	4	35	4	
27	5	39	5	53	5	14	5	28	5	46	5	21	5	15	5	
90	/	90	/	90	/	90	/	90	/	90	/	90	/	90	/	

Tablica 1. raspodjela odgovora ispitanika prema ordinalnoj skali (1 – potpuno se ne slažem do 5 – potpuno se slažem) prvog sociodemografskog kriterija – obrazovanje.

4.1.1. Procjena pozitivnog utjecaja uvođenja eura

Grupa ispitanika sa srednjoškolskim obrazovanjem niže se na skali izjašnjava odgovorima 1,76 puta više od grupe ispitanika s visokim obrazovanjem. Statistička značajnost iznosi 0,053, te nije statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika sa srednjoškolskim obrazovanjem i visokim obrazovanjem ne postoji razlika u mišljenju o pozitivnom utjecaju uvođenja eura kao službene valute u RH.

4.1.2. Procjena uvođenja eura na izvor financiranja

Grupa ispitanika sa srednjoškolskim obrazovanjem niže se na skali izjašnjava odgovorima 1,54 puta više od grupe ispitanika s visokim obrazovanjem. Statistička značajnost iznosi 0,133, te nije statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika sa srednjoškolskim obrazovanjem i visokim obrazovanjem ne postoji razlika u mišljenju o pozitivnom utjecaju uvođenja eura na izvore financiranja.

4.1.3. Procjena uvođenja eura kao službene valute te smanjenje valutnih rizika

Grupa ispitanika sa srednjoškolskim obrazovanjem niže se na skali izjašnjava odgovorima 2,61 puta više od grupe ispitanika s visokim obrazovanjem. Statistička značajnost iznosi 0,0016, te je statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika sa srednjoškolskim obrazovanjem i visokim obrazovanjem postoji razlika u mišljenju o pozitivnom utjecaju uvođenja eura kao službene valute u RH i smanjenju valutnih rizika.

4.1.4. Procjena ekonomskog usmjerenja u Republici Hrvatskoj

Grupa ispitanika sa srednjoškolskim obrazovanjem niže se na skali izjašnjava odgovorima niže 2,68 puta više od grupe ispitanika s visokim obrazovanjem. Statistička značajnost iznosi 0,0009, te je statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika sa

srednjoškolskim obrazovanjem i visokim obrazovanjem postoji razlika u mišljenju o pozitivnom ekonomskom usmjerenju RH.

4.1.5. Procjena ekonomskog razvoja u Republici Hrvatskoj nakon ulaska u EU

Grupa ispitanika sa srednjoškolskim obrazovanjem niže se na skali izjašnjava odgovorima 2,99 puta više od grupe ispitanika s visokim obrazovanjem. Statistička značajnost iznosi 0,0003, te je statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika sa srednjoškolskim obrazovanjem i visokim obrazovanjem postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni ekonomskog razvoja RH nakon ulaska u EU.

4.1.6. Procjena utjecaja uvođenja eura na turizam

Grupa ispitanika sa srednjoškolskim obrazovanjem niže se na skali izjašnjava odgovorima 1,13 puta više od grupe ispitanika s visokim obrazovanjem. Statistička značajnost iznosi 0,67, te nije statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika sa srednjoškolskim obrazovanjem i visokim obrazovanjem ne postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni utjecaja uvođenja eura na turizam u RH.

4.1.7. Procjena utjecaja ulaska u eurozonu te mogućnosti dugoročne stabilnosti

Grupa ispitanika sa srednjoškolskim obrazovanjem niže se na skali izjašnjava odgovorima 2,77 puta više od grupe ispitanika s visokim obrazovanjem. Statistička značajnost iznosi 0,0008, te je statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika sa srednjoškolskim obrazovanjem i visokim obrazovanjem postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni utjecaja ulaska RH u eurozonu te mogućnosti dugoročne gospodarske stabilnosti.

4.1.8. Procjena utjecaja Europske unije kao stabilizacijskog čimbenika u sprječavanju globalnih ekonomskih kriza

Grupa ispitanika sa srednjoškolskim obrazovanjem niže se na skali izjašnjava odgovorima 3,24 puta više od grupe ispitanika s visokim obrazovanjem. Statistička značajnost iznosi 0,0001, te je statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika sa srednjoškolskim obrazovanjem i visokim obrazovanjem postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni utjecaja EU-a kao stabilizacijskog čimbenika u sprječavanju globalnih ekonomskih kriza.

4.2. Radni status

Podatci dobiveni anketnim upitnikom selektirani su prema kriteriju radnog statusa. Ispitanici su podijeljeni u dvije grupe, zaposleni i nezaposleni. Odgovori na osam pitanja, tj. osam ordinalnih skala, prikazuju raspodjelu osobnih stavova o:

- procjeni pozitivnog utjecaja uvođenja eura
- procjeni uvođenja eura na izvor financiranja
- procjeni uvođenja eura kao službene valute te smanjenju valutnih rizika
- procjeni ekonomskog usmjerenja u Republici Hrvatskoj
- procjeni ekonomskog razvoja u Republici Hrvatskoj nakon ulaska u EU
- procjeni utjecaja uvođenja eura na turizam
- procjeni utjecaja ulaska u eurozonu te mogućnosti dugoročne stabilnosti gospodarstva
- procjeni utjecaja Europske unije kao stabilizacijskog čimbenika u sprječavanju globalnih ekonomskih kriza.

skupina 2 - radni status				N = 158											
a - nezaposlen				n = 38											
p 1	s1	p 2	s2	p 3	s3	p 4	s4	p 5	s4	p 6	s6	p 7	s7	p 8	s8
1	1	1	1	1	1	3	1	1	1	0	1	1	1	1	1
2	2	2	2	3	2	10	2	5	2	2	2	3	2	4	2
13	3	11	3	11	3	15	3	7	3	3	3	16	3	19	3
19	4	12	4	10	4	7	4	16	4	15	4	14	4	12	4
3	5	12	5	13	5	5	5	9	5	18	5	4	5	2	5
38	/	38	/	38	/	40	/	38	/	38	/	38	/	38	/
b - zaposlen				n = 120											
p 1	s1	p 2	s2	p 3	s3	p 4	s4	p 5	s4	p 6	s6	p 7	s7	p 8	s8
5	1	5	1	3	1	8	1	4	1	1	1	1	1	2	1
10	2	11	2	7	2	28	2	6	2	1	2	12	2	19	2
32	3	34	3	24	3	34	3	36	3	14	3	39	3	45	3
44	4	24	4	22	4	36	4	49	4	46	4	45	4	39	4
29	5	46	5	64	5	14	5	25	5	58	5	23	5	15	5
120	/	120	/	120	/	120	/	120	/	120	/	120	/	120	/

Tablica 2. raspodjela odgovora ispitanika prema ordinalnoj skali (1 – potpuno se ne slažem do 5 – potpuno se slažem) drugog sociodemografskog kriterija – radni status.

4.2.1. Procjena pozitivnog utjecaja uvođenja eura

Grupa ispitanika koji nisu zaposleni niže se na skali izjašnjava odgovorima niže 1,35 puta više od grupe ispitanika koji su zaposleni. Statistička značajnost iznosi 0,34, te nije statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji nisu zaposleni i onih koji su zaposleni ne postoji razlika u mišljenju o procjeni pozitivnog utjecaja uvođenja eura.

4.2.2. Procjena uvođenja eura na izvor financiranja

Grupa ispitanika koji nisu zaposleni niže se na skali izjašnjava odgovorima 0,98 puta više od grupe ispitanika koji su zaposleni. Statistička značajnost iznosi 0,95, te nije statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji nisu zaposleni i onih koji su zaposleni ne postoji razlika u mišljenju o procjeni pozitivnog utjecaja uvođenja eura.

4.2.3. Procjena uvođenja eura kao službene valute te smanjenje valutnih rizika

Grupa ispitanika koji nisu zaposleni niže se na skali izjašnjava odgovorima 1,84 puta više od grupe ispitanika koji su zaposleni. Statistička značajnost iznosi 0,068, te nije statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji nisu zaposleni i onih koji su zaposleni ne postoji razlika u mišljenju o pozitivnom utjecaju uvođenja eura kao službene valute u RH i smanjenju valutnih rizika.

4.2.4. Procjena ekonomskog usmjerenja u Republici Hrvatskoj

Grupa ispitanika koji nisu zaposleni niže se na skali izjašnjava odgovorima 1,29 puta više od grupe ispitanika koji su zaposleni. Statistička značajnost iznosi 0,43, te nije statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji nisu zaposleni i onih koji su zaposleni ne postoji razlika u mišljenju o pozitivnom ekonomskom usmjerenju RH.

4.2.5. Procjena ekonomskog razvoja u Republici Hrvatskoj nakon ulaska u EU

Grupa ispitanika koji nisu zaposleni niže se na skali izjašnjava odgovorima 0,92 puta više od grupe ispitanika koji su zaposleni. Statistička značajnost iznosi 0,83, te nije statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji nisu zaposleni i onih koji su zaposleni ne postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni ekonomskog razvoja RH nakon ulaska u EU.

4.2.6. Procjena utjecaja uvođenja eura na turizam

Grupa ispitanika koji nisu zaposleni niže se na skali izjašnjava odgovorima 1,04 puta više od grupe ispitanika koji su zaposleni. Statistička značajnost iznosi 0,90, te nije statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji nisu zaposleni i onih koji su zaposleni ne postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni utjecaja uvođenja eura na turizam.

4.2.7. Procjena utjecaja ulaska u eurozonu te mogućnosti dugoročne stabilnosti

Grupa ispitanika koji nisu zaposleni niže se na skali izjašnjava odgovorima 1,45 puta više od grupe ispitanika koji su zaposleni. Statistička značajnost iznosi 0,26, te nije statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji nisu zaposleni i onih koji su zaposleni ne postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni utjecaja ulaska RH u eurozonu te mogućnosti dugoročne gospodarske stabilnosti.

4.2.8. Procjena utjecaja Europske unije kao stabilizacijskog čimbenika u sprječavanju globalnih ekonomskih kriza

Grupa ispitanika koji nisu zaposleni niže se na skali izjašnjava odgovorima 1,24 puta više od grupe ispitanika koji su zaposleni. Statistička značajnost iznosi 0,51, te nije statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji nisu zaposleni i onih koji su zaposleni ne postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni utjecaja EU kao stabilizacijskog čimbenika u sprječavanju globalnih ekonomskih kriza.

4.3. Prihodi

Podatci dobiveni anketnim upitnikom selektirani su prema kriteriju osobnih prihoda. Ispitanici su podijeljeni u tri grupe, oni koji uprihode od 0 do 599 EUR, oni koji uprihode od 600 do 999 EUR te oni koji uprihode od 1000 na više EUR. Odgovori na osam pitanja, tj. osam ordinalnih skala, prikazuju raspodjelu osobnih stavova o:

- procjeni pozitivnog utjecaja uvođenja eura
- procjeni uvođenja eura na izvor financiranja
- procjeni uvođenja eura kao službene valute te smanjenju valutnih rizika
- procjeni ekonomskog usmjerenja u Republici Hrvatskoj
- procjeni ekonomskog razvoja u Republici Hrvatskoj nakon ulaska u EU
- procjeni utjecaja uvođenja eura na turizam

- procjeni utjecaja ulaska u eurozonu te mogućnosti dugoročne stabilnosti gospodarstva
- procjeni utjecaja Europske unije kao stabilizacijskog čimbenika u sprječavanju globalnih ekonomskih kriza.

skupina 3 - prihodi				N = 158											
a - 0 - 599				n = 22											
p 1	s1	p 2	s2	p 3	s3	p 4	s4	p 5	s4	p 6	s6	p 7	s7	p 8	s8
1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	0	1	1	1	1	1
1	2	1	2	1	2	7	2	3	2	1	2	1	2	2	2
10	3	6	3	7	3	8	3	2	3	1	3	9	3	10	3
9	4	9	4	5	4	3	4	10	4	10	4	9	4	8	4
1	5	5	5	8	5	2	5	6	5	10	5	2	5	1	5
22	/	22	/	22	/	22	/	22	/	22	/	22	/	22	/
b - 599 - 999				n = 59											
p 1	s1	p 2	s2	p 3	s3	p 4	s4	p 5	s4	p 6	s6	p 7	s7	p 8	s8
2	1	2	1	2	1	5	1	2	1	0	1	0	1	1	1
7	2	8	2	7	2	13	2	4	2	2	2	9	2	12	2
19	3	21	3	15	3	23	3	26	3	8	3	26	3	29	3
26	4	13	4	14	4	15	4	18	4	29	4	19	4	15	4
5	5	15	5	21	5	3	5	9	5	20	5	5	5	2	5
59	/	59	/	59	/	59	/	59	/	59	/	59	/	59	/
c - 1000 - na više				n = 77											
p 1	s1	p 2	s2	p 3	s3	p 4	s4	p 5	s4	p 6	s6	p 7	s7	p 8	s8
3	1	3	1	1	1	4	1	2	1	1	1	1	1	1	1
4	2	4	2	2	2	18	2	4	2	0	2	5	2	9	2
16	3	18	3	13	3	18	3	15	3	8	3	20	3	25	3
28	4	14	4	13	4	25	4	37	4	22	4	31	4	28	4
26	5	38	5	48	5	12	5	19	5	46	5	20	5	14	5
77	/	77	/	77	/	77	/	77	/	77	/	77	/	77	/

Tablica 3. raspodjela odgovora ispitanika prema ordinalnoj skali (1 – potpuno se ne slažem do 5 – potpuno se slažem) drugog sociodemografskog kriterija – prihodi

4.3.1. Procjena pozitivnog utjecaja uvođenja eura

Grupa ispitanika koja uprihodi od 0 do 599 EUR niže se na skali izjašnjava odgovorima 1,14 puta više od grupe ispitanika koji uprihode od 600 do 999 EUR. Statistička značajnost je 0,76, te nije statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji uprihode od 0 do 599 EUR i onih koji uprihode od 600 do 999 EUR ne postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni utjecaja uvođenja eura.

Grupa ispitanika koja uprihodi od 0 do 599 EUR niže se na skali izjašnjava odgovorima 3,21 puta više od grupe ispitanika koji uprihode od 1000 na više EUR. Statistička značajnost je 0,007, te je statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji uprihode od 0 do 599 EUR i onih koji uprihode od 1000 na više EUR ne postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni utjecaja uvođenja eura.

Grupa ispitanika koja uprihodi od 600 do 999 EUR niže se na skali izjašnjava odgovorima 2,81 puta više od grupe ispitanika koji uprihode od 1000 na više EUR. Statistička značajnost je 0,001, te je statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da grupa ispitanika koji uprihode od 600 do 999 EUR 2,81 puta manje vjeruje u pozitivnu procjenu pozitivnog utjecaja uvođenja eura od grupe ispitanika koja uprihodi od 1000 na više EUR.

4.3.2. Procjena uvođenja eura na izvor financiranja

Grupa ispitanika koja uprihodi od 0 do 599 EUR niže se na skali izjašnjava odgovorima 0,71 puta više od grupe ispitanika koji uprihode od 600 do 999 EUR. Statistička značajnost je 0,44, te nije statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji uprihode od 0 do 599 EUR i onih koji uprihode od 600 do 999 EUR ne postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni utjecaja uvođenja eura na izvor financiranja.

Grupa ispitanika koja uprihodi od 0 do 599 EUR niže se na skali izjašnjava odgovorima 1,8 puta više od grupe ispitanika koji uprihode od 1000 na više EUR. Statistička značajnost je 0,15, te nije statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji uprihode od 0 do 599 EUR i onih koji uprihode od 1000 na više EUR ne postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni utjecaja uvođenja eura na izvor financiranja.

Grupa ispitanika koja uprihodi od 600 do 999 EUR niže se na skali izjašnjava odgovorima 2,53 puta više od grupe ispitanika koji uprihode od 1000 na više EUR. Statistička značajnost je 0,003, te je statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji uprihode od 600 do 999 EUR i onih koji uprihode od 1000 na više EUR postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni utjecaja uvođenja eura na izvor financiranja.

4.3.3. Procjena uvođenja eura kao službene valute te smanjenje valutnih rizika

Grupa ispitanika koja uprihodi od 0 do 599 EUR niže se na skali izjašnjava odgovorima 0,92 puta više od grupe ispitanika koji uprihode od 600 do 999 EUR. Statistička značajnost je 0,85, te nije statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji uprihode od 0 do 599 EUR i onih koji uprihode od 600 do 999 EUR ne postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni uvođenja eura kao službene valute te smanjenju valutnih rizika.

Grupa ispitanika koja uprihodi od 0 do 599 EUR niže se na skali izjašnjava odgovorima 2,73 puta više od grupe ispitanika koji uprihode od 1000 na više EUR. Statistička značajnost je 0,02, te je statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji uprihode od 0 do 599 EUR i onih koji uprihode od 1000 na više EUR postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni uvođenja eura kao službene valute te smanjenju valutnih rizika.

Grupa ispitanika koja uprihodi od 600 do 999 EUR niže se na skali izjašnjava odgovorima 2,96 puta više od grupe ispitanika koji uprihode od 1000 na više EUR. Statistička značajnost je 0,001, te je statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji uprihode od 600 do 999 EUR i onih koji uprihode od 1000 na više EUR postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni uvođenja eura kao službene valute te smanjenju valutnih rizika.

4.3.4. Procjena ekonomskog usmjerenja u Republici Hrvatskoj

Grupa ispitanika koja uprihodi od 0 do 599 EUR niže se na skali izjašnjava odgovorima 1,3 puta više od grupe ispitanika koji uprihode od 600 do 999 EUR. Statistička značajnost je 0,5, te nije statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji uprihode od 0 do 599 EUR i onih koji uprihode od 600 do 999 EUR ne postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni ekonomskog usmjerenja u RH.

Grupa ispitanika koja uprihodi od 0 do 599 EUR niže se na skali izjašnjava odgovorima 2,2 puta više od grupe ispitanika koji uprihode od 1000 na više EUR. Statistička značajnost je 0,05, te je statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji uprihode od 0 do 599 EUR i onih koji uprihode od 1000 na više EUR postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni ekonomskog usmjerenja u RH.

Grupa ispitanika koja uprihodi od 600 do 999 EUR niže se na skali izjašnjava odgovorima 1,7 puta više od grupe ispitanika koji uprihode od 1000 na više EUR. Statistička značajnost je 0,08, te nije statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji uprihode od 600 do 999 EUR i onih koji uprihode od 1000 na više EUR ne postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni ekonomskog usmjerenja u RH.

4.3.5. Procjena ekonomskog razvoja u Republici Hrvatskoj nakon ulaska u EU

Grupa ispitanika koja uprihodi od 0 do 599 EUR niže se na skali izjašnjava odgovorima 1,3 puta više od grupe ispitanika koji uprihode od 600 do 999 EUR. Statistička značajnost je 0,5, te nije statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji uprihode od 0 do 599 EUR i onih koji uprihode od 600 do 999 EUR ne postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni ekonomskog razvoja RH nakon ulaska u EU.

Grupa ispitanika koja uprihodi od 0 do 599 EUR niže se na skali izjašnjava odgovorima niže 2,2 puta više od grupe ispitanika koji uprihode od 1000 na više EUR. Statistička značajnost je 0,05, te je statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji uprihode od 0 do 599 EUR i onih koji uprihode od 1000 na više EUR postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni ekonomskog razvoja RH nakon ulaska u EU.

Grupa ispitanika koja uprihodi od 600 do 999 EUR niže se na skali izjašnjava odgovorima 1,7 puta više od grupe ispitanika koji uprihode od 1000 na više EUR. Statistička značajnost je 0,08, te nije statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji uprihode od 600 do 999 EUR i onih koji uprihode od 1000 na više EUR ne postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni ekonomskog razvoja RH nakon ulaska u EU.

4.3.6. Procjena utjecaja uvođenja eura na turizam

Grupa ispitanika koja uprihodi od 0 do 599 EUR niže se na skali izjašnjava odgovorima 0,6 puta više od grupe ispitanika koji uprihode od 600 do 999 EUR. Statistička značajnost je 0,3, te nije statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji uprihode od 0 do 599 EUR i onih koji uprihode od 600 do 999 EUR ne postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni utjecaja uvođenja eura na turizam.

Grupa ispitanika koja uprihodi od 0 do 599 EUR niže se na skali izjašnjava odgovorima 1,5 puta više od grupe ispitanika koji uprihode od 1000 na više EUR. Statistička značajnost je 0,3, te nije statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji uprihode od 0 do 599 EUR i onih koji uprihode od 1000 na više EUR ne postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni utjecaja uvođenja eura na turizam.

Grupa ispitanika koja uprihodi od 600 do 999 EUR niže se na skali izjašnjava odgovorima 2,5 puta više od grupe ispitanika koji uprihode od 1000 na više EUR. Statistička značajnost je 0,005, te je statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji uprihode od 600 do 999 EUR i onih koji uprihode od 1000 na više EUR postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni utjecaja uvođenja eura na turizam.

4.3.7. Procjena utjecaja ulaska u eurozonu te mogućnosti dugoročne stabilnosti

Grupa ispitanika koja uprihodi od 0 do 599 EUR niže se na skali izjašnjava odgovorima 0,7 puta više od grupe ispitanika koji uprihode od 600 do 999 EUR. Statistička značajnost je 0,4, te nije statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji uprihode od 0 do 599 EUR i onih koji uprihode od 600 do 999 EUR ne postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni utjecaja ulaska u eurozonu te mogućnosti dugoročne gospodarske stabilnosti.

Grupa ispitanika koja uprihodi od 0 do 599 EUR niže se na skali izjašnjava odgovorima 2,1 puta više od grupe ispitanika koji uprihode od 1000 na više EUR. Statistička značajnost je 0,08, te nije statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji uprihode od 0 do 599 EUR i onih koji uprihode od 1000 na više EUR ne postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni utjecaja ulaska u eurozonu te mogućnosti dugoročne gospodarske stabilnosti.

Grupa ispitanika koja uprihodi od 600 do 999 EUR niže se na skali izjašnjava odgovorima 2,9 puta više od grupe ispitanika koji uprihode od 1000 na više EUR. Statistička značajnost je 0,001, te je statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji uprihode od 600 do 999 EUR i onih koji uprihode od 1000 na više EUR postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni utjecaja ulaska u eurozonu te mogućnosti dugoročne gospodarske stabilnosti.

4.3.8. Procjena utjecaja Europske unije kao stabilizacijskog čimbenika u sprječavanju globalnih ekonomskih kriza

Grupa ispitanika koja uprihodi od 0 do 599 EUR niže se na skali izjašnjava odgovorima 0,6 puta više od grupe ispitanika koji uprihode od 600 do 999 EUR. Statistička značajnost je 0,3, te nije statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji uprihode od 0 do 599 EUR i onih koji uprihode od 600 do 999 EUR ne postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj

procjeni utjecaja Europske unije kao stabilizacijskog čimbenika u sprječavanju globalnih ekonomskih kriza.

Grupa ispitanika koja uprihodi od 0 do 599 EUR niže se na skali izjašnjava odgovorima 1,8 puta više od grupe ispitanika koji uprihode od 1000 na više EUR. Statistička značajnost je 0,1, te nije statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji uprihode od 0 do 599 EUR i onih koji uprihode od 1000 na više EUR ne postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni utjecaja Europske unije kao stabilizacijskog čimbenika u sprječavanju globalnih ekonomskih kriza.

Grupa ispitanika koja uprihodi od 600 do 999 EUR niže se na skali izjašnjava odgovorima 2,8 puta više od grupe ispitanika koji uprihode od 1000 na više EUR. Statistička značajnost je 0,001, te je statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji uprihode od 600 do 999 EUR i onih koji uprihode od 1000 na više EUR postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni utjecaja Europske unije kao stabilizacijskog čimbenika u sprječavanju globalnih ekonomskih kriza.

4.4. Okruženje

Podatci dobiveni anketnim upitnikom selektirani su prema kriteriju životnog okruženja. Ispitanici su podijeljeni u dvije grupe, na one koji žive u ruralnom okruženju i one koji žive u urbanom okruženju, Odgovori na osam pitanja, tj. osam ordinalnih skala, prikazuju raspodjelu osobnih stavova o:

- procjeni pozitivnog utjecaja uvođenja eura
- procjeni uvođenja eura na izvor financiranja
- procjeni uvođenja eura kao službene valute te smanjenju valutnih rizika
- procjeni ekonomskog usmjerenja u Republici Hrvatskoj
- procjeni ekonomskog razvoja u Republici Hrvatskoj nakon ulaska u EU
- procjeni utjecaja uvođenja eura na turizam
- procjeni utjecaja ulaska u eurozonu te mogućnosti dugoročne stabilnosti gospodarstva
- procjeni utjecaja Europske unije kao stabilizacijskog čimbenika u sprječavanju globalnih ekonomskih kriza

skupina 4 - okruženje				N = 158											
a - ruralno				n = 56											
p 1	s1	p 2	s2	p 3	s3	p 4	s4	p 5	s4	p 6	s6	p 7	s7	p 8	s8
2	1	3	1	3	1	4	1	3	1	0	1	2	1	2	1
4	2	5	2	4	2	19	2	5	2	2	2	6	2	10	2
23	3	15	3	16	3	15	3	16	3	5	3	23	3	23	3
20	4	14	4	13	4	17	4	24	4	28	4	19	4	18	4
7	5	19	5	20	5	1	5	8	5	21	5	6	5	3	5
56	/	56	/	56	/	56	/	56	/	56	/	56	/	56	/
b - urbano				n = 102											
p 1	s1	p 2	s2	p 3	s3	p 4	s4	p 5	s4	p 6	s6	p 7	s7	p 8	s8
4	1	3	1	1	1	7	1	2	1	1	1	0	1	1	1
8	2	8	2	6	2	19	2	6	2	1	2	9	2	13	2
22	3	30	3	19	3	34	3	27	3	12	3	32	3	41	3
43	4	22	4	19	4	26	4	41	4	33	4	40	4	33	4
25	5	39	5	57	5	16	5	26	5	55	5	21	5	14	5
102	/	102	/	102	/	102	/	102	/	102	/	102	/	102	/

Tablica 4. raspodjela odgovora ispitanika prema ordinalnoj skali (1 – potpuno se ne slažem do 5 – potpuno se slažem) drugog sociodemografskog kriterija – okruženje

4.4.1. Procjena pozitivnog utjecaja uvođenja eura

Grupa ispitanika koji žive u ruralnom okruženju niže se na skali izjašnjava odgovorima 1,89 puta više od grupe ispitanika koji žive u urbanom okruženju. Statistička značajnost iznosi 0,035, te je statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji žive u ruralnom okruženju i onih koji žive u urbanom okruženju postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni utjecaja uvođenja eura.

4.4.2. Procjena uvođenja eura na izvor financiranja

Grupa ispitanika koji žive u ruralnom okruženju niže se na skali izjašnjava odgovorima 1,16 puta više od grupe ispitanika koji žive u urbanom okruženju. Statistička značajnost iznosi 0,61, te nije statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji žive u ruralnom okruženju i onih koji žive u urbanom okruženju ne postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni uvođenja eura na izvor financiranja.

4.4.3. Procjena uvođenja eura kao službene valute te smanjenje valutnih rizika

Grupa ispitanika koja živi u ruralnom okruženju niže se na skali izjašnjava odgovorima 2,17 puta više od grupe ispitanika koji žive u urbanom okruženju. Statistička značajnost iznosi 0,012, te je statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji žive u ruralnom okruženju i onih koji žive u urbanom okruženju postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni uvođenja eura kao službene valute te smanjenju valutnih rizika.

4.4.4. Procjena ekonomskog usmjerenja u Republici Hrvatskoj

Grupa ispitanika koja živi u ruralnom okruženju niže se na skali izjašnjava odgovorima 1,84 puta više od grupe ispitanika koji žive u urbanom okruženju. Statistička značajnost iznosi 0,040, te je statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji žive u ruralnom okruženju i onih koji žive u urbanom okruženju postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni ekonomskog usmjerenja RH.

4.4.5. Procjena ekonomskog razvoja u Republici Hrvatskoj nakon ulaska u EU

Grupa ispitanika koja živi u ruralnom okruženju niže se na skali izjašnjava odgovorima 1,67 puta više od grupe ispitanika koji žive u urbanom okruženju. Statistička značajnost iznosi 0,091, te nije statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji žive u ruralnom okruženju i onih koji žive u urbanom okruženju ne postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni ekonomskog razvoja u RH nakon ulaska u EU.

4.4.6. Procjena utjecaja uvođenja eura na turizam

Grupa ispitanika koja živi u ruralnom okruženju niže se na skali izjašnjava odgovorima 1,63 puta više od grupe ispitanika koji žive u urbanom okruženju. Statistička značajnost iznosi 0,11, te nije statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji žive u

ruralnom okruženju i onih koji žive u urbanom okruženju ne postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni utjecaja uvođenja eura na turizam.

4.4.7. Procjena utjecaja ulaska u eurozonu te mogućnosti dugoročne stabilnosti

Grupa ispitanika koja živi u ruralnom okruženju niže se na skali izjašnjava odgovorima 1,9 puta više od grupe ispitanika koji žive u urbanom okruženju. Statistička značajnost iznosi 0,036, te je statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji žive u ruralnom okruženju i onih koji žive u urbanom okruženju postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni utjecaja ulaska u eurozonu te mogućnosti dugoročne gospodarske stabilnosti.

4.4.8. Procjena utjecaja Europske unije kao stabilizacijskog čimbenika u sprječavanju globalnih ekonomskih kriza

Grupa ispitanika koja živi u ruralnom okruženju niže se na skali izjašnjava odgovorima 1,62 puta više od grupe ispitanika koji žive u urbanom okruženju. Statistička značajnost iznosi 0,11, te nije statistički značajna. Ovakav nam rezultat govori da među grupama ispitanika koji žive u ruralnom okruženju i onih koji žive u urbanom okruženju ne postoji razlika u mišljenju o pozitivnoj procjeni utjecaja EU-a kao stabilizacijskog čimbenika u sprječavanju globalnih ekonomskih kriza.

4.5. Zaključak logističke regresije

Analiza prvog kriterija logističke regresije, obrazovanje, kod grupa ispitanika sa srednjoškolskim i visokim obrazovanjem, na prvo pitanje o procjeni pozitivnog utjecaja uvođenja eura nije pokazala razliku u mišljenju, što potvrđuje pozitivan stav o uvođenju eura kao službene valute. Također, među ispitanicima nema razlike u mišljenju oko uvođenja eura na izvore financiranje, što je vidljivo u dominantnim odgovorima više na skali. Razlika među ispitanicima vidljiva je u negativnoj procjeni uvođenja eura kao faktora koji bi umanjio valutne rizike. Taj je

stav izraženiji kod grupe ispitanika srednjoškolskoga obrazovanja. Kod procjene mišljenja o pozitivnom ekonomskom usmjerenju RH, grupa visokoobrazovanih ispitanika izjašnjava se više na skali od grupe ispitanika sa srednjoškolskim obrazovanjem. Ovakva razlika u mišljenju vidljiva je kod procjene ekonomskog razvoja RH nakon ulaska u EU, gdje je grupa visokoobrazovanih ispitanika optimistična u odnosu na grupu srednjoškolskih. Kod procjene utjecaja eura na turizam u RH, obje su grupe pozitivna stava i uvjerenja da šire valutno područje ima pozitivan učinak za tu gospodarsku granu. Nadalje, grupa srednjoškolskoga obrazovanja nije sklona mišljenju da će ulazak RH u monetarnu uniju osigurati dugoročnu stabilnost, u odnosu na grupu visokoobrazovanih ispitanika. Ovakav je rezultat vidljiv i u posljednjoj procjeni utjecaja EU-a kao stabilizacijskog čimbenika u sprječavanju globalnih ekonomskih kriza, gdje grupa visokoobrazovanih izražava pozitivnije stavove od grupe srednjoškolsko obrazovanih ispitanika.

Analiza drugog kriterija logističke regresije, radni status, kod grupe ispitanika koji nisu zaposleni i onih koji su zaposleni, na prvo pitanje o procjeni pozitivnog utjecaja uvođenja eura nije pokazala razliku u mišljenju, što potvrđuje pozitivan stav o uvođenju eura kao službene valute. Također, među grupama ispitanika nema razlike u mišljenju oko uvođenja eura na izvore financiranja, što je vidljivo u dominantnim odgovorima više na skali. Razlike među ispitanicima nema ni kod pozitivne procjene uvođenja eura kao faktora koji bi umanjio valutne rizike. Kod procjene mišljenja o pozitivnom ekonomskom usmjerenju RH, grupe ispitanika izjašnjavaju se podjednako umjereno, što može biti rezultat ekonomskih nesigurnosti proteklih godina. Procjena ekonomskog razvoja RH nakon ulaska u EU pozitivna je u obje grupe, no i dalje umjerena, dok je kod utjecaja eura na turizam vidljiv optimizam s obzirom na to da se obje grupe izjašnjavaju visoko na skali. Nadalje, obje grupe sklone su umjerenom mišljenju da će ulazak RH u monetarnu uniju osigurati dugoročnu stabilnost, a isti je takav rezultat prisutan i u umjerenom mišljenju obje grupe o utjecaju EU-a kao stabilizacijskog čimbenika u sprječavanju globalnih ekonomskih kriza.

Kod analize trećeg kriterija, mjesečni prihodi, razlika u pozitivnoj procjeni vidljiva je kod grupe ispitanika koja zarađuje od 1000 EUR naviše u odnosu na grupu ispitanika koja zaradi od 600 do 999 EUR. Grupa s višim приходima pokazuje veći optimizam kod utjecaja uvođenja eura kao službene valute. Kod procjene uvođenja eura na izvore financiranja uočena je razlika u mišljenjima kod grupe koja zaradi od 600 do 999 EUR u odnosu na grupu ispitanika koji zarađuju od 1000 EUR naviše. Grupa s nižim приходima ne dijeli optimizam kod procjene oko utjecaja uvođenja eura na izvore financiranja te ostaje relativno neutralna. Razlike među grupama izražene

su kod procjene uvođenja eura kao službene valute te smanjenja valutnih rizika. Grupa koja zarađuje od 0 do 599 EUR izražava se niže na skali od grupe s najvišim prihodima, a tako je i s grupom koja zarađuje od 600 do 999 EUR u odnosu na grupu koja zarađuje od 1000 EUR naviše. Može se zaključiti da grupa s višim prihodima izražava veći optimizam glede uvođenja eura kao faktora koji će pozitivno utjecati na valutne rizike. Nadalje, grupa s najnižim prihodima dijeli slično mišljenje o procjeni ekonomskog usmjerenja RH s grupom sa srednjim prihodima. Razlika u sklonosti pozitivnog mišljenja očituje se u odgovorima prve grupe koji su niže na skali od odgovora treće grupe. Ovakav nam rezultat govori o umjerenj pozitivnoj procjeni o ekonomskom usmjerenju. Izjašnjavanje mišljenja o pozitivnoj procjeni ekonomskog razvoja RH nakon ulaska u EU blago je pozitivno sa značajnijom razlikom između grupe koja zaradi od 600 do 999 EUR zbog izjašnjavanja niže na skali od grupe ispitanika koji zarađuju od 1000 EUR naviše. Optimizam kod pozitivne procjene uvođenja eura na turizam vidljiv je uz jednu razliku prilikom izjašnjavanja mišljenja kod grupe koja zaradi od 600 do 999 EUR u odnosu na grupu s višim prihodima. Sve tri grupe podjednako su umjereni optimizma s blagom tendencijom ka pozitivnom mišljenju o pozitivnoj procjeni utjecaja ulaska u eurozonu te mogućnosti dugoročne gospodarske stabilnosti. Analiza posljednje procjene o pozitivnu utjecaju Europske unije kao stabilizacijskog čimbenika u sprječavanju globalnih ekonomskih kriza za ovaj kriterij otkriva razliku u pozitivnom mišljenju između grupe koja zaradi od 600 do 999 EUR i grupe ispitanika koji zarađuju od 1000 EUR naviše. Grupa sa srednjim prihodima izjašnjava se niže na skali od grupe s višim prihodima. Možemo zaključiti, s obzirom na učestalost razlika grupe ispitanika sa srednjim prihodima u odnosu na grupu s višim prihodima, da upravo ta grupa najviše osjeća utjecaje inflacije i uvođenja eura kao službene valute te da ispitanici češće odabiru odgovore niže na skali, što je odraz njihove negativne procjene oko aktualnih i budućih procesa povezanih s eurom.

Analiza posljednjeg kriterija prema tipu lokacije, ruralno ili urbano, kod grupe ispitanika koja živi u ruralnom okruženju odgovori su niže na skali u odnosu na grupu ispitanika koji žive u urbanom okruženju. To označava pesimističnu procjenu uvođenja eura u odnosu na drugu grupu. Kod procjene uvođenja eura na izvore financiranja, obje grupe misle da će biti lakše pristupiti izvorima financiranja nego što je to bilo prije uvođenja eura. Grupa koja živi u ruralnim područjima pak smatra da uvođenje eura kao službene valute neće biti presudan faktor kod smanjenja valutnih rizika, a tako je i s negativnom procjenom ekonomskog usmjerenja RH u odnosu na grupu koja živi u urbanom području. Uvođenje eura za obje grupe pak obećava pozitivan buduću ekonomski

razvoj RH. Kod procjene mišljenja o pozitivnu utjecaju na turizam, uvođenje eura za obje grupe znači pozitivnu procjenu budućih turističkih trendova. Nadalje, prva grupa, za razliku od druge, izjašnjava se niže na skali kod procjene utjecaja ulaska u eurozonu te mogućnosti dugoročne gospodarske stabilnosti, što može biti rezultat mnogih problema povezanih s razvojem ruralnih dijelova RH. Naposljetku, obje grupe sklone su umjerenu mišljenju o utjecaju EU-a kao pozitivnog stabilizacijskog čimbenika u sprječavanju globalnih ekonomskih kriza.

5. Slična istraživanja javnog mijenja

Istraživanja javnog mijenja koje je proveo IPSOS za Hrvatsku narodnu banku u ožujku 2020. i u ožujku 2021. prije uvođenja eura poslužit će kao temelj procjene percepcije ispitanika o istraženim aspektima uvođenja eura.

Prvo istraživanje provedeno je na slučajnom reprezentativnom uzorku od 1010 ispitanika. Ispitanici su kontaktirani telefonski, a upitnik je podijeljen u sljedeće kategorije: korištenje eura u RH od strane građana, informiranost o uvođenju eura u RH, stavovi građana o uvođenju eura u RH, očekivanja od uvođenja eura. Rezultati ovog istraživanja pokazuju da niže obrazovani ispitanici iz ruralnih područja ne koriste euro kao sredstvo plaćanja u odnosu na ispitanike visokoga obrazovanja. Informiranost građana o učincima uvođenja eura osrednja je, iako taj trend kod građana koji se osjećaju dobro i loše informiranima blago pada. Izvori informiranja dominantno su TV i internet, dok su ostali izvori znatno manje zastupljeni. Ispitanici su se većinom izjašnjavali pozitivno oko uvođenja eura, a jedan značajno visok udio ispitanika uvjetno je protiv. Ono što možemo smatrati kao uvjet, svakako je životni standard, za koji se većina ispitanika izjasnila da se mora ili zadržati ili rasti. Naposljetku, udio ispitanika smatra da će uvođenje eura imati negativne posljedice pada u odnosu na udio ispitanika koji je uvjeren u pozitivne učinke uvođenja eura. Kao glavne prednosti uvođenja eura ispitanici su prepoznali jednostavnije plaćanje unutar europodručja, kao i poslovanje radi izjednačavanja sa svim članicama monetarne unije. Značajan udio ispitanika izražava pozitivno mišljenje o posljedicama ulaska RH u EU, pa se pretpostavlja da ispitanici percipiraju EU kao faktor sigurnosti i stabilnosti⁵⁹.

⁵⁹ Euro.hr (ožujak 2020.) Istraživanje javnog mnijenja o uvođenju Eura (izradio IPSOS)

Drugo istraživanje provedeno je na slučajnom reprezentativnom uzorku od 1000 ispitanika. Ispitanici su kontaktirani telefonski, a upitnik je podijeljen u sljedeće kategorije: korištenje eura u RH od strane građana, informiranost o uvođenju eura u RH, stavovi građana o uvođenju eura u RH, očekivanja od uvođenja eura i, dodatna kategorija, mjere i informacije koje bi mogle pomoći građanima prilikom uvođenja eura. Rezultati ovog istraživanja pokazuju slične podatke kao i prvo istraživanje u smislu korištenja eura. Polovica ispitanika ne koristi euro kao sredstvo plaćanja, i ona je nižeg obrazovanja. Postotak ispitanika koji procjenjuje da je bolje informiran viši je u odnosu na prethodnu anketu. Izvori informiranja dominantno su TV i internet, dok su ostali izvori znatno manje zastupljeni. Također, u odnosu na prethodnu anketu, povećao se udio ispitanika koji podržava uvođenje eura, dok je oko petine ispitanika izričito protiv, a ostali su za uvjetno uvođenje eura. Prioriteti ostaju kao u prethodnoj anketi, zadržavanje ili poboljšanje životnog standarda. Raste i broj ispitanika koji procjenjuje da će uvođenje eura imati pozitivne posljedice, uz smanjenje broja onih koji smatraju da će uvođenje eura imati negativne posljedice. Kao osnovne prednosti uvođenja eura ispitanici su prepoznali jednostavnije plaćanje unutar europodručja, kao i poslovanje radi izjednačavanja sa svim članicama monetarne unije. Među izraženim rizicima najznačajniji su pad standarda i kupovne moći.⁶⁰

https://euro.hr/wp-content/uploads/2022/06/hp24032020_istrazivanje.pdf [pristupljeno: 29. 1. 2023.]

⁶⁰ Hrvatska narodna banka (ožujak 2021.) Istraživanje javnog mnijenja o uvođenju Eura (izradio IPSOS)

https://www.hnb.hr/documents/20182/3721069/hn19032021_Istrazivanje_javnog_mnijenja_o_uvodjenju_eura_ozujak_2021.pdf/7162cd76-a346-6698-e04a-60a5eaa240f2?t=1616165838705[pristupljeno: 29. 1. 2023.]

6. Zaključak

Prije sedamdeset godina nastala je Europska unija s ciljem ekonomskog i političkog ujedinjenja europskih zemalja, a odlukom Europskog vijeća potkraj 80-ih začeta je ideja europske monetarne unije što će poslije rezultirati stvaranjem europodručja i eurovalute. Jedinstvena valuta, euro, koja je danas postala dio svakodnevnog života građana Unije, osim što jača Europu na međunarodnoj razini, ima primaran zadatak održati razvoj gospodarstva, ujednačiti trgovanje i olakšati provođenje vanjske politike svim državama članicama, što bi trebalo rezultirati jedinstvenim europskim tržištem koje može financijskim transakcijama konkurirati globalnim i dominantnim tržištima.

Postulate teorije optimalnog valutnog područja čine niži troškovi uz uvjet usklađenosti poslovnih ciklusa zemalja članica monetarne unije. Simetrični šokovi ponude i potražnje značajni za BDP Republike Hrvatske, osobito nakon 2006. godine, potvrđuju teorijske postavke o proširenju valutnog područja, u ovom slučaju pridruživanjem RH monetarnoj uniji. Od uvođenja eura, osim gubitka autonomije vođenja protucikličke monetarne politike, očekuje se usklađenost poslovnih ciklusa kako bi zajednička monetarna politika protuciklički djelovala na širem valutnom području.

Istraživanjem koje je provedeno u ovom radu htjelo se ispitati kakva je procjena ispitanika o uvođenju eura, o zajedničkoj monetarnoj politici, o europodručju kojemu RH pripada. Optimizam koji je iskazan kroz anketni upitnik rezultat je pozitivnih procjena ispitanika o utjecaju uvođenja eura na buduće ekonomske trendove te valutne rizike u kontekstu poboljšanja gospodarske slike RH. Percepcija pozitivnog usmjerenja RH kao članice EU izostala je u određenoj mjeri, pa se može zaključiti da su na to utjecali inflacija, nepovoljna globalna ekonomska slika ili je to mišljenje prevladalo zbog unutarnje politike i nepovoljne gospodarske situacije prethodne tri godine. Usprkos tome, ispitanici su uvjereni u stvaranje pozitivnog utjecaja Unije na bolju opću gospodarsku i političku sliku Republike Hrvatske te mogućnost održavanja dugoročne stabilnosti svih članica.

Istraživanjem je potvrđena hipoteza „Ulazak RH u monetarnu uniju imati će pozitivne učinke na životni standard, na gospodarstvo te monetarna unija je stabilizacijski čimbenik kod ekonomskih kriza.“. Iako su posljednjih godina dominirala dva globalna poremećaja, pandemija koronavirusa te Ruska invazija na Ukrajinu, ispitanici su optimistični glede uvođenja eura kao

nacionalne valute te u tome vide pozitivne koristi za životni standard, za gospodarstvo i uvjereni su da pristupanje monetarnoj uniji ima za posljedicu ublažavanje budućih ekonomskih kriza.

Kroz logističku regresiju dublje su analizirane razlike procjena među ispitanicima i kako te razlike utječu na upućenost i percepciju o uvođenju eura. Ispitanici su podijeljeni u četiri sociodemografske grupe prema obrazovanju, radnom statusu, mjesečnim prihodima i tipu lokacije na kojoj žive. Vidljive su razlike kod ispitanika višeg obrazovanja koji posjeduju višu razinu upućenosti i pozitivniju procjenu o širem značaju pripadnosti monetarnoj uniji od onih srednjoškolskoga obrazovanja. Obje grupe, zaposleni i nezaposleni, dijele sličnu percepciju o predmetnoj temi, koja je pozitivna. Možemo zaključiti da se očekivanja obiju grupa ispitanika svode na pozitivna očekivanja povezana s poboljšanjem životnog standarda kao posljedicom uvođenja eura. Treća se skupina izjašnjavala prema mjesečnim prihodima koje ostvaruje. Ispitanici su prema tome podijeljeni u tri skupine, s nižim, srednjim i visokim primanjima. Ovaj kriterij dodatno rasvjetljava percepciju ispitanika ovisno o prihodima jer su se ispitanici s najvišim primanjima izjašnjavali više na skali u odnosu na ispitanike sa srednjim i nižim primanjima. No evidentna je i težnja ispitanika sa srednjim i nižim primanjima ka boljem životnom standardu, manjoj inflaciji i stabilnijim globalnim ekonomskim kretanjima kako bi percepcija o procesima povezanim s eurom bila pozitivna. Četvrta sociodemografska skupina, prema tipu lokacije na kojoj živi, daje uvid u razlike među ispitanicima u urbanim i ruralnim područjima. Ne može se isključiti pretežito pozitivna percepcija iako neke razlike postoje. Kod ispitanika s ruralnih područja vidi se negativna procjena uvođenja eura, smanjenja valutnih rizika, ekonomskog usmjerenja RH i dugoročne stabilnosti. To se može pripisati mnogim problemima povezanim s razvojem ruralnih dijelova RH.

Također potvrđena je i druga hipoteza „Ispitanici podijeljeni u sociodemografske grupe različito doživljavaju ulazak RH u monetarnu uniju i sa time povezane procese“. Utjecaj na percepciju uočljiv je u sociodemografskim razlikama, gdje pretežito ispitanici nižeg obrazovanja, prihoda koji žive u ruralnim područjima imaju tendenciju ka odgovorima niže na skali od ispitanika višeg obrazovanja, boljih prihoda koji žive u urbanom području.

Opća slika dobivena ovim istraživanjem pozitivna je, ali zahtjeva veći angažman države članice, Republike Hrvatske, u informiranju i educiranju građanstva o prednostima svih procesa povezanih s uvođenjem eura.

Popis literature

1. Kandžija, V. i Host A., (2001.). Europski monetarni sustav. Izvorni znanstveni rad, Zagreb 1263-1264
2. Grauwe de, P. (2000.). Economics of monetary union. Oxford: Oxford University Press, 6. poglavlje
3. Eichengreen, B.J. (1997.). European monetary unification. Theory, practice and analysis. Cambridge: MIT Press. 24-26
4. (Brkić, L., 2004., Dinamika europske integracije danas, 79-82)

Internetski izvori

1. <https://historia-europa.ep.eu/hr/stalni-postav/kako-je-nastajala-europa> [pristupljeno: 1. 9. 2022.]
2. https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu_hr [pristupljeno: 1. 9. 2022.]
3. https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/euro/countries-using-euro_hr [pristupljeno: 1. 9. 2022.]
4. <https://op.europa.eu/webpub/com/eu-what-it-is/hr/> [pristupljeno: 8. 9. 2022.]
5. <https://meritokrat.hr/fipo/europska-unija/zasto-postoji-eu> [pristupljeno: 9. 9. 2022.]
6. <https://www.ecb.europa.eu/ecb/history/emu/html/index.hr.html> [pristupljeno: 9. 9. 2022.]
7. <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=69898> [pristupljeno: 11. 9. 2022.]
8. https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu_hr [pristupljeno: 17. 9. 2022.]
9. <https://hr.economy-pedia.com/11030298-euro-zone> [pristupljeno: 17. 9. 2022.]
10. <https://www.moj-bankar.hr/Kazalo/S/Sredi%C5%A1nja-banka> [pristupljeno: 24. 9. 2022.]
11. <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=18656> [pristupljeno: 24. 9. 2022.]
12. <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/independence/html/index.hr.html> [pristupljeno: 24. 9. 2022.]

13. https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/explainers/tell-me-more/html/ecb_independent.hr.html [pristupljeno: 24. 9. 2022.]
14. <https://hrcak.srce.hr/file/87514> [pristupljeno: 25.09.2022]
15. <https://ideje.hr/njemacki-zahtjevi-za-monetarnom-stabilnoscu-eurozone-razuman-strah-od-hiperinflacije-ili-dogmatsko-gusenje-proizvodnje-i-radnih-mjesta/> [pristupljeno: 25. 9. 2022.]
16. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=27582> [pristupljeno: 9. 10. 2022.]
17. <https://au.int/en/overview> [pristupljeno: 16. 10. 2022.]
18. < <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2002/wp02222.pdf> [pristupljeno: 16. 10. 2022.]
19. http://www.cepii.fr/PDF_PUB/wp/1997/wp1997-03.pdf [pristupljeno: 16. 10. 2022.]
20. <https://www.nobelprize.org/prizes/economic-sciences/1999/mundell/biographical/> [pristupljeno: 23. 10. 2022.]
21. [https://www.bankpedia.org/index_voce.php?lingua=en&i_id=114&i_alias=m&c_id=23303-mundell-fleming-model-\(encyclopedia\)](https://www.bankpedia.org/index_voce.php?lingua=en&i_id=114&i_alias=m&c_id=23303-mundell-fleming-model-(encyclopedia)) [pristupljeno: 23. 10. 2022.]
22. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-540-72542-8_7 [pristupljeno: 23. 10. 2022.]
23. <https://hrcak.srce.hr/file/45187> [pristupljeno: 30. 10. 2022.]
24. <https://www.intereconomics.eu/contents/year/2013/number/5/article/the-optimum-currency-area-theory-and-the-emu.html>>[pristupljeno: 30. 10. 2022.]
25. <https://carnegieeurope.eu/2022/10/18/eu-and-creative-and-destructive-impact-of-crises-pub-88145> [pristupljeno: 11. 11. 2022.]
26. <https://www.bbvaopenmind.com/en/articles/the-euro-crisis-and-the-future-of-european-integration/> [pristupljeno: 12. 11. 2022.]
27. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK447876/> [pristupljeno: 12. 11. 2022.]

Popis grafikona

1. Grafikon 1. Struktura uzorka prema dobnoj skupini
2. Grafikon 2. Struktura uzorka prema županijama Republike Hrvatske

3. Grafikon 3. Struktura uzorka prema stupnju obrazovanja
4. Grafikon 4. Struktura uzorka prema radnom statusu
5. Grafikon 5. Struktura uzorka prema mjesečnim primanjima ispitanika
6. Grafikon 6. Struktura uzorka prema mjesečnim primanjima ispitanika
7. Grafikon 7. Struktura uzorka prema mjesečnim primanjima ispitanika
8. Grafikon 8. Procjena pozitivnog utjecaja uvođenja eura
9. Grafikon 9. Procjena uvođenja eura na izvor financiranja
10. Grafikon 10. Procjena uvođenja eura kao službene valute te smanjenje valutnih rizika
11. Grafikon 11. Procjena ekonomskog usmjerenja u Republici Hrvatskoj
12. Grafikon 12. Procjena ekonomskog razvoja u Republici Hrvatskoj nakon ulaska u EU
13. Grafikon 13. Procjena utjecaja uvođenja eura na turizam
14. Grafikon 14. Procjena utjecaja ulaska u eurozonu te mogućnosti dugoročne stabilnosti gospodarstva
15. Grafikon 15. Procjena utjecaja Europske unije kao stabilizacijskog čimbenika u sprječavanju globalnih ekonomskih kriza

Popis tablica

1. Tablica 1. raspodjela odgovora ispitanika prema ordinalnoj skali (1 – potpuno se ne slažem do 5 – potpuno se slažem) prvog sociodemografskog kriterija – obrazovanje.
2. Tablica 2. raspodjela odgovora ispitanika prema ordinalnoj skali (1 – potpuno se ne slažem do 5 – potpuno se slažem) drugog sociodemografskog kriterija – radni status.
3. Tablica 3. raspodjela odgovora ispitanika prema ordinalnoj skali (1 – potpuno se ne slažem do 5 – potpuno se slažem) drugog sociodemografskog kriterija – prihodi
4. Tablica 4. raspodjela odgovora ispitanika prema ordinalnoj skali (1 – potpuno se ne slažem do 5 – potpuno se slažem) drugog sociodemografskog kriterija – okruženje

Prilozi

1. Anketa

Anonimnu anketu samostalno je napravio i proveo autor rada. Anketa je napravljena s pomoću alata *Google Forms* u svrhu istraživanja teme „**Otpornost Europske monetarne unije na šokove simetrije i mogućnosti uspostave optimalnog valutnog područja**“. Istraživanje se provodilo zbog pisanja diplomskog rada. Sastoji se od 6 pitanja i 8 tvrdnji. Cilj je bio istražiti percepciju članstva u monetarnoj uniji. Ova je anketa anonimna te je za njezino popunjavanje potrebno odvojiti nekoliko minuta.

Koliko godina imate?

- a) 18
- b) 18 - 25
- c) 26 -35
- d) 36 - 45

U kojoj županiji trenutno boravite?

- 1. I ZAGREBAČKA
- 2. II KRAPINSKO-ZAGORSKA
- 3. III SISAČKO-MOSLAVAČKA
- 4. IV KARLOVAČKA
- 5. V VARAŽDINSKA
- 6. VI KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA
- 7. VII BJELOVARSKO-BILOGORSKA
- 8. VIII PRIMORSKO-GORANSKA
- 9. IX LIČKO-SENJSKA
- 10. X VIROVITIČKO-PODRAVSKA
- 11. XI POŽEŠKO-SLAVONSKA
- 12. XII BRODSKO-POSAVSKA
- 13. XIII ZADARSKA
- 14. XIV OSJEČKO-BARANJSKA
- 15. XV ŠIBENSKO-KNINSKA
- 16. XVI VUKOVARSKO-SRIJEMSKA
- 17. XVII SPLITSKO-DALMATINSKA
- 18. XVIII ISTARSKA
- 19. XIX DUBROVAČKO-NERETVANSKA
- 20. XX MEĐIMURSKA
- 21. XXI GRAD ZAGREB

Razina završena obrazovanja?

- a) Osnovna škola
- b) Srednja škola
- c) Viša škola
- d) Fakultet i više

Koje od navedenoga najbolje opisuje Vaš trenutačan status?

- a) zaposlen
- b) nezaposlen
- c) samozaposlen
- d) student
- e) umirovljenik

Koliki Vam je mjesečni dohodak u eurima?

- a) 0 - 199
- b) 200 - 399
- c) 400 - 599
- d) 600 - 799
- e) 800 - 999
- f) 1000 - 1499
- g) 1500 - više

Koje od navedenoga bolje opisuje okruženje u kojemu živite?

- a) Ruralno
- b) Urbano

Kako uglavnom doznajete informacije o novostima u politici i svijetu oko Vas?

- a) Televizija
- b) Radio
- c) Društvene mreže
- d) Internet (portali)
- e) Novine

Uvođenje eura pozitivno će utjecati na stanje mojih financija.

1 – potpuno se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti ne slažem, 4 – slažem se, 5 – potpuno se slažem

Uvođenje eura omogućit će lakši pristup izvorima financiranja (npr. kreditima).

1 – potpuno se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti ne slažem, 4 – slažem se, 5 – potpuno se slažem

Uvođenje eura za mene umanjuje valutne rizike.

Slažem se s time da je u Republici Hrvatskoj euro službena valuta.

1 – potpuno se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti ne slažem, 4 – slažem se, 5 – potpuno se slažem

Smatram da je opći smjer ekonomskog usmjerenja Republike Hrvatske pozitivan.

1 – potpuno se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti ne slažem, 4 – slažem se, 5 – potpuno se slažem

Smatram da je članstvo Republike Hrvatske u EU-u pozitivno utjecalo na ekonomiju.

1 – potpuno se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti ne slažem, 4 – slažem se, 5 – potpuno se slažem

Uvođenje eura imat će pozitivne učinke na turizam.

1 – potpuno se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti ne slažem, 4 – slažem se, 5 – potpuno se slažem

Smatram da je članstvo u eurozoni jamstvo dugoročne stabilnosti svih gospodarstava država članica.

1 – potpuno se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti ne slažem, 4 – slažem se, 5 – potpuno se slažem

EU je stabilizacijski čimbenik u sprječavanju globalnih ekonomskih kriza.

1 – potpuno se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti ne slažem, 4 – slažem se, 5 – potpuno se slažem

Sveučiliste
Sjever

SVEUČILJTE
SIEVER

IZJAVA O AUTORSTVU

Diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom. odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, SERGEJ ŠIMPRAGA pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada pod naslovom „OTPORNOST EUROPSKE MONETARNE UNIJE NA ŠOKOVE SIMETRIJE I MOGUĆNOSTI USPOSTAVE OPTIMALNOG VALUTNOG PODRUČJA“ te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student:

Sergej Šimpraga

(vlastoručni potpis)

Sukladno cl. 83. Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Sukladno cl. 111. Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima student se ne može protiviti da se njegov diplomski rad stvoren na bilo kojem studiju na visokom učilištu učini dostupnim javnosti na odgovarajućoj javnoj mrežnoj bazi sveučilišne knjižnice, knjižnice sastavnice sveučilišta, knjižnice veleučilišta ili visoke škole i/ili na javnoj mrežnoj bazi završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice, sukladno zakonu kojim se uređuje znanstvena i umjetnička djelatnost i visoko obrazovanje.